

VERSLAG OVER HET JAAR 1919.

INLEIDING.

Reeds in het aan het vorig congres aangeboden verslag kon van het jaar 1919 worden gezegd dat het, wat de werfkracht der partij betreft, een goed jaar zou zijn. Immers in het eerste kwartaal dat toen pas om was, was de groei van het ledental buitengewoon groot geweest, grooter dan ooit tijdens het bestaan der partij. Nog eenigen tijd heeft zich die beweging voortgezet. Toen is eerst verflauwing in den groei en daarna zelfs eenigen teruggang in het ledental ingetreden, zoodat, tegen de verwachting in, het cijfer der 50.000 leden niet ten volle werd bereikt.

De reden dat de thans verlopen winter de partij in werfkracht verslapt scheen, althans zich niet uitdrukte in den groei van het ledental, zal wel geweten dienen te worden, behalve aan het feit dat na een buitengewoon groei als wij in de eerste helft van 1919 doormaakten, gewoonlijk eenigen stilstand intreedt, aan het feit dat er van de partij in dezen tijd niet veel aktie uitging.

De gemeenteraadsverkiezingen waren over 't algemeen buitengewoon goed geslaagd en op het gebied der gemeentepolitiek was dan ook leven genoeg. Maar voor de algemeene aktie waren de politieke omstandigheden niet gunstig. Een partij als de onze put hare werfkracht nu eenmaal uit de aktie die zij ontwikkelt in den strijd om voor de massa onmiddellijk begrijpelijke arbeidersbelangen. Bepaalde punten van arbeiderspolitiek te plaatsen in het teeken der praktische politiek en de arbeiders op te roepen om langs dezen weg te gaan tot den strijd voor de volledige vrijmaking van den arbeid, dat is de gewone wijze geweest voor onze partij om de arbeiders tot zich te trekken.

De verwezenlijking van het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen, de toetstandkoming van de nieuwe arbeidswet met den 8-urendag, de voorloopige oplossing inzake het staatspensioen, voerden van ons program op de gelukkigste wijs een aantal punten af. De strijd tegen de duurre werd, waar meer en meer bleek dat alleen loonsverhoging praktisch succes beloofde, meer en meer naar de vakbeweging overgebracht. De aktie voor de socialisatie, den vorm waarin den eerstkomenden tijd voor de verwerkelijking van het socialisme moet worden gestreden, kon nog niet met volle kracht worden ingezet, wijl een klaar program nog ontbrak. Het zal de taak van het aanstaande kongres zijn, om op den grondslag van de konklusies der Socialisatie-kommissie, in die leemte te voorzien.

Deze tusschenpoos is daardoor wat geworden een tijd van afwachten, waaraan de slappe in aktie en propaganda is te wijten, een periode die met dit kongres wordt afgesloten.

Intusschen is het jaar 1919 een voor de partij zeer vruchtbaar jaar geweest. Aan uiterlijke en innerlijke kracht heeft zij gewonnen. De cijfers die hierachter volgen, geven er een helder beeld van, en de kracht door de moderne arbeidersbeweging op allerlei terrein ontwikkeld, bewijst hoe groot de levende kracht is, die door de middeellijke en onmiddellijke machtsvorming onzer

partij, door de Nederlandsche arbeidersklasse is bereikt.

Het is thans onze taak om die macht aan te wenden, niet meer in hoofdzaak voor verovering van de een of andere hervorming die zich binnen het kapitalisme moet voltrekken, maar voor zoodanige veranderingen in het economisch stelsel zelf, dat het omvormingsproces van kapitalisme naar socialisme nu in het bedrijfsleven zelf begint.

De snelheid waarmede dit proces zich voltrekken zal, hangt geheel af van de machtsvorming der arbeidersklasse en de door onze partij reeds verkregen resultaten op dit gebied zijn inderdaad veelbelovend.

Op internationaal gebied was het jaar, volgend op dat waarin de groote wereldoorlog ten einde liep, natuurlijk een jaar van het grootste gewicht. Onze partij bleef aangesloten bij de internationale organisatie die voor den oorlog vrijwel alle socialistische partijen der wereld omvatte, thans, in tegenstelling tot de door de communisten gestichte Derde Internationale, de Tweede Internationale genoemd. Het vorig Congres bekrachtigde, door zijn besluit om aan het voor Februari 1920 uitgeschreven Internationaal Congres van Genève deel te nemen, dit verband. Het Internationaal Congres werd tot Augustus 1920 uitgesteld. Het Partijbestuur stelt u voor, te besluiten aan dat Congres deel te nemen.

Intusschen is herhaaldelijk gebleken dat het herstel der door den oorlog uiteengeslagen Internationale op groote moeilijkheden stuit. Deze moeilijkheden zijn niet meer, als tijdens den oorlog, gelegen in de nationale belangen die de politiek der verschillende socialistische partijen ten opzichte der Internationale beïnvloedden. Deze gevoelens spelen schier geen rol meer.

Maar in schier alle landen heeft de oriëntering na den oorlog groot verschil van meening doen ontstaan, waardoor de weder bijeenbrenging van alle socialistische partijen der wereld op schijnbaar onoverkomelijke bezwaren stuit.

Er is in de meeste landen een sterke neiging om tot de communistische derde Internationale toe te treden. In enkele landen, Italië, Noorwegen, Bulgarije kreeg deze strooming de overhand. Waar echter te voren vaststaat dat deze Derde Internationale, zooals ze zich tot nu toe uitte, niet kan, zelfs niet wil zijn, een verzamelpunt van alle socialistische krachten, hebben verschillende partijen besloten pogingen te doen om dit doel toch nog te bereiken. Tot deze partijen, die zich laten aanduiden als de „reconstructeurs”, behooren thans o.a. de Fransche Soc. Partij, de Duitsche Onafhankelijken, de Engelsche Independent Labour Party. Een conferentie, door het Comité van Actie der (tweede) Internationale, met vertegenwoordigers der verschillende aangesloten partijen gehouden te Rotterdam (in Maart j.l.) besloot ook het Congres van Genève aan zulke reconstructie-pogingen dienstbaar te maken, door tot deelneming uit te noodigen niet alleen de aangesloten partijen, maar ook de anderen, in de hoop zoodoende de splitsing en de daaruit noodwendig voortkomende vernietiging der Internationale socialistische krachten te kunnen voorkomen.

Zooals uit de voorgestelde resolutie van het Partijbestuur blijkt, stellen wij u voor dat de S. D. A. P. met alle kracht in deze eenheidsrichting mee zal werken. De ten vorigen jare door het Arnheemsche congres aangenomen eenheidsresolutie, kan der delegatie daartoe als richtsnoer dienen.

Nationaal en internationaal werkt dus de S. D. A. P. aan de machtsvorming der arbeidersklasse, door verzameling van alle proletarische krachten op een politiek gericht op de snelst mogelijke realisering van het socialisme, met vermindering van avonturen die tot tegenslagen en reactie moeten leiden, maar met dien durf en dat zelfvertrouwen die passen tegenover een stelsel en tegenover heerschende klassen, die hebben geleid tot de gruwelen, waaraan de menschheid ook thans nog bloedt.

Onder den indruk van de benarrende omstandigheden is het feest van het 25-jarig bestaan onzer partij in Augustus 1919, wel innig, maar op bescheiden wijze gevierd.

Een woord van dank past hier aan allen die bij deze gelegenheid van hun belangstelling en hun medeleven met de S. D. A. P. hebben blijk gegeven. Het waren er te veel om allen op te noemen. Wij geven hun de verzekering dat de eigenschappen waarmee onze partij hunne waardeering heeft veroverd, ook in de toekomst de hare zullen blijven, in het belang van de groote zaak die wij dienen.

AANTAL AFDEELINGEN EN LEDEN.

Het aantal afdeelingen der Partij bedroeg op

31 December 1918: 595

31 " 1919: 645

derhalve een vooruitgang met 50 afdeelingen.

In den loop van 1919 werden 23 afdeelingen opgeheven, opgericht werden 63 afdeelingen, terwijl 10 afdeelingen werden gesplitst waardoor 19 afdeelingen ontstonden, en 3 andere afdeelingen weer tot één afdeeling werden vereenigd.

Het aantal afdeelingsleden der Partij bedroeg op

31 December 1918: 37.628

31 " 1919: 47.870

Hierbij komen 64 verspreide leden (op 31 Dec. 1918 was dit aantal 92), zoodat op 31 Dec. 1919 de Partij in totaal **47.934** leden telde. Het ledental ging in den loop van 1919 dus met 10.214 vooruit, d. i. met 27,1 pCt.

In de opeenvolgende kwartalen van dit verslagjaar was de loop van het ledental:

31 Dec. 1918: 37.628 (+ 2097)

31 Mrt. 1919: 42.633 (+ 5005)

30 Juni 1919: 49.176 (+ 6543)

30 Sept. 1919: 48.813 (— 363)

31 Dec. 1919: 47.870 (— 943)

De geweldige toename van het ledental in de beide eerste kwartalen van 1919 (die grooter was dan ooit te voren) is dus gevolgd door een geringe achteruitgang in de beide laatste kwartalen. Deze behoeft niet te verontrusten. Het is een gewoon verschijnsel, dat een aantal op vergaderingen enz. nieuw ingeschreven leden later weer op hun besluit terugkomt.

Het aantal vrouwelijke leden bedroeg op

31 December 1918: 6900 (18 pCt.)

31 " 1919: 10024 (20,9 ")

In de vier grootste plaatsen bedroeg het aantal vrouwelijke leden op 31 December 1919:

Amsterdam 1307 (23,8 pCt.) (31 Dec. 1918 22 pCt.)

Rotterdam 716 (26,8 ") (31 " 1918 22 ")

Den Haag 526 (26,4 ") (31 " 1918 27 ")

Utrecht 154 (16,6 ") (31 " 1918 16 ")

De onder A genoemde staat geeft een duidelijk overzicht van het verloop van het ledental gedurende het jaar 1919.

Nog steeds is het verschil tusschen het aantal afschrijvingen en inschrijvingen wegens verhuizing zeer groot.

Voortdurend wordt de aandacht der afdeelingen hierop gevestigd, helaas met zeer weinig resultaat.

1919

Partijgewesten	Aantal leden 31—12—'18	Toegetroeden			Afgeschreven wegens:						Aantal leden 31—12—'19
		Nieuw in- geschreven	Overgeschr. uit andere afdeelingen	Totaal toegetroeden	Verhuizing	Bedanken	Contributie- schuld	Royement	Overlijden en andere oorzaken	Totaal af- geschreven	
Friesland	4568	1720	256	1976	439	465	43	7	65	1019	5524
Groningen	3106	2578	219	2797	310	765	43	7	82	1207	4696
Drente	1668	901	39	940	109	305	49	5	147	615	1993
Overijssel	2299	1491	56	1547	140	519	13	6	28	706	3140
Gelderland	3895	2396	91	2487	307	863	39	8	168	1385	4997
Utrecht	1663	1016	98	1114	158	373	48	2	11	592	2185
Noord-Holland (noord)...	3020	1458	154	1612	289	414	18	8	51	780	3842
Noord-Holland (zuid)...	1930	1033	120	1153	218	270	14	4	43	549	2534
Amsterdam	5032	1292	550	1842	595	620	121	11	26	1373	5501
Rotterdam	1941	1100	453	1553	438	349	28	2	5	822	2672
Den Haag	1563	678	174	852	221	165	22	2	10	420	1995
Zuid-Holland	4410	2455	112	2567	292	937	96	16	69	1410	5567
Zeeland	569	437	15	452	79	116	4	1	34	234	786
Noord-Brabant	867	524	11	535	75	312	45	1	7	440	962
Limburg	1097	798	117	915	218	261	39	2	16	536	1476
Totaal	37628	19877	2465	22342	3888	6734	622	82	762	12088	47870

De volgende staat geeft een overzicht over het aantal afdeelingen, plus toe- en afname, over de

verschillende provinciën:

De verdeeling der afdeelingen over de gewesten was sinds 1910:

GEWESTEN	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Groningen	20	26	37	51	48	46	51	58	75	84
Friesland	58	71	74	90	89	86	87	90	100	111
Drente	7	8	11	21	27	28	33	30	41	51
Overijsel	19	23	22	23	25	23	24	25	39	34
Gelderland	24	22	25	30	34	34	32	40	68	66
Utrecht	4	7	7	8	6	10	11	16	19	19
Noord-Holland (noord)	26	29	44	70	44	46	46	51	57	60
Noord-Holland (zuid)					28	27	27	20	25	29
Amsterdam	9	9	9	9	9	9	9	24	24	24
Rotterdam	6	6	6	7	7	6	6	6	8	9
Den Haag	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7
Zuid-Holland	23	24	29	50	49	45	50	52	76	89
Zeeland	7	7	5	12	15	15	16	13	15	21
Noord-Brabant	6	7	5	5	7	7	7	9	15	17
Limburg	7	10	6	9	14	9	7	17	26	24
Totaal	220	253	284	389	406	395	410	455	595	645

PARTIJBESTUUR.

Overeenkomstig de bepalingen van Statuten en reglement der Partij waren door de afdeelingen voor de Partijbestuursverkiezing op het Congres 1919 te Arnhem de volgende kandidaten gesteld, die bereid waren een candidatuur te aanvaarden:

a. Voor lid van het Dagelijksch Bestuur.

Als leden:

W. H. Vliegen, Amsterdam (aftredend).

F. M. Wibaut, Amsterdam (aftredend).

A. B. Kleerekoper, Amsterdam (aftredend).

Als sekretaris:

J. W. Matthijssen, Amsterdam, (aftredend).

Als penningmeester:

J. G. van Kuykhof, Amsterdam (aftredend).

Verder waren voor het D. B. de volgende kandidaten gesteld, welke verklaarden geen kandidatuur te aanvaarden.

Als leden: Edo Fimmen, F. v. d. Goes, R. Kuyper, Jos. Loopuit, mr. M. Mendels, allen te Amsterdam.

Bij enkele candidaatstelling werden tot leden van het D. B. gekozen, J. W. Matthijssen als secretaris en J. G. van Kuykhof als Penningmeester en W. H. Vliegen, F. M. Wibaut en A. B. Kleerekoper. Daar van deze laatsten alleen W. H. Vliegen een candidatuur voor voorzitter aannam, werd deze zonder stemming gekozen verklaard.

Op de kandidaten voor de overige plaatsen in het Partijbestuur werden uitgebracht totaal 965 stemmen, waarvan 13 ongeldig, dus 952 geldige stemmen. De volstrekte meerderheid was dus 476.

Hiervan verkregen

b. Voor lid van het overige gedeelte van het Partijbestuur:

J. F. Ankersmit, Watergraafsmeer	198
J. A. Bergmeyer, Dordrecht (aftr.)	651
K. Brok, Assen	51
D. A. van Eck, Oegstgeest	138
F. v. d. Goes, Amsterdam (aftr.)	879
Suze Groeneweg, Rotterdam (aftr.)	920
P. Haalman, Breda	0
L. M. Hermans, Arnhem (aftr.)	501

P. Hiemstra, Leeuwarden	143
R. Kofman, Enkhuizen	7
R. Kuyper, Amsterdam	453
J. ter Laan, Rotterdam	103
Jos. Loopuit, Amsterdam (aftr.)	619
E. Nannenbergh, Opheusden	20
Mr. H. J. Nieboer, 's Gravenhage	105
Mr. G. W. Sannes, Rotterdam (aftr.)	916
H. Schlosser,	14
J. H. Schaper, Rijswijk (aftr.)	910
Mr. P. J. Troelstra, Scheveningen (aftr.)	948

Alle aftredenden waren dus herkozen, zoodat het Partijbestuur voor 1919—20 bestond uit, W. H. Vliegen, Voorzitter, J. W. Matthijssen, Secretaris, J. G. van Kuykhof, Penningmeester, A. B. Kleerekoper, F. M. Wibaut, J. A. Bergmeyer, F. v. d. Goes, Suze Groeneweg, L. M. Hermans, Jos. Loopuit, Mr. G. W. Sannes, J. H. Schaper, Mr. P. J. Troelstra.

Plaatsvervangende leden waren R. Kuyper, J. F. Ankersmit, P. Hiemstra, D. A. v. Eck, Mr. H. J. Nieboer.

Schaper werd door het P. B. benoemd tot 2en voorzitter.

In de samenstelling van het P. B. ontstond gedurende het jaar 1919 geen verandering. Met ingang van 1 Januari echter legde de Partijsecretaris Matthijssen zijn functie neer wegens zijn benoeming tot Directeur van het nieuwe Rotterdamsche Dagblad.

Met de toename in ledental van de Partij bleek steeds meer de onvoldoende outillage van het Dag. Bestuur, waarvan ook te weinig dagelijkse politieke leiding kon uitgaan. De Partijvoorzitter Vliegen werd bereid gevonden zijn functie als wethouder op te geven, waarop het P. B. besloot hem met ingang van 1 September te bezoldigen, waardoor in het vervolg steeds drie leden van het P. B. op het Partijsecretariaat aanwezig zijn en de partijbelangen zoo behartigd kunnen worden als noodzakelijk is.

Het P. B. kwam gedurende 1919 16 maal in vergadering bijeen.

PARTIJ-SECRETARIAAT.

Daar tengevolge van de uitbreiding der partij en de hierdoor toenemende werkzaamheden de behuizing van het Partijsecretariaat in de De Genesietstraat 16 veel te klein werd, werd naar nieuwe lokaliteiten omgezien. In het plan lag, zoo mogelijk in één gebouw onder te brengen het Partijsecretariaat, het Adviesbureau voor soc.-dem. raadsleden, het secretariaat van den Bond van soc.-dem. Vrouwen-prop.-clubs en van de soc.-dem. Studieclub.

Toen het door de N.V. „Vooruitgang“ aangekochte gebouw op de Keizersgracht 376 ter beschikking van „Het Volk“ werd gesteld, werd nagegaan of de mogelijkheid bestond deze instellingen alle in dit gebouw onder te brengen. Dit zou zeer groote voordeelen met zich gebracht hebben. In verband met de voor „Het Volk“ noodzakelijke ruimte bleek dit echter niet mogelijk, en werden hier alleen gevestigd het adviesbureau voor soc.-dem. raadsleden en het Partijsecretariaat, dat nu behoorlijk is gehuisvest.

Daar over eenigen tijd „Het Volk“ echter ook deze lokalen noodig zal hebben, zal dan weer naar een andere gelegenheid moeten worden uitgezien. Het is te hopen dat het dan mogelijk zal zijn alle Partijinstellingen in één gebouw onder te brengen.

PARTIJ-JUBILEUM.

Den 26en Augustus 1919 was het 25 jaar geleden dat de Partij werd opgericht. Dit feit werd officieel herdacht in een welgeslaagde feestelijke bijeenkomst op Zondagmiddag 24 Augustus te Amsterdam. Als sprekers in zaal en tuin van het Concertgebouw traden op Vliegen, Troelstra, Schaper, Helsdingen, Loopuit, v. d. Goes en Gerhard.

Van de gelegenheid het Partijbestuur met deze gebeurtenis op de hertoe gehouden receptie geluk te wenschen werd door een zeer groot aantal organisaties en personen gebruik gemaakt. Zeer veel bloemen werden aangeboden, alsmede een aantal geschenken van meer blijvenden aard.

Het Partijbestuur wenscht op deze plaats alsnog zijn hartelijken dank uit te spreken voor de vele gelukwenschen en mede aan allen die door hun medewerking dit herdenkingsfeest zoo uitnemend deden slagen.

In een aantal afdelingen werd het partijjubileum geestdriftig gevierd.

Ook werd door het P.B. besloten een Gedenkboek uit te geven, dat door Schaper werd samengesteld.

HET CONGRES.

De hoofdschotel van het Paaschcongres 1919 was de bespreking van het vraagstuk der revolutie. Zeer uitvoerig werd hierover gediscussieerd; de beide eerste dagen van het Congres waren geheel hieraan gewijd. In den loop van het debat werd door Arnhem (Werkhoven) een voorstel ingediend tot het benoemen van een Commissie van onderzoek naar aanleiding van Troelstra's optreden te Rotterdam en in de Kamer, welke motie echter met bijna algemeene stemmen werd verworpen. Het Congres nam tenslotte de bekende „eenheidsmotie“ met algemeene stemmen aan.

Andere zeer belangrijke besluiten waren die tot benoeming van een studiecommissie, die een rapport zou samenstellen over de systematische socialisatie van het bedrijfsleven, een motie inzake belastingpolitiek en een inzake het aanvaarden van wethouderszetels.

Het rapport van de „Socialisatie-Commissie“ is bij de verschijning van dit verslag reeds gepubliceerd en zal op het a.s. congres in behandeling komen.

Verder werden nog eenige reglementswijzigingen aangebracht betreffende de groepeerings der afdelingen voor het Congres, het aantal Congres-afgevaardigden van de afd.groepen en de contributieheffing. Het P.B. werd voorts nog opgedragen bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Partij een gedenkboek uit te geven, terwijl tevens werd besloten over te gaan tot de heffing van een uur loon als feestgave aan de Partij, ter delging van de Partijschuld.

„De wenschelijkheid werd uitgesproken dat zoo veel mogelijk cumulatie van functies in vertegenwoordigende lichamen voorkomen dient te worden, en voorts dat ieder partijgenoot aangesloten is bij een moderne vakorganisatie.

Tevens werd nog door dit Congres het nieuwe gemeenteprogram vastgesteld, waarmede we de raadsverkiezingen van 1919 ingingen.

PARTIJRAAD

Ingevolge een desbetreffend congresbesluit werden de leden van den Partijraad gehoord inzake de benoeming van den hoofdredacteur van „Het Volk“. Door het P.B. werd in zijn vergadering van 21 Mei '19 benoemd J. J. de Roode; den leden van den Partijraad werd gevraagd of men hierover een vergadering noodzakelijk achtte. Daar geen der leden dit wenschte en allen zich met de benoeming konden vereenigen, werd geen vergadering uitgeschreven.

De Partijraad kwam op 3 Februari 1919, samen met de hoofdbesturen der bij het N. V. V. aangesloten vakbonden, bijeen op het elders in dit verslag gememoreerde levensmiddelencongres.

Verder vergaderde de Partijraad op 5 October 1919 te Amsterdam ter behandeling van een aantal voorstellen van het P. B. betreffende den innerlijken toestand van de Partij. In behandeling kwamen o.m. de voorstellen om te voorzien in het tekort aan sprekers, tot het houden van propagandaverzamelingen, het vormen van leesclubs door de afdelingen, het bevorderen door de afdelingen van de oprichting van woningbouwverenigingen, van scholen voor volwassenen en het uitgeven van een „Correspondentieblad“. Verder kwam in behandeling de reorganisatie van de Vereeniging van Sociaaldemocratische gemeenteraadsleden, de propaganda onder de vrouwen, de jeugdorganisatie, de propaganda voor „Het Volk“, de vorming van verkiezingskassen door de gewesten en een voorstel om de partijafdelingen geregeld door de propagandisten te doen bezoeken.

Ingevolge de op deze vergadering door den Partijraad genomen besluiten werd een

schriftelijke kadercursus

georganiseerd.

De afdelingen werden opgewekt op bepaalde dagen halfmaandelijksche bijeenkomsten te beleggen, waar door een der leden der afdeling of uit een naburige afdeling een inleiding gehouden zou worden.

Deze inleiders ontvangen schriftelijke aanwijzingen voor de behandeling van een onderwerp, welke aanwijzingen door hiertoe bevoegde partijgenooten zijn samengesteld.

Door de federatiebesturen werd het Partijsecretariaat een aantal partijgenooten opgegeven die

bereid, en met de bovengenoemde voorlichting in staat zijn de inleidingen te houden. Oorspronkelijk werd bepaald dat hoogstens 300 deelnemers aan dezen „cursus“ zouden kunnen deelnemen, dit aantal is echter aangegroeid tot ongeveer 400.

Op deze wijze zou worden bereikt, dat in elke afdeling voortdurend inleidingen zouden worden gehouden door goed ingelichte sprekers en voorts, dat een aantal partijgenooten zich voortdurend praktisch zouden kunnen oefenen in het spreken voor vergaderingen en dat aldus een aantal nieuwe sprekers zou worden gevormd, waaraan de partij zoo'n groote behoefte heeft.

Uitgegeven werden achtereenvolgens de volgende ontwerp-inleidingen:

1. De Landarbeiders en de Socialisatie, door P. Hiemstra.
2. De Machine en de beteekenis van den voortgang der techniek voor de arbeiders, door dr. Th. v. d. Waerden.
3. De Duurte, door mr. G. W. Sannes.
4. De moderne vakbeweging en haar vijanden, door R. Stenhuis.
5. Het standpunt der S.D.A.P. tegenover de landarbeiderswet, door P. Hiemstra.
6. De arbeider en de beroepskeuze, door E. J. van Det.
7. Moederschapszorg, door C. Pothuis-Smit.
8. De collectieve arbeidsovereenkomsten, door J. v. d. Tempel.
9. Het historisch materialisme, door dr. J. G. van Dillen.
10. De Invaliditeits en Ouderdomsverzekering.

De eerste van deze ontwerp-inleidingen verscheen half December.

Teneinde te kunnen beoordeelen of het doel van deze maatregelen eenigszins wordt bereikt is den deelnemers een vragenlijst gezonden. Uit de antwoorden blijkt, dat het resultaat tot dusverre nog lang niet in verhouding is tot de zeer groote kosten. Een zeer groot deel van de inleiders, waaronder verscheidene goede krachten, heeft nog geen enkele aanvraag ontvangen, enkele anderen meerdere, terwijl over het algemeen veel te weinig afdelingen inleidingen doen houden. Wanneer dit het komende seizoen niet beter wordt zal de oogst van nieuwe sprekers zeer gering zijn en blijft het tekort bestaan, met als gevolg tientallen klachten van afdelingen dat ze geen sprekers kunnen krijgen. In dit geval hebben de afdelingen het zichzelf te wijten.

Opmerkelijk is dat ruim 175 inleiders in 't geheel niet antwoorden. Deze zijn van de lijst afgevoerd.

Er is nu een regeling getroffen, waarbij alle aanvragen om inleiders over het Partijsecretariaat zullen loopen. Op deze wijze kan dit er voor zorg dragen dat alle inleiders eenige malen zullen optreden.

Verder werden ten dienste van de propaganda ter beschikking van de gewestelijke besturen gesteld zes

projectielantaarns,

met een serie van 113 platen, voornamelijk uit „de Notenkraker“, in beeld brengende de voornaamste episoden uit de politieke geschiedenis van ons land. Deze serie met de bijschriften werd samengesteld door de p.g. And. Sternheim en G. J. Zwertbroek, onder toezicht van den Partijsecretaris Matthijsen.

Daar de voorbereiding, de aanmaak van de platen enz., nogal veel tijd vereischte, waren de lantaarns met toebehooren pas eind Februari 1920 gereed. Zondag 22 Februari werd te Amsterdam de eerste demonstratie gegeven, waar o.m. de propagandisten tegenwoordig waren om met de behandeling van de instrumenten op de hoogte te worden gesteld.

Reeds zijn eenige voorstellingen gegeven en steeds tot groote voldoening van de aanwezigen, zoodat gezegd mag worden dat hiermee de Partij een uitstekend propagandamiddel, dat vooral zijn diensten zal bewijzen op het platteland, rijker geworden is.

Den gewestelijken besturen werd opgedragen te bevorderen dat gedurende het winterseizoen 1919-'20 elke afdeling een **feestvergadering** zou houden. De bestaande arbeiderstooneel-, zang- en muziekvereniging zouden hiervoor worden geoutilleerd en, waar noodig, nieuwe opgericht. Hiervoor werd in overleg getreden met de Hoofdbesturen van de bonden van arbeiderszang-, muziek- en tooneelverenigen.

Een commissie werd opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van deze organisaties, welke commissie haar werkzaamheden onlangs heeft aangevangen.

Omtrent de

LEESCLUBS

werd in overleg getreden met den directeur van „Ontwikkeling“, die een regeling hiervoor heeft getroffen.

CORRESPONDENTIEBLAD.

Door de najaarsvergadering van den Partijraad werd o.m. besloten tot de uitgave van een „Correspondentieblad“, waarvan 1 November 1919 het eerste nummer verscheen, en dat maandelijks wordt toegezonden aan de secretarissen en penningmeesters der partij-afdelingen, van de gewestelijke en stedelijke federaties en aan verschillende andere partijfunctionarissen, die door den aard van hun functie er voor in aanmerking komen. Geregeld verschijnen hierin mededeelingen van allerlei aard van het Partijsecretariaat, van Partijinstellingen als „Het Volk“ en „Ontwikkeling“, van de A.J.C., den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs, enz. De uitgave blijkt den betrokken functionarissen zeer te voldoen.

SPREKERS.

Herhaaldelijk komen op het Partijsecretariaat verzoeken van afdelingen hen aan een spreker voor een openbare vergadering te willen helpen. Daar aan deze verzoeken niet voldaan kan worden, omdat evenmin als de afdelingen, het Partijsecretariaat beschikt over een verzameling sprekers, werd in het „Correspondentieblad“ hierop enkele malen de aandacht gevestigd. De klachten der afdelingen dat ze geen sprekers kunnen krijgen blijven evenwel legio. Hierin heeft het P.B. aanleiding gevonden een onderzoek in te stellen bij de op de sprekerslijst voorkomende partijgenooten, waaruit blijkt, dat het meerendeel dezer pgnimmer aanvragen ontvangen en enkele, z.g. „eerste klasse“ sprekers steeds met aanvragen worden overstelpt. Enkel een hunner antwoordde, dat ze gemiddeld een 30-tal aanvragen per week ontvingen.

SOCIALISATIE-COMMISSIE.

Uitvoering gevende aan het desbetreffende Congresbesluit benoemde het P.B. een Commissie tot het uitbrengen van een rapport over de socialisatie van het bedrijfsleven. Tot leden van deze commissie werden benoemd:

J. F. Ankersmit, secretaris; Mr. W. A. Bongers; J. Goudriaan Jr.; R. Kuiper; Jos. Loopuit; L. H.

Mansholt; Mr. H. J. Nieboer; Mr. G. W. Sannes; R. Stenhuis; J. L. Vleming; W. H. Vliegen; F. M. Wibaut; Dr. Th. v. d. Wården.

Op verzoek van de Commissie werd deze alsnog aangevuld met de leden G. Vermeer, J. J. v. d. Velde en J. van Gelderen; de beide laatsten als adjunct-secretarissen. Wegens vertrek naar Indië van J. van Gelderen werd deze vervangen door Mr. G. v. d. Bergh.

Met de oprichting van deze Commissie werd de in Januari 1917 opgerichte „Commissie ter bestudeering van het vraagstuk der fiscale monopolies“ als ontbonden beschouwd.

COMMISSIE VOOR POPULAIR WETENSCHAPPELIJKE PUBLICATIES.

Door het P.B. werd ingesteld een commissie voor populair wetenschappelijke publicaties, bestaande uit Mr. W. A. Bongers, R. Kuyper, W. H. Vliegen en Dr. Th. v. d. Wården. De bedoeling hiervan is, naast de uitgave van oorspronkelijke geschriften van populair-wetenschappelijke aard, welke de commissie kan aanmoedigen, vooral te bevorderen dat ons Partijkader kennis kan nemen van wat door de theoretici in het buitenland over algemeene vraagstukken van urgenten aard gepubliceerd wordt.

KOLONIALE COMMISSIE.

Naar aanleiding van een daartoe strekkend verzoek van partijgenoot Van Kol besloot het P.B. een commissie te benoemen met de opdracht een formuleering van principiele opvattingen omtrent het koloniale vraagstuk te ontwerpen en een herziening van het koloniale program voor Oost- en West-Indië voor te bereiden. Tot leden van deze Commissie werden benoemd J. W. Albarda, H. van Kol, mr. M. Mendels, J. Stokvis en W. H. Vliegen.

SOLDATEN-COMMISSIE.

Nadat de in Juni 1917 ingestelde Soldatencommissie in September 1918 weer werd ontbonden, daar het praktische werk dat deze commissie was toegedacht hoofdzakelijk werd verricht door het Hoofdbestuur van den Bond van Dienstplichtigen, besloot het P.B. bij de opheffing van den Bond deze commissie weer opnieuw in te stellen. Tot leden werden benoemd: J. Hartog, voorzitter; A. C. Butselaar, secretaris; J. Kuurstra, penningmeester; K. ter Laan en J. van Zadelhoff.

De commissie heeft tot taak de behartiging van de belangen der dienstplichtigen en het verschaffen van inlichtingen over legertoestanden, enerzijds aan het publiek, anderzijds aan de Kamerfractie.

STUDIE-COMMISSIE GRONDWETS-HERZIENING.

Benoemd werd een studiec ommissie voor de Grondwetsherziening, bestaande uit de leden v. d. Goes, F. M. Wibaut, J. v. d. Tempel, J. J. de Roode en mr. G. W. Sannes met als secretaris A. W. IJzerman. Den 8en September bedankte F. M. Wibaut wegens drukke werkzaamheden voor het lidmaatschap dezer commissie. Wegens de reeds vergevorderde werkzaamheden werd deze vacature niet aangevuld.

COMMISSIE VAN GESCHILLEN.

Het P.B. ontving van bovengenoemde Commissie een schrijven, dato 9 November 1919, waarin deze

meedeelde dat de hoofdredactie van „Het Volk“ weigerde een uitspraak van de Commissie op te volgen, op grond, dat het betreffende artikel niet als een ingezonden stuk, maar als een zelfstandig artikel was te beschouwen, en de hoofdredacteur meende, dat het hier ging om het politiek beleid der redactie, waaromtrent alleen het Congres uitspraak kan doen.

Het P.B. stelde den hoofdredacteur in het gelijk, om welke reden de leden der Commissie hun functie neerlegden.

Daar van de drie plaatsvervangende leden inmiddels één naar het buitenland was vertrokken, één geen benoeming meer wenschte en één geen antwoord gaf op het verzoek om zitting te nemen, werd door het P.B. besloten dat, totdat het Congres nadere voorzieningen heeft getroffen, het D.B. eventuele geschillen tusschen de redactie en inzenders zal behandelen.

HET VOLK.

Een groot aantal Partijbestuursvergaderingen was gewijd aan besprekingen van den toestand van „Het Volk“ en van de plannen tot uitbreiding hiervan.

Op de P.B.-vergadering van 1 Maart 1918 kwam in behandeling een verzoek van pgn. Barentz, om ontslag uit zijn functie van directeur van „Het Volk“. Dit verzoek werd ingewilligd met ingang van 1 September 1919, onder dankzegging voor de vele diensten door partijgenoot Barentz jarenlang aan „Het Volk“ bewezen en onder toekenning van pensioen.

Op deze vergadering werd besloten, het Congres voor te stellen Vliegen tot directeur-hoofdredacteur van „Het Volk“ te benoemen, naar het voorbeeld van „Le Peuple“ en de Fransche bladen. Dit voorstel kwam op de huishoudelijke zitting van het Arnhemsche Congres echter niet in behandeling, daar in een spoedvergadering van het P.B. op 21 April, den eersten dag van het Congres, een voorstel van een der P.B.-leden (Wibaut) werd aangenomen, het Congres voor te stellen Troelstra, die zich intusschen bereid had verklaard een eventuele benoeming te aanvaarden, tot hoofdredacteur te benoemen, waarop Vliegen zijn bereidverklaring introk. Daar op verschillende P.B.-vergaderingen deze mogelijkheid reeds besproken was, maar een zoodanig besluit niet genomen kon worden doordat Troelstra zich niet bereid kon verklaren deze functie te aanvaarden, kon na een korte bespreking dit voorstel worden aangenomen.

Door het Congres werd Troelstra echter de vraag gesteld of deze bereid en in staat was tevens zijn kamerlidmaatschap te blijven vervullen, en toen deze hierop ontkennend moest antwoorden werd er een zoo sterken andrang op hem uitgeoefend toch vooral in de Kamer te blijven, dat hij hiervoor zwichtte en zijn bereidverklaring tot het aannemen van de functie van Hoofdredacteur weer introk. Hierna werd het P.B. opgedragen de zaak nog eens onder de oogen te zien en een voorziening in de vacatures te treffen na overleg met den Partijraad en de Kamerfractie.

Op de P.B.-vergadering van 17 Mei kwam deze zaak in behandeling en werd besloten, de Roode tot hoofdredacteur en Ankersmit tot plaatsvervangend hoofdredacteur te benoemen.

Den leden van den Partijraad werd de benoeming van De Roode medegedeeld onder verzoek te willen mededeelen of men zich hiermede kon vereenigen en of een der leden hiervoor de bijeenroeping van een Partijraadsvergadering noodig oordeelde. Dit laatste was niet het geval.

Op dezelfde P.B.-vergadering werd tot directeur

benoemd partijgenoot J. Th. Kummer, welke 1 September 1919 in functie trad.

Toen het P.B. bij de behandeling van de voorstellen der federatie Rotterdam betreffende de benoeming van een hoofdredacteur voor het nieuwe Rotterdamsche Dagblad bleek, dat Troelstra bereid was zich voor dat hoofdredacteurschap beschikbaar te stellen, oordeelde het P.B. het optreden van Troelstra als hoofdredacteur van het Rotterdamsche Dagblad niet wenschelijk en besloot het er bij hem op aan te dringen dit dan te doen aan „Het Volk”, zoodoende werd hij in de P.B.-vergadering van 15 November 1919 naast De Rooze tot hoofdredacteur van „Het Volk” benoemd.

Nadat in de hoofdredactie en directie van „Het Volk” was voorzien, en een permanent dagelijksch bestuur aanwezig is, kon de Commissie van Beheer gevoegelijk worden opgeheven. Den 24sten Mei werd de Commissie dan ook op haar verzoek van haar taak ontheven. Besloten werd voorts, dat over belangrijke zaken, „Het Volk” betreffende, voortdurend overleg zou worden gepleegd tusschen den hoofdredacteur, den directeur en den Partijvoorzitter, die een soort commissie vormen, die o.a. de voordrachten voor redacteurs opmaakt.

Na de eindelijke benoeming van den directeur was het pas mogelijk eenigen voortgang te maken met de voorbereiding van een vergrooting van „Het Volk”. Hiervoor moest, zooals vanzelfsprekend is, de nieuwe directeur zich eerst eenigszins in de zaken inwerken, en waar de administratie niet zeer overzichtelijk bleek te zijn, daar deze, vermoedelijk tengevolge van den snellen groei van het blad, niet geheel „up to date” was, kwam het door het P.B. gevraagde rapport pas 14 November bij het Partijbestuur in.

Uit het rapport, en uit de persoonlijke toelichtingen, door den directeur gegeven bleek, dat de uitbreiding van „Het Volk” een niet zoo eenvoudige zaak was als veelal werd aangenomen. Het tekort, waarmede het blad steeds heeft moeten werken en waaronder het zeer gebukt gaat maakt een uitbreiding zeer moeilijk. Hierbij komt, dat door de geweldige stijging van alle prijzen en arbeidsloonen de uitbreiding zeer veel meer zal moeten kosten dan oorspronkelijk is geraamd.

Ook was de groote en natuurlijk zeer verheugende toename van het abonnementental er oorzaak van, dat de capaciteit van onze drukkerij ook geen uitbreiding toeliet, zonder de aankoop van nieuwe machines. En deze zijn zeer moeilijk te krijgen. Een levertijd van twee jaar is nog niet eens een der langste.

Onmiddellijk echter nadat het P.B. zich volledig rekenschap van den stand van zaken had kunnen geven, zag het naar middelen uit, om de alom gewenschte uitbreiding tot stand te brengen.

Daarom werd besloten allereerst te trachten, eerst voor Amsterdam, en daarna voor de onmiddellijke omgeving en de aan de lijn Amsterdam-Rotterdam liggende steden een ochtendblad te doen verschijnen, en voorloopig, in verband met de onoverkomelijke moeilijkheid om aan nieuwe machines te komen, het tegenwoordige formaat te handhaven. (Opgemerkt dient hier te worden, dat een feitelijke uitbreiding reeds sinds eenigen tijd is tot stand gekomen: er wordt den laatsten tijd veel meer pagina's gegeven dan voorheen.)

Een onderzoek, ingesteld in binnen- en buitenland naar de mogelijkheid om een pers te koop te krijgen had tot resultaat, dat een reeds in aanbouw zijnde pers van hetzelfde formaat, die ongeveer in Maart-April gereed zou komen, ons zou kunnen worden geleverd. De N.V. drukkerij „Vooruitgang” werd geadviseerd deze pers aan te koop, hetgeen is geschied.

De partijgenooten kunnen inmiddels in afwachting hiervan door een stevige propaganda voor het blad, verhooging van het abonnementental en volstorting van de obligatieleening voor het Uitbreidingsfonds het hunne ertoe bijdragen om de financiële basis, waarop het blad rust, zoo stevig mogelijk te maken.

Tot redacteur van „Het Volk” werd benoemd partijgenoot A. M. de Jong.

DAGBLAD TE ROTTERDAM.

De voorbereidingen van de stichting van een dagblad door de Rotterdamsche dagbladcommissie waren in Januari dermate gevorderd, dat het P. B. kon overgaan tot de benoeming van een hoofdredacteur. Van de federatie Rotterdam, was een verzoek ingekomen Troelstra in deze functie te benoemen. Om de in dit verslag elders gemoreerde overwegingen meende het P. B. hiertoe niet te moeten overgaan en werd hierna, conform het advies der federatie, Y. G. v. d. Veen tot hoofdredacteur benoemd.

„ONTWIKKELING”.

Den directeur van den Partijboekhandel en Uitgevers Maatschappij „Ontwikkeling”, L. Lakmaker, werd op zijn verzoek met ingang van 1 Maart van zijn functie ontheven. In zijn plaats werd benoemd partijgenoot W. Ploeger.

Op verzoek van den Raad van Commissarissen werd deze den uitgebreid met 2 leden. Benoemd werd H. J. Bruens en Chr. A. van Doorn.

ABSENTEISME KAMERLEDEN.

Meermalen bereikten het P. B. protesten tegen het op belangrijke momenten afwezig zijn onzer Kamerleden; ook verschenen af en toe enkele ingezonden stukken in „Het Volk” hieromtrent. Naar aanleiding hiervan werd deze aangelegenheid eenige malen in het P.B. besproken. Hoewel erkend werd, dat de Kamerleden zich vaak in een moeilijk parket bevinden, daar ze voortdurend tientallen verzoeken tot het vervullen van spreekbeurten ontvangen en evengoed van hen geëischt wordt, voortdurend in de Kamer aanwezig te zijn, meende het P. B. dat het absenteïsme toch vaak al te ernstige afmetingen aanneemt. Het P. B. kan zich echter niet bezig houden met de verzuimen van de kamerleden en besloot daarom den gewestelijken besturen in overweging te geven, de kamerleden van hun kieskring die zich voortdurend aan dit euvel schuldig maken, verantwoordelijkheid te vragen en ze, zoo noodig, te verzoeken af te treden.

CONFERENTIE INZAKE DE SALARIEERING VAN HET OVER- HEIDSPERSONEEL.

Op verzoek van de kamerfractie werd op 10 November 1918 een conferentie gehouden van het P. B. en de kamerfractie met de besturen van het N. V. V. en de moderne bonden van overheidspersoneel, alwaar, aan de hand van een aantal stellingen, de kwestie van de salariering van het personeel in overheidsdienst werd besproken.

Een vervolg-conferentie zal spoedig weer plaats vinden.

PROPAGANDISTEN.

Voor de betrekking van propagandist in Overijssel werd door de gewet. vergadering benoemd W. v. d. Sluis, in Drente D. Schutter, in de plaats van respect. R. Dijkgraaf en K. Brok.

PROPAGANDISTEN-CURSUSSEN.

De propagandistencursussen, die in het najaar 1918 aanvingen werden voortgezet tot het einde van het winterseizoen.

Door het partijbestuur werd dato 25 Februari aan de leidende partij-organisaties verzocht een samenvatting van door de bezoekers eventueel gemaakte opmerkingen in te zenden, alsmede een overzicht van het verloop der cursus. Slechts enkele gegevens werden ingezonden.

Hieruit kan worden geconcludeerd dat de cursussen in een behoefte hebben voorzien. Over 't algemeen waren ze goed bezocht.

Aan het voornemen tot het houden van een vacatiecursus te Amsterdam, in den zomer van 1919, werd geen gevolg gegeven, daar de toestand van de Partijkas de hooge uitgaven hiervoor niet toeliet.

GESCHIL AFDEELING ALKMAAR.

De afdeling Alkmaar werd beroerd door een ernstig geschil tusschen eenigen der vooraanstaanden in de afdeling.

De oneenigheid begon hiermee, dat ons raadslid O. J. Verkerk, die door B. en W. van Alkmaar als no. 1 geplaatst was op een voordracht van 2 personen voor regent van het weeshuis, door zijn mede-raadslid Westerhof niet werd gestemd. Op een bestuursvergadering ter bespreking van dit feit werden door den afdeelingsvoorzitter zeer grove beschuldigingen tegen Verkerk geuit, naar aanleiding waarvan deze in de afd. vergadering een motie voorstelde, waarin de afdeling den voorzitter verzocht als zoodanig te bedanken. De verwerping van deze motie met 28 tegen 20 stemmen en 5 blanco was voor Verkerk aanleiding te bedanken als lid. Een 25-tal andere partijgenooten, over 't algemeen vooraanstaanden, deed desgelijks.

De uitgetreden richtten een soc. dem. club op, die zelfstandig aan de raadsverkiezingen deelnam, met het gevolg, dat twee harer leden, n.l. Verkerk en Oskam, tot leden van den Raad werden gekozen.

Vooraf werd door de club het P. B. nog verzocht een tweede afdeling Alkmaar te mogen vormen, aan welk verzoek natuurlijk niet kon worden voldaan.

Hoewel op een conferentie van het afdeelingsbestuur met den Partijsecretaris werd overeengekomen dat het afdeelingsbestuur een uitvoerige uiteenzetting nopens de voorwaarden van wedertreding der uitgetreden aan het D. B. zou zenden, waarna dit, indien het met de conclusies van het afdeelingsbestuur niet accoord zou kunnen gaan, het nog eens tot een conferentie zou uitnodigen, werd door het afdeelingsbestuur na overleg met en met toestemming van den propagandist Westerhof de aangelegenheid ter sprake gebracht in een afdeelingvergadering, met uitschakeling van elk nader overleg met het P. B., op welke vergadering een motie, de voorwaarden van wedertreding der uitgetreden bevattende, werd aangenomen, die in de pers werd gepubliceerd. Naar aanleiding hiervan sprak het P. B. openlijk zijn ernstige afkeuring uit over de houding van het afdeelingsbestuur en van Westerhof.

Hierop werd door de afdeling de aangenomen motie weer ingetrokken, waarna door den Partijvoorzitter een bespreking werd gehouden met de

partijafdeeling en met eenige bestuursleden der club. Hierna werd door het P. B. de volgende uitspraak gedaan:

"Het Partijbestuur nam in zijn vergadering van 25 October 1919 met algemeene stemmen de volgende conclusies betreffende het geschil tusschen de afd. Alkmaar en de groep van uitgetreden leden:

1. De Soc.-Dem. Club wordt ontbonden.
2. Alle leden der club worden zonder ballotage als leden der afdeling Alkmaar ingeschreven.
3. Drie maanden na deze wederinschrijving stellen de beide leden der Club Verkerk en Oskam, hun mandaat als Raadsleden ter beschikking van de afdeling. De afdeelingvergadering beschikt over de beide Raadszetels in dezen zin, dat zij de personen aanwijst die ze zullen bezetten, dus zij is gehouden onder de leden der club die de lijst vormen, waarop de beide bovengenoemde personen gekozen zijn, een keuze te doen.

Het te dezer zake genomen besluit behoeft de goedkeuring van het Partijbestuur.

4. Het raadslid Verkerk betuigt in den Raad zijn leedwezen over het beleedigende dat ligt opgesloten in een aanval op Westerhof, toen hij zeide: „Het verschil tusschen Westerhof en mij is dat hij gesalarieerd is en ik niet.”

Van dit besluit wordt aan beide partijen te Alkmaar kennis gegeven. Het bestuur der afdeling is gehouden het initiatief te nemen tot de uitvoering, dus de ontbinding der „Club” te vorderen en de leden als leden der afdeling in te schrijven.”

De Club legde zich bij deze uitspraak neer. De afdeling ging echter niet accoord met het bepaalde omtrent de raadszetels van Verkerk en Oskam, die zij wenschte dat zonder meer zouden worden prijsgegeven, waarom het P. B. besloot deze kwestie door het Congres te doen beslissen.

Toen echter, ingevolge het besluit van het P. B. de uitgetreden zich en-bloc weer als lid aanmeldden, werden, in strijd met de uitspraak, Verkerk en Oskam geweigerd, om welke reden toen ook de andere uitgetreden hun aanmelding weer terugnamen.

Het P. B. aarzelt niet, hier uit te spreken, dat het alleen de verregaand halsstarrige houding van de afdeling is, die het noodig maakt, dat de kostbare tijd van het a. s. Congres voor een deel aan de behandeling van deze onverkwikkelijke zaak moet worden gewijd.

MILITARISME EN VOLKENBOND.

In de P. B.-vergadering van 4 October werden besprekingen gevoerd over het militaire vraagstuk, mede in verband met den Volkenbond. Besloten werd in het communiqué dezer vergadering hieromtrent het volgende te publiceren:

„Het Partijbestuur is van oordeel, dat de stellingname van de sociaaldemocratie ten opzichte hiervan bij uitstek een vraagstuk is van internationalen aard, waarover de beslissing moet voorbehouden blijven aan het congres van Genève. Thans een beslissing voor ons land nemen in deze materie lijkt het Partijbestuur uitgesloten, niet alleen om redenen van goede tactiek, maar ook omdat de internationale saamhorigheid in dezen vóór alles moet gaan. Ongeacht evenwel welk standpunt de partij ooit tegenover den Volkenbond en inzake het militaire vraagstuk zal innemen, acht het Partijbestuur de opdrijving inplaats van belangrijke vermindering der militaire lasten door de tegenwoordige regeering in ons land een uitdaging van de arbeidersklasse. De afdelingen en federaties der Partij worden uitgenodigd, hiertegen protestmeetings en vergaderingen te beleggen,

om een algemeene verzetsbeweging tegen dit drijven der regeering te ontketenen.*

Een aantal protestvergaderingen werden belegd, die allen goed slaagden.

Op Maandag 16 Juni werden door de Dag-Besturen van S. D. A. P. en N. V. V. de Amsterdamse arbeiders opgeroepen tot een protestvergadering tegen den geweldvrede.

Eenige afdelingen verzochten het P. B. om advies aangaande de hun door de I. A. M. V. gevraagde medewerking aan de door deze organisatie te houden volksstemming. Samenwerking voor deze landelijke actie, die geheel buiten het P. B. om georganiseerd werd, werd dezen afdelingen afgeraden.

Ten aanzien van de aan Duitschland opgelegde vredesvoorwaarden werd besloten tot een solidariteitsverklaring met het manifest van het Comité van actie uit de Berner Conventie te Parijs.

Instemming werd betuigd met een verzoek van Trpelstra aan het Intern. Soc. Bureau om het Congres van Genève eenige maanden uit te stellen

BELGISCH ANNEXIONISME.

De wijze, waarop de annexionistische beweging in België zich uitte en de dreigende houding daartegenover door de Nederlandsche regeering aangenomen, gaf het Partijbestuur aanleiding tot het op zijn vergadering van 11 Maart 1919 genomen besluit het bestuur der Belgische partij uit te noodigen tot een bespreking.

Deze samenspreking vond plaats op 30 Maart te Brussel.

Namens onze partij waren aanwezig Suze Groeneweg, Vliegen, Wibaut en De Roode.

Het resultaat der besprekingen werd neergelegd in het volgende communiqué:

Het socialistisch overleg.

Na besprekingen tusschen Nederlandsche en Belgische sociaal-democraten, welke Zondag den geheelen dag hebben geduurd, is het volgende communiqué uitgegeven:

Het bestuur van den Algemeenen Raad der Belgische Arbeiderspartij, waaraan zich de kameraden Coppieters, Cools, Troclet en Vinck hadden toegevoegd, heeft een conferentie gehad met een deputatie der Nederlandsche S. D. A. P., samengesteld uit Suze Groeneweg, Vliegen, Wibaut en De Roode. Zij hebben een vriendschappelijke gedachtenwisseling gehad. Ten slotte heeft de Belgische deputatie eenstemmig op de meest formeele wijze elken territoriaal eisch van België tegenover Holland veroordeeld.

De Hollandsche deputatie was eenparig van oordeel dat het vraagstuk van de rivieren en kanaal van vitaal belang voor België is en dat het alle scheepvaartfaciliteiten moet verkrijgen, welke noodig zijn voor zijn economische ontwikkeling. De twee delegaties, overwegend dat België het geheel der vraagstukken die voor zijn status van belang zijn bij de vredesconferentie aanhangig heeft gemaakt, verklaren eenstemmig dat een gedachtenwisseling moet plaats vinden tusschen de Nederlandsche en Belgische regeeringen, voor dat de vredesconferentie een beslissing neemt aangaande de verzoeken welke door België aan de garandeerende mogenheden zijn voorgelegd.

LEVENS MIDDELEN VOORZIENING DUITSCHLAND.

Op de P. B.-vergadering van Maart kwam de ontzettende nood in Duitschland ter sprake en werd de vraag gesteld of door onze partij niet iets gedaan kon worden. Besloten werd aan de socialistische partijen in België, Frankrijk, Engeland en Italië een telegram te zenden van den volgende inhoud:

„Uit persberichten, doch vooral ervaringen uit Duitschland terugkeerende landgenooten bevestigd door leden van ons bestuur die aldaar vertoefden, bleek ons dat toestand Deutsche volk speciaal arbeidersklasse onhoudbaar slecht is en oorzaak uitingen vertwijfeling allerhande aard. Allereerste levensbehoeften ontbreken. Sterfte vooral kinderen, zwakken en zwangere vrouwen is schrikbarend algeheele moreele inzinking dreigt en daarmee toestand anarchistische chaos die niet alleen voor Deutsche volk gevaar is. Toestand zou terstond verbeteren indien geassocieerde regeeringen besloten Deutsche volk onmiddellijk van voedsel te voorzien. Niet alleen stem menscheijkheid te lang gesmoord onder gedruisch oorlog roept daarom doch het is ook eisch goede politiek. Daarom wendt Partijbestuur Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland zich vol vertrouwen partijen geallieerde landen met dringende bede bij haar regeeringen met alle kracht te willen aandringen op maatregelen die totale inzinking en volslagen wanhoop Deutsche volk verhinderen.”

VLIEGEN, Voorzitter.

MATTHIJSEN, Secretaris.

INTERNATIONALE CONFERENTIE TE AMSTERDAM.

Als vertegenwoordigers op de Internationale Conferentie, welke op 25 April 1919 te Amsterdam gehouden werd, waren aanwezig Troelstra en Wibaut.

Den deelnemers aan het Congres werd door het P. B. een diner aangeboden.

VERTEGENWOORDIGINGEN.

Het P. B. deed zich vertegenwoordigen op de Algemeene Vergadering van den Bond voor Plaatselijke Keuze door zijn leden Hermans en Bergmeier, op het Congres van den Bond van Dienstplichtigen door Loopuit.

STATENVERKIEZINGEN.

Ingevolge de desbetreffende bepalingen van het Partijreglement werden door de partijgewesten voor de Statenverkiezingen in Maart/April candidaten gesteld.

Door een informaliteit werd de lijst in den kieskring Elst ongeldig verklaard. Op advies van het P. B. werd den kiezers door het Gewest. Bestuur aangeraden blanco te stemmen.

De verkiezingsstrijd werd met groote opgewektheid gevoerd. Door onze tegenstanders werd geweldig gewerkt met het revolutiespook, volgens hen leed onze partij een geweldige nederlaag. Dat het gejubel dat hierover is opgegaan, nogal misplaatst geweest is, blijkt uit de volgende gegevens.

Gekozen werden:**In Friesland 14 leden:**

L. Besuyen—Lindeboom, Mej. G. van Dijk, J. A. Geerts, P. Hiemstra, M. Hildebrand, L. J. de Jong, K. de Jong, J. G. Jansonius, E. Molenaar, K. Sikkema, M. v. d. Vegte, H. H. de Vos, J. IJtsma, L. Zandstra.

Groningen 14 leden:

D. Bartels, B. H. Bretman, J. Dijk, L. J. H. Everesen, J. de Groot, H. J. Knigge, H. Kuilman, W. Mansholt-Andraea, L. M. Mansholt, K. Meijer, E. Rugge, F. Spiekman, A. E. H. de Vries-Bruins, N. A. de Vries.

Drente 8 leden:

K. Brok, J. v. Dok, H. J. Frederiks, A. Koekoek, J. Kok, G. Oldenziel, M. Stil, J. E. Smit.

Overijssel 8 leden:

G. J. Jeths, J. Keulen, Mw. A. Ladenius, A. Langejan, H. van Ruyven, J. F. Rijhof, H. Voogdgeert, J. H. Vogt.

Gelderland 11 leden:

B. Bakker, G. S. Corduwener, F. G. Gies, H. J. v. d. Griend, L. M. Hermans, J. L. B. Keurschot, S. Lindeman, E. Nannenbergh, B. J. Rengelink, J. Roseboom, K. v. Trigt.

Utrecht 8 leden:

Mw. H. Bakhuis-Wolters, R. Boomsma, O. N. Cohen, Dr. J. v. Leeuwen, J. Mebius, P. Moltmaker, Jan Reijnders, B. J. J. Weykamp.

Noord-Holland 21 leden:

Mw. E. H. C. Caderius van Veen, J. A. Dalmeyer, J. E. W. Duijs, J. v. Eizenga, A. H. Gerhard, N. van Hinte, A. B. Kleerekoper, Mw. L. J. van Kuijkhof-Koedijk, J. G. van Kuijkhof, Jos. Loopuit, A. W. Michels, S. R. de Miranda, A. Nagtzaam, Ed. Polak, S. J. Pothuis, K. Prins, Jb. de Vries, Dr. Th. v. d. Waerden, J. Westerhof, F. M. Wibaut, J. A. van Zutphen.

Zuid-Holland 21 leden:

J. ter Laan, H. Mol, H. W. P. Stolle, B. J. v. Stapela, A. B. de Zeeuw, K. R. van Staal, Joh. Brautigam, A. W. Heijkoop, H. Schlosser, J. H. Voet, IJ. G. v. d. Veen, Suze Groeneweg, L. Buurman, H. J. Nieboer, W. Drees, Mw. Albarda-Brales, Mr. D. A. van Eck, J. H. F. v. Zadelhoff, J. A. Bergmeijer, P. de Bruin, J. H. A. Schaper.

Zeeland 4 leden:

G. B. Duiker—Blekkink, G. F. Lindeyer, L. Onderdijk, P. A. Perrels.

Noord-Brabant 4 leden:

P. G. Gruys, P. Haalman, J. Jansen, H. Walder.

Limburg 4 leden:

Mw. M. S. Geys-Rappange, Ch. Grabal, J. H. Paris, W. Smid.

Provincies.	Totaal aantal zetels.	S. D. A. P.	Oud Nieuw.
Friesland	50	20	14
Groningen	45	11	14
Drente	35	2	8
Overijssel	47	5	8
Gelderland	62	—	11
Utrecht	41	1	8
Noord-Holland	77	22	21
Zuid-Holland	82	10	21
Zeeland	42	—	4
Noord-Brabant	64	—	4
Limburg	45	—	4
Totaal	590	71	117

Provincies**Kamer 1918****Staten 1919.**

	Stemmen	pCt.	Stemmen	pCt.
Friesland	26.818	31.7	21.506	27.7
Groningen	24.918	34.7	19.794	29.8
Drente	11.445	29.9	8.422	25.2
Overijssel	18.737	20.-	15.415	18.2
Gelderland	27.825	18.8	23.390	19.-
Utrecht	12.979	19.4	12.110	20.1
Noord Holland	60.101	23.4	60.208	26.6
Zuid Holland .	91.244	29.-	71.773	25.-
Zeeland	4.917	9.7	4.859	10.4
Noord Brabant	8.160	5.5	7.923	6.-
Limburg	7.103	9.8	6.122	8.8
Totaal	294.247	21.9	251.522	20.9

Zooals blijkt, is ons stemmenpercentage bij de Statenverkiezingen in verschillende provinciën inderdaad gedaald, vergeleken bij de Kamerverkiezingen in 1918, in andere provinciën echter nog belangrijk gestegen. Het geheele resultaat van de buitengewone hetze tegen onze Partij mag dan ook wel zeer pover genaamd worden.

We gingen in totaal slechts 1 pCt. achteruit.

GEDEPUTEERDEN-VERKIEZINGEN.

De ketterjagerij werd voortgezet bij de verkiezing van Gedeputeerden.

De rechtsche Statenclub in Zuid-Holland b.v. verklaarde wel te willen medewerken aan de verkiezing van een sociaaldemocraat tot Gedeputeerde, wanneer onze fractie een verklaring wilde afleggen dat ze zich steeds op het wettelijk standpunt zou plaatsen. Het afleggen van dergelijke verklaringen werd door onze mensen natuurlijk geweigerd.

Tot leden van Gedeputeerde Staten werden gekozen onze leden:

Friesland: P. Hiemstra en K. de Jong.

Groningen: L. M. Mansholt en N. A. de Vries.

Drente: K. Brok.

Noord-Holland: A. H. Gerhard en A. W. Michels.

VERKIEZINGEN EERSTE KAMER.

In de P. B. vergadering van 17 Mei 1919 werd de uitslag van de Statenverkiezingen besproken en kwam aan de orde de door onze Statenfracties aan te nemen houding in de vergaderingen waarin de leden der Eerste Kamer gekozen zouden worden.

Met de leden der fracties in de provincies Friesland, Groningen, Drente en Noord-Holland werd te dezer zake overleg gepleegd.

In deze provincies hebben de vrijzinnigen en de S. D. A. P. samen de meerderheid boven de rechterzijde, de laatste vormt echter, behalve in Drente, de sterkste fractie, zoodat zij bij driehoeksverkiezingen overal haar kandidaten in herstemming zou brengen en haar kandidaten ten slotte gekozen zou zien, als geen compromis tusschen S. D. A. P. en vrijzinnigen tot stand zou komen.

Het P. B. was van meening, dat voorkomen moest worden dat de Eerste Kamer bijna geheel aan de rechterzijde zou worden overgeleverd. Dientengevolge werden door onze fracties besprekingen met de vrijzinnigen gevoerd, met het resultaat, dat tot leden der Eerste Kamer werden gekozen: Mr. M. Mendels, in Groningen; H. H. van Kol in Friesland en W. H. Vliegen in Noord-Holland.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN.

Ook de raadsverkiezingen waren voor onze Partij een zeer groot succes, wat helder blijkt uit onderstaanden staat.

Teneinde een vergelijking mogelijk te maken

tusschen den uitslag van de raadsverkiezingen met die van de voorafgaande Kamer- en Statenverkiezingen, zijn in dezen staat de cijfers genomen alleen van die gemeenten, waarin door ons aan de raadsverkiezingen is deelgenomen.

De stijging van ons stemmenpercentage in deze gemeenten doet zien, dat de geringe achteruitgang bij de Statenverkiezingen bij de raadsverkiezingen weer ruimschoots is ingehaald.

PROVINCIES	Kamer 1918		Staten 1919		GEMEENTEN									
	Stemmen	%	Stemmen	%	Totaal	Waarin niet deelgenomen	Waarin deelgenomen met resultaat	Waarin deelgenomen zonder resultaat	Stemmen	%	S. D. Raadsleden		Totaal aantal Raadsleden	
											oud	nieuw		
Friesland	26.646	31,9	21.409	27,8	43	3	38	2	21.822	28,7	93	138	520	
Groningen	24.351	35,7	19.363	30,7	57	6	51	—	20.337	31,3	73	168	545	
Drente	10.627	30,0	8.017	26,6	34	6	27	1	8.484	25,2	14	68	292	
Overijssel	17.256	25,2	14.415	23,5	60	30	28	2	16.179	26,7	32	80	378	
Gelderland	25.136	17,0	21.477	23,6	116	66	48	2	23.942	25,4	36	130	627	
Utrecht	12.000	26,0	11.382	27,5	72	56	15	1	13.054	29,1	11	44	186	
Noord-Holland ¹⁾ ...	58.658	25,7	58.993	28,1	134	52	80	2	63.474	28,4	99	226	838	
Zuid-Holland ²⁾	88.172	29,4	70.037	25,1	189	101	85	3	83.730	27,6	56	237	999	
Zeeland	3.523	22,3	3.004	21,4	81	63	18	—	3.674	21,4	8	35	170	
Noord-Brabant	6.405	14,1	5.669	13,7	132	113	18	1	7.218	22,4	—	40	267	
Limburg	5.433	17,3	4.756	17,6	104	91	12	1	5.403	20,2	1	27	148	
Totaal...	278.207	24,9	238.522	24,3	1022	587	420	15	267.317	26,7	423	1193	4970	

¹⁾ Amsterdam inbegrepen.

²⁾ Rotterdam en Den Haag inbegrepen.

DE ACTIE DER PARTIJ IN VERBAND MET DE LEVENSMIDDELENVOORZIENING.

De Partij zette, aanvankelijk nog in samenwerking met het N. V. V., haar actie voor een behoorlijke levensmiddelenvoorziening en tegen de duurte, ook in het afgelopen jaar krachtig voort.

Op 3 Februari 1919 werd te Amsterdam een Congres inzake de levensmiddelenvoorziening gehouden, welk Congres gevormd werd door de leden van den Partijraad en van de Hoofdbesturen der moderne Vakorganisaties. Na een inleiding van Sannes werd de volgende resolutie aangenomen.

„De conferentie, vertegenwoordigende ruim 225.000 georganiseerde arbeiders; overwegende;

dat in het huidige stadium der maatschappelijke ontwikkeling de levensmiddelenvoorziening niet mag worden overgelaten aan het particulier initiatief der ondernemersklasse; te minder waar voortdurend sterker organisaties der ondernemers op dit gebied optreden, waardoor de levensmiddelenvoorziening steeds meer dreigt te worden beheerscht door de georganiseerde belanghebbers, wier handelingen uitsluitend worden geleid door de zucht om uit elke situatie de grootst mogelijke winst voor producenten en handelaren te halen;

dat het bovendien in het tegenwoordige overgangstijdsperk uitgesloten moet worden geacht, dat zonder een krachtige en doeltreffende regeeringsbemoeiing met de levensmiddelenvoorziening de groote massa des volks in staat zou zijn zich van de noodzakelijke levensbehoeften te voorzien; stelt aan de regeering de volgende eischen:

1. De zorg voor productie en aanvoer van levensmiddelen te aanvaarden als gemeenschapszorg en haar, waar mogelijk, in samenwerking met verbruikers- en producentenorganisaties duurzaam te organiseren.

Hierbij zal moeten worden gestreefd naar een zoo ruim mogelijke voorziening en gezorgd voor prijzen, die de levensmiddelen binnen het bereik van de groote massa der bevolking brengen.

2. Handhaving gedurende het overgangstijdsperk van het stelsel van voorziening in de noodzakelijke levensbehoeften beneden kostprijs; in het bijzonder voor brood, aardappelen en vet.

3. Maatregelen te nemen om de aanwezige voorraden vleesch en vet aan het geheele volk en niet enkel aan de meergegoeden ten goede te doen komen. De voorraden bevroren vleesch ten spoedigste te distribueeren en evenzoo te handelen ten aanzien van het van buitenslands aan te voeren spek.

4. De prijzen van de van de regeeringswege verkrijgbaar gestelde kledingstukken aanmerkelijk te verlagen, opdat deze goederen inderdaad binnen het bereik van de arbeiders zullen vallen. De prijsverlaging der kledingstukken en andere manufacturen, welke zich in handen van den particulieren handel bevinden, te bevorderen, zeker niet tegen te gaan, en dus geen export van die artikelen toe te staan dan onder beperkingen, en op voorwaarden welke waarborgen, dat de eigen bevolking in voldoende mate en tegen redelijke prijzen in haar behoeften aan die goederen kan voorzien.”

De steeds verbeterende tijdsomstandigheden, waardoor vooral de levensmiddelenchaarschte voortdurend minder werd, waren de oorzaak, dat het niet gemakkelijk ging het volk tot een massale anti-duurte actie te brengen.

De van regeeringswege gerantsoeneerde en gedistribueerde goederen werden steeds minder in aantal waardoor het aantal verzoeken om hulp en bijstand, dat bij de Centrale Commissie uit de arbeidersbeweging voor de levensmiddelenvoorziening inkwam, ook voortdurend verminderde, zoodat deze in Februari 1919 nauwelijks een tiende deel vorm-

den van wat ze waren geweest. Vandaar dat door de besturen van S. D. A. P. en N. V. V. werd besloten, met ingang van 1 Maart het Bureau der Commissie op te heffen.

Stevig verzette de Partij zich tegen de door de regering voorgenomen verhooging van den broodprijs, welk verzet helaas niet heeft mogen baten. Behalve de actie door onze Kamerfractie werd 10 Mei 1919 door de Centrale Commissie het volgende telegram gezonden aan den Minister van Landbouw:

Excellentie.

De Centrale Commissie uit het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen en de S. D. A. P. verzoekt Uwe Excellentie dringend aan het plan om de broodprijzen met ingang van 15 dezer te verhoogen geen gevolg te geven. Deze verhooging beteekent voor een gezin van 5 personen, dat zijn rantsoen half in bruin, half in wittebrood neemt, een hogere uitgave van 75 cent tot 1 gulden per week. Onder de huidige omstandigheden nu de prijzen van vrijwel alle levensbenodigdheden nog zoo hoog zijn en de werkloosheid een tot dusver niet gekende afmeting heeft aangenomen, beteekent deze verhooging voor tienduizenden arbeidersgezinnen weinig minder dan een ramp. Deze maatregel zal sterke ontevredenheid onder de arbeidersklasse wekken.

Onze commissie verzoekt Uwe Excellentie dan ook met den meesten nadruk de broodprijzen, althans voorloopig, niet te verhoogen.

De Centrale Commissie:
w.g. EDO FIMMEN, Secr.

Door den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenpropagandacclubs werden de vrouwen in enkele plaatsen van ons land opgeroepen tot protestvergaderingen tegen de duurte, welke vergaderingen een bevredigend verloop hadden, hoewel van een massale actie niets bleek.

Toch wilde de Partij haar actie tegen de steeds nijpender wordende duurte niet opgeven. In een manifest, gepubliceerd in „Het Volk” van 13 Sept. 1919, werd de arbeidersklasse nogmaals tot een scherpe actie opgeroepen. Ter ondersteuning van de interpellatie Sannes werden in 18 groote steden protestvergaderingen gehouden, gevolgd door eenige in kleinere plaatsen. Deze slaagden betrekkelijk goed.

Toch bleek een groot aantal afdeelingen ontevreden over den gang van zaken. Daarom werd in het Correspondentieblad van 1 December de volgende mededeeling aan de afdeelingen gedaan.

De duurteactie.

De laatste weken vroeg een aantal afdeelingbesturen ons inlichtingen over het schijnbaar stilliggen van de anti duurteactie; enkelen, die het niet noodig oordeelden zich eerst behoorlijk op de hoogte te stellen, spraken reeds hun afkeuring uit over den weinigen voortgang, die sinds

de interpellatie-Sannes gemaakt is, welke zij aan gebrek aan activiteit bij de Partijleiding toeschreven.

De zaak is deze.

De op onze uitnoodiging belegde achttien openbare vergaderingen in de voornaamste plaatsen trokken, ook waar de voorbereiding een zeer ernstige was, niet zooveel bezoek en kenmerkten zich niet door een zoo geestdriftige stemming, dat het Partijbestuur en het bestuur van het N. V. V. de overtuiging kregen, dat een voortgang dezer vergadercampagne een algemeene agitatie-stemming te voorschijn roepen zou. De indruk, dat de afdeelingen en partijgenooten zelf althans op dat oogenblik nog niet in de strijdstemming waren, die onontbeerlijk is voor een krachtige voortzetting van deze actie, werd bevestigd door het feit dat zoo bitter weinig andere afdeelingen, ondanks onze aansporing om het voorbeeld te volgen, zelf vergaderingen uitschreven.

Na overleg met het N. V. V.-bestuur kwam het Partijbestuur dan ook tot de conclusie, dat van een voortzetting der vergadercampagne zonder meer een resultaat verwacht mocht worden.

Inmiddels bereikte ons bericht van het bestuur van het N. V. V., dat een poging tot samenwerking met het N. A. S. inzake het tegengaan van duurte en prijswoeker gaande was. Hoewel het totstandkomen dezer samenwerking aan die van het N. V. V. met de Partij een einde zou maken, wilden wij haar niet in den weg staan. Zij heeft geleid tot het besluit der beide vakcentrales om op 12 en 13 December een gemeenschappelijk demonstratief Congres te houden.

Mogelijk, dat dit Congres nieuwe perspectieven voor den strijd tegen de duurte opent. Het Partijbestuur zal zijn maatregelen nemen, zoodra er eenige tekening in de situatie komt.

Inmiddels blijft aan de afdeelingen overgelaten in eigen kring te doen wat ze tot bestrijding van de duurte plaatselijk mogelijk achten.

CONSUMENTEN-VEREENIGINGEN.

Van eenige afdeelingen werden verzoeken ontvangen om advies aangaande het verleenen van medewerking aan de oprichting van consumenten-vereenigingen. Deze afdeelingen werd medegedeeld dat het P.B. medewerking aan de oprichting van dergelijke vereenigingen ontraadde, daar deze geen deugdelijk middel konden worden geacht ter bestrijding van de duurte. Volgens de meening van het P.B. kon een prijsdrukking van beteekenis alleen het gevolg zijn van ingrijpen der regering en der gemeentebesturen in samenwerking met de cooperaties.

Dat dit standpunt juist was, blijkt wel uit het feit dat tegenwoordig van deze met veel gerucht gestichte consumentenvereenigingen niets meer wordt gehoord.

Voor het Partijbestuur:
W. H. VLEGEN, Voorzitter.

BALANS, WINST- EN VERLIESREKENING OVER 1919.

FINANCIËLE TOESTAND OP 1 JANUARI 1920.

1. Interest.....	f 1.684.78½
2. Ontvang- en Betaalkas	7.523.50
3. Kantoormeubilair.....	1.000.—
4. Effecten.....	4.731.—
5. Kapitaalrekening.....	24.802.68
6. Vereen. v. S. D. Gem.raadsleden	818.83
7. Diverse drukwerken.....	892.31
8. Ongeplaatste 4½% Obligaties.....	2.855.—
9. N. V. „Ontwikkeling”.....	2.677.63½
10. Verkiezingsfonds.....	5.238.88
11. Kassa.....	140.24
12. Contributie verspreide leden	306.01½
13. Postchèque- en Girodienst.....	4.509.93½
14. Afdeelingen.....	22.929.57
15. „De Daad”.....	10.—
	<u>f 80.120.38</u>

1. Interest.....	f 258.40
2. Inzamelingen	6.558.98½
3. Leening in Obligaties 4½%	9.315.—
4. N. V. „Ontwikkeling”.....	1.600.—
5. Uitbreidingsfonds „Het Volk”.....	22.781.32
6. N. V. Drukkerij „Vooruitgang”.....	8.781.85
7. Voorschotten.....	2.320.76½
8. Accepten.....	7.425.—
9. Diverse Crediteuren.....	17.50
10. Diverse kosten en baten	205.98½
11. Huur en onderhoud	100.—
12. Contributie en subsidies	1.000.—
13. Kapitaalvermeerdering	19.755.62½
	<u>f 80.120.38</u>

JAARREKENING OVER 1919.

1. Interest.....	f 19.63
2. Kantoormeubilair	356.60
3. Jubileum	1.414.31
4. Partij-Commissies	650.—
5. Int. Congressen en Bijeenk.	2.157.—
6. Vergaderingen Partijraad	720.10
7. Afschrijvingen op Afdeelingen	120.98
8. Exploitatie Partijgeschriften	1.600.—
9. Bureaukosten	4.211.12½
10. Diverse kosten en baten	1.984.92
11. Jeugdorganisatie	67.60
12. Huur en onderhoud	686.34
13. Steun voor Propaganda	32.410.88½
14. Contributies en Subsidies	7.817.20
15. Salarissen.....	13.939.40½
16. Bureau Kamerfractie	5.030.15
17. Archief	96.30½
18. Vergaderingen Partijbestuur	1.798.80
19. Organisatie	1.874.37½
20. Congreskosten	6.056.30
Kapitaalvermeerdering	19.755.62½
	<u>f102.767.65</u>

1. Feestgave.....	f 12.949.25½
2. Diverse drukwerken.....	295.68
3. Contributie verspreide leden	117.99
4. Bijzondere bijdragen	2.696.85
5. Contributie Afdeelingen	86.707.87½
	<u>f102.767.65</u>

Amsterdam, 29 April 1920.

Aan het Bestuur der Soc. Dem.
Arbeiderspartij Amsterdam.

W. P.

Ik deel U bij deze mede, dat door mij balans- en jaarrekening per 31 December 1919 zijn onderzocht, met de boeken vergeleken en accoord bevonden. Het jaar 1919 geeft een overschot van f 19.755.62½, dat in mindering gebracht op het bestaande tekort van f 24.802.68 nog een kapitaaltekort oplevert van f 5.047.05½.

Met p.gr.

(w. g.) H. J. WEGERIF.
Accountant.

Amsterdam, 4 Mei 1920.

De ondergeteekenden verklaren het kasboek met de daarbij behorende stukken tot 31 December 1919 vergeleken en accoord bevonden te hebben.

Het saldo hetwelk het kasboek aanwees, was in contanten aanwezig.

De Controle-Commissie,

(w. g.) J. KOK.

(w. g.) K. F. SIEBOL.

Balans, Winst- en Verliesrekening 1919.

Het jaar 1919 geeft een overschot van f 19.755.62½, dat in mindering gebracht op het bestaande tekort van f 24.802.68 nog een kapitaaltekort oplevert van f 5.047.05½. Dit gunstig resultaat is in de eerste plaats te danken aan de opbrengst van de feestgave ± f 13.000 en in de tweede plaats aan een meerdere opbrengst van de geraamde contributie tot een bedrag van ruim f 7000, waar tegenover echter staat een overschrijding van de begroting der uitgaven met ruim f 8000.

Alles te samen heeft derhalve gemaakt, dat de financieele toestand der partijkas gunstiger is geworden.

Versterking van de gewone inkomsten is echter noodig; want nog altijd staat de kapitaalrekening op den verkeerden kant van de balans en bovendien staan er nog altijd eenige posten op de balans, die daarvan moeten verdwijnen; ik bedoel hiermede de post verkiezingsfonds eenerzijds en schuld aan de drukkerij anderzijds. Hierbij dient gevoegd te worden, dat, afgezien van nieuwe verplichtingen, die de partij op zich moet nemen, de gewone uitgaven zeer sterk stijgende zijn, omdat ook voor de partij geldt, dat een gulden van voor den oorlog niet gelijk is aan den gulden van na den oorlog.

De aanneming van het contributie-voorstel van het Partijbestuur zal de kans op verwezenlijking hiervan mogelijk maken.

Hier volgt bij enkele posten, die dit waarschijnlijk noodig hebben, eenige toelichting:

3. Balans 31 Dec. 1918 f 800.—
Aangekocht in 1919. - 556.60

Waarde 31 December 1919 f 1356.60
Afgeschreven. - 356.60

Balans 31-12-1919 f 1000.—

6. Sedert 1 September 1919 is het Bureau voor Gemeenteraadsleden gereorganiseerd.

De uitgaven bedroegen tot en met 31 December 1919 f 1188.84, de inkomsten f 370.01; uit de partijkas verstrekt f 818.83.

Dit bedrag is op de balans blijven staan, omdat, indien het eenigszins mogelijk is, de kosten van dit bureau gedekt dienen te worden door zijn inkomsten, nl. de contributies van de leden, zoo noodig aangevuld door een subsidie uit de partijkas.

7. Betaald in '19 voor drukken van diplomaboekjes, huish. reglementen voor afdelingen en adm. boeken f 3827.08
Opbrengst van bovenstaand - 3230.45

Waarde voorraad 31 Dec. '19 f 596.63
- 892.31

Op winst- en verliesrekening f 295.68

9. Op 31 Dec. '18 „Ontw.” debet
aan partijkas f 96.64½
Aan betaling in '19 - 133.32
Aan voorschot - 3000.—

Totaal f 3229.96½

Op 31 Dec. '19 partijkas debet aan
„Ontwikkeling” - 552.33

Balans f 2677.63½

Hiertegenover staat, dat aan „Ontwikkeling” op 31 Dec. '19 te betalen stond een bedrag van f 1600 voor tekort exploitatie tijdschrift. (Zie Balans.)

10. Dit bedrag is hetgeen in den loop der jaren uit de gewone inkomsten der partijkas is betaald aan verkiezingsuitgaven.

2. Balans 31 Dec. '18 f 3500.03½
Ingekommen in '19 - 4665.16½

Uitgekeerd in '19 f 8165.20
- 1606.26½

Balans f 6558.93½

6. De schuld aan drukkerij Vooruitgang is in 1919 gedaald van f 11.557 tot f 8781.85.

12. Dit bedrag stond op 31 Dec. 1919 nog te betalen als extra-subsidie aan den B. v. S.-D. Vrouwenclubs over 1919.

Jaarrekening.

3. Jubileum.
Uitgaven f 2223.81
Inkomsten, entrées „ 809.50

Verlies f 1414.31

5. Conferentie Bern f 476.50
„ Brussel „ 337.—
„ Amsterdam „ 956.50
„ Luzern „ 387.—

Verlies f 2157.—

9. De rekening-bureaustkosten is samengesteld als volgt:

Telegrammen f 280.—
Interc. telefoon „ 75.82
Telefoon „ 126.81
Belasting „ 36.97
Schriftpapier, machinepapier enz. „ 876.75
Porti, kruiersloon, inkt enz. „ 2814.77½

Totaal f 4211.12½

10. Deze post bevat een bedrag van ruim f 1400 in 1919 nog uitgegeven ten behoeve der anti-duurte-actie.

11. Deze rekening bevat de salarissen der propagandisten, de subsidies aan de 12 gewestelijke en de 3 stedelijke federaties ten behoeve der propaganda en de kosten van de propaganda rechtstreeks uitgaande van het P.B., als voor de propagandisten-cursussen, het verstrekken van schriftelijke inleidingen enz.

14. Contributies en subsidies:
S.-D. Vrouwen-Clubs f 3225.—
A. J. C. „ 3000.—
Bond voor Plaatselijke Keuze „ 10.—
Internationaal Socialistisch Bureau - 1137.—
Sold. Commissie „ 50.—
Centr. B. v. Soc. Adv. „ 20.20

Totaal f 7442.20

In dit bedrag over 1918 nog uitgekeerd:

Bond van Soc.-Dem. Vr. Cl. „ 125.—
A. J. C. „ 500.—

Blijft f 6817.20

Hierbij nog f 1000.— als extra-subsidie uit te keeren aan den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs, wordt in totaal over 1919 f 7817.20.

CONCEPT-BEGROOTING van Inkomsten en Uitgaven over het jaar 1920.

A. UITGAVEN.

1. Kantoormeubilair	f 500.—
2. Partijcommissies	" 500.—
3. Intern. congressen en bijeenkomsten	" 800.—
4. Vergoedingen Partijraad	" 750.—
5. Exploitatie partijgeschriften	" 1500.—
6. Bureaunkosten	" 4000.—
7. Diverse kosten en baten	" 500.—
8. Contributies en subsidies	" 8850.—
9. Salarissen	" 17000.—
10. Bureau Kamerfractie	" 2500.—
11. Huur, onderhoud, vuur, licht, enz.	" 2500.—
12. Vergaderingen Partijbestuur	" 2000.—
13. Steun voor Propaganda	" 36000.—
14. Congres	" 8000.—
15. Organisatie	" 2000.—
16. Verkiezingen	" 2000.—
17. Onvoorzien	" 1400.—
Totaal	<u>f 90800.—</u>

B. INKOMSTEN.

1. Contributie verspreide leden	f 300.—
2. Bijzondere bijdragen	" 2500.—
3. Contributie afdelingen	" 88000.—
Totaal	<u>f 90800.—</u>

Het P.B. stelt voor, indien de voorgestelde contributieheffing wordt aangenomen, het

percentage van de storting der afdelingen aan de partijkas te brengen van 50 op 40 pCt.

J. G. v. KUIJKHOF,

Amsterdam, Mei 1920.

penningmeester.

Jaarverslag van de Soldaten-Commissie

ingesteld bij besluit van de Partijbestuursvergadering van 4 Nov. 1919.

Na de opheffing van den Bond van Nederlandsche Dienstplichtigen, 1 October 1919, werd behoefte gevoeld aan een Commissie, die zich blijvend zou bezighouden met de militaire aangelegenheden, de propaganda voor onze begin-selen onder de jonge soldaten en die als inlichtingendienst voor partijgenooten en de Kamerfractie der Partij goed werk zou kunnen doen.

Oorspronkelijk zou het geheele Hoofdbestuur van den Bond van Dienstplichtigen commissoriaal worden gemaakt. Met het oog op de hooge kosten bij vergaderingen, het contact van de leden onderling en met het Partijbestuur werd besloten, de Commissie als volgt samen te stellen:

K. ter Laan en J. van Zadelhoff als vertegenwoordigers der Kamerfractie;

J. Hartog, voorzitter, A. C. Butselaar, secretaris, en J. Kuurstra, penningsmeester.

In alle garnizoensplaatsen werden oud-bestuurders van den Bond aangesteld als correspondenten.

De samenstelling der Commissie en haar werkwijze was zoo de meest practische.

De Commissie heeft zich spoedig ingewerkt, mede door publicatie in „Het Volk”, behandeling van de militaire klachten en brieven, gezonden aan „Het Volk” en door den ijver der correspondenten.

In de enkele maanden van haar bestaan is wel gebleken dat de Commissie als steun en hulp en voorlichting voor militairen en afgezwaaide militairen, geen overbodige weelde is.

Tijdens de ontevredenheidsuitingen in Januari 1920 nam de Commissie weder een werkzaam aandeel aan het organiseren der soldaten.

Vooraf toen is gebleken, dat een Commissie, wier taak het is, in zulke gevallen in te grijpen en steun en voorlichting aan de soldaten te geven, noodzakelijk is.

De organisatie der militairen heeft zich uitgesproken voor het neutrale standpunt. De Commissie, die een klein getal rood-georganiseerde soldaten achter zich had, oordeelde het voor de eenheid onder de soldaten beter, hen in één groote organisatie onder te brengen. De Commissie blijft steunen en advies geven aan die organisatie, maar blijft als Commissie haar eenmaal opgenomen taak volbrengen. Enkele leden der Commissie hebben zitting genomen in het Bestuur van den militairen Bond, teneinde zoodoende beter dan anders contact te houden met de soldaten en op de hoogte te blijven van alles, wat er in het leger omgaat.

De militairen zullen evenals vroeger z.g. „neutrale” militaire bonden, leeren inzien, dat en de Regeering en de legerautoriteiten voor neutraal niet zoo’n diep respect hebben als voor rood.

Voor de Commissie,

A. C. BUTSELAAR,
Secretaris.

Het adres der Commissie is:
Van der Hoopstraat 38¹, Amsterdam.

Verslag van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Van 1 October 1918 tot 31 December 1919.

1919! Wel is het geweest: het Vrouwenjaar! Jaar van diepgaande historische betekenis voor de vrouw! Het passief vrouwenkiesrecht voor het eerst toegepast bij verkiezingen voor Raad en Staten, bracht direct 101 vrouwen in die colleges; 63 van haar waren sociaal-democraten, terwijl vóór het afdrucken van dit verslag wij melding kunnen maken van de verkiezing van mevrouw C. Pothuis-Smit, als eerste vrouw in de Eerste Kamer. Dat zulk een groot aantal sociaal-democratische vrouwen gekozen werden, hebben wij te danken aan het feit, dat de Partij aan het verzoek van onzen Bond gehoor gaf, door de jaarvergadering geuit, om de vrouwen een goede plaats op de lijsten te geven.

In ditzelfde jaar werd het actief algemeen Vrouwenkiesrecht door het parlement aangenomen, op den 9den Mei 1919 door de Tweede Kamer, op den 10den Juli door de Eerste Kamer.

Weliswaar is het vrouwenkiesrecht nog niet opgenomen in de Grondwet, praktisch maakt dit echter geen verschil. Waar de vrouwen eenmaal het kiesrecht hebben, zullen zij wel zorgen het nooit weer te verliezen.

Het is moeilijk te overzien, hoe vergaand de betekenis van haar politieke bevrijding voor de toekomst der vrouw zal zijn. Maar dat hiermede een zeer belangrijke evolutie in het maatschappelijk leven plaats grijpt, het zal door niemand worden betwijfeld. Allereerst zij deze overwinnig een prikkel voor ons om met meer ijver dan ooit, te werken aan de ontwikkeling en opvoeding der vrouwen.

Voor den Bond zijn deze gebeurtenissen van groote betekenis geweest. Terwijl dus naar buiten de Bond successen van zijn propaganda onder de vrouwen kan boeken, heeft hij in zijn uitwendige organisatie moeilijkheden te overwinnen gehad. Tot onzen spijt n.l. zag de secretares E. Caderius van Veen zich genoodzaakt wegens gezondheidsredenen, plotseling haar werk in September 1919 neer te leggen. Daar zij de administratie van „De Proletarische Vrouw” kort te voren van M. van der Heeg-Beeking had overgenomen, bracht dit groote moeilijkheden, te meer, waar de voorzitter in dienzelfden tijd door familieomstandigheden plotseling naar het buitenland was vertrokken. De bereidwilligheid, waarmede L. van Kuijkhof—Koedijk tijdelijk het werk, dat deze drie functies opleverden, vlottende hield, niettegenstaande haar drukke werkzaamheden, verdient den hartelijken dank van den Bond. De nieuwe secretares, L. Tilanus, trad eerst 15 Januari 1920 in functie.

Het hoofdbestuur was op 31 December 1919 als volgt samengesteld:

- M. Wibaut—B. van Berlekom, voorzitter.
- L. van Kuijkhof—Koedijk, waarn. secretares en penningmeesteres.
- E. Sannes—Sannes, 2de voorzitter.
- L. Besuijen—Lindeboom.
- J. van Kersen—Muijlwijk.
- G. Krom—De Vries.

De administratrice M. van der Heeg-Beeking moest wegens huiselijke omstandigheden haar werk, dat in zulk goede handen was, beëindigen. Een woord van dank voor de zorg en liefde, waarmede zij de belangen van ons blad behartigde, is hier op zijn plaats. Eerst 15 December werd ze door een vastaan-gestelde nieuwe administratrice, S. van Gelder, vervangen, van wie we de beste verwachtingen koesteren.

De laatste jaarvergadering had niet, zooals gewoonlijk een dag vóór het Partij-congres plaats, maar op Zondag 15 December 1918, te Amsterdam in „Parkzicht”. Er waren 36 clubs en 1 propaganda-commissie vertegenwoordigd. De voornaamste onderwerpen, die behandeld werden, waren: Reglements wijziging, waardoor de clubs ontheven werden van contributie-afdracht aan het bondsbestuur; de noodzakelijkheid van een geregelde vrouwenrubriek in „Het Volk”, wanneer het blad in vergrooten vorm zou verschijnen; de wenschelijkheid van een vrouwelijke propagandiste voor het geheele land; de propaganda van de gewestelijke commissies. C. Pothuis-Smit gaf een overzicht van de internationale correspondentie, tijdelijk door haar waargenomen. Het voornaamste onderwerp van bespreking was de aanvulling van ons gemeenteprogram met punten betreffende de vrouwenbelangen. Deze punten zagen we later met een enkele kleine wijziging aangenomen op de vergadering van de Vereeniging van Sociaal-Democratische Gemeenteraadsleden te Amsterdam, waar ook de Bond vertegenwoordigd was, en daarna door de Partij op het congres, waar het gemeenteprogram werd behandeld. De vrouwenrubriek werd door de redactie van „Het Volk” aan M. Wibaut—B. v. B. opgedragen, als het ver-groote „Volk” zou verschijnen. Wat de aan-stelling van een vrouwelijk propagandiste voor het geheele land betreft, het Partijbestuur meende, dat hier te groote bezwaren aan ver-bonden waren.

De Bond telt thans 93 clubs en 6 propaganda-commissies met totaal pl. m. 5353 leden en 28 aspirantleden, dus een toename van 32 clubs en 2 propaganda-commissies en 2528 leden of meer dan 100 procent sinds het laatste jaar-verslag.

VOORNAAMSTE VERRICHTINGEN VAN HET BONDSBESTUUR.

In November 1918 hield het dagelijksch bestuur van den Bond een bespreking met Suze Groeneweg over de middelen om de propaganda onder de vrouwen te bevorderen. Men kwam overeen, dat vooral ook in de kringen der vak-bonden door middel van het N. V. V. en de plaatselijke bestuurdersbonden de propaganda onder de vrouwen krachtig ter hand moest worden genomen. Suze Groeneweg meende dat de propaganda meer over de mannen heen de vrouwen moest bereiken, terwijl het dage-lijksch bestuur van den Bond de bijzondere vrouwenpropaganda door middel van clubs en

het vrouwenblad nog altijd als de beste wijze van propageeren beschouwde. Men besloot tot zooveel mogelijk samenwerking te komen. Als gevolg van het contact zoeken met het N. V. V. had een zeer groote openbare vergadering te Amsterdam in het Concertgebouw plaats met Suze Groeneweg als spreekster door Federatie der S. D. A. P., Amsterdamschen Bestuursbond en Amsterdamsche Vrouwenklub belegd en slaagde zeer goed.

Ook is met de Partij en het N. V. V. een manifest met ditzelfde doel uitgegeven, dat zeer grondig is verspreid in 337,500 exemplaren voor het geheele land.

Het dagelijksch bestuur hield meerdere malen besprekingen met het secretariaat der Partij over de wijze, waarop de ontwikkeling onder de vrouwen bevorderd kon worden. Het moeilijke vraagstuk heeft nog steeds niet zijn ware oplossing gevonden. Bij de inleidingen van de kader-vorming is daar echter rekening mede gehouden. C. Pothuis—Smit schreef de inleiding over Moederschapszorg. Aan M. Wibaut is opgedragen de inleiding over Vrouwenarbeid te schrijven.

In overleg met het secretariaat der Partij werd de overwinning van het Algemeen Vrouwenkiesrecht door feestvergaderingen op verscheidene groote plaatsen gevierd, nadat deze wet in de Eerste Kamer was aangenomen. Ook werd een vlugschriftje over dit onderwerp uitgegeven.

Een aantal punten over de Moederschapszorg, in de wet vast te leggen, werd door het Bondsbestuur in overleg met C. Pothuis—Smit opgemaakt en ter beoordeeling aan de Kamerfractie en aan het Partijbestuur gestuurd. Tot heden heeft hierover nog geen samenspreking plaats gehad. Toch meent het Bondsbestuur, dat zulk een bespreking noodzakelijk zou zijn, naar aanleiding van de motie-Suze Groeneweg op 26 Februari 1919 in de Tweede Kamer ingediend en luidende als volgt:

„De Kamer, van oordeel, dat het in het belang van de gemeenschap is, de levenskracht van het opkomend geslacht te bevorderen, dat de bescherming van het kind begint bij de moeder,

noodigt de minister uit, zoo spoedig mogelijk maatregelen te treffen, om te komen tot een premie-vrije uitkeering bij zwangerschap of bevalling aan alle vrouwen, die deze noodig hebben, om naar behooren haar moederlijke functie te vervullen.”

Het Bondsbestuur heeft getracht een actie tegen de duurte onder de vrouwen op touw te zetten. Dit heeft, hoewel het daarbij den steun had van het Partijbestuur, geen voldoende resultaat opgeleverd.

Op het congres in April 1919 is de Bond vertegenwoordigd geweest door Mw. L. van Kuijkhof—Koedijk.

Wij kunnen het verheugende feit meedeelen, dat wij sinds den aanvang van dit jaar een eigen tehuis voor ons secretariaat bezitten, waar tevens de administratie van de „Proletarische Vrouw” gevestigd is, en wel in het gebouw van het vroegere Partijsecretariaat, De Genestetstraat 16, Amsterdam.

VROUWENDAG.

De Vrouwendag werd op 6 April 1919 gehouden, onder de leuze: Algemeen Vrouwenkiesrecht en Moederschapszorg. Op 30 plaatsen

werden openbare vergaderingen gehouden, op weinig plaatsen na spraken daar overal vrouwen.

De volgende motie werd overal aangenomen:

„De vrouwen, vereenigd in de vergaderingen op 6 April in 30 plaatsen van ons land, gehouden op den internationalen Soc.-Dem. Vrouwendag, eischen van de volksvertegenwoordiging in Nederland de spoedige invoering van het Algemeen Vrouwenkiesrecht en dringen ten sterkste aan op onverwijld behandeling van de motie-Suze Groeneweg over de premie-vrije Moederschapszorg.

Zij wekken de vrouwen der arbeidersklasse op, krachtig deel te nemen aan den verkiezingsstrijd, zoodat zij zich voorbereiden voor de taak, die het komende kiesrecht haar oplegt!”

HET WERKEN DER CLUBS EN GEWESTELIJKE COMMISSIES.

De clubs belegden vele huishoudelijke-, cursus- en openbare vergaderingen. De voornaamste onderwerpen op deze vergaderingen behandeld, zijn: Moederschapszorg, ons gemeentelijk program, de bijzondere vrouwenbelangen en die der kinderen in de gemeentepolitiek, de duurte, vrouwenarbeid, A. V. K. doel en wezen van het socialisme, enz.

De aandacht der clubs blijft gericht op het werken met ons blad in de eerste plaats, voor propaganda en ontwikkeling; daarna op het beleggen van vergaderingen. De steeds toenemende groei van het aantal clubs wijst op de behoefte aan de speciale propaganda onder de vrouwen.

De gewestelijke commissies, op enkele uitzonderingen na, werken naar wensch. In sommige gewesten neemt het aantal clubs flink toe en is er een voortdurend contact tusschen de gewestelijke commissies en de clubs. Herhaaldelijk werden conferenties gehouden tusschen de elkaar opvolgende secretaressen van den Bond en de gewestelijke commissies, waar dan ook de gewestelijke secretarissen steeds aanwezig zijn. De samenwerking van het Bondsbestuur met alle clubs, waardoor meer intensieve propaganda te verwachten is in het gehele land, wordt door de gewestelijke commissies in hooge mate bevorderd.

Wij twijfelen er niet aan, dat de politieke scholing der vrouwen, nog meer noodzakelijk geworden door de verovering van het A. V. K., door de gewestelijke commissies krachtiger dan vroeger zal worden bevorderd.

INTERNATIONALE CORRESPONDENTIE.

C. Pothuis—Smit, die deze correspondentie voerde, deelde mee met de Engelsche vrouwen en Clara Zetkin gecorrespondeerd te hebben. Met deze laatste over den Vrouwendag, die weer internationaal zou gehouden worden. Verder heeft Clara Zetkin een internationale vrouwenconferentie trachten voor te bereiden, door naar Zwitserland te gaan. Zij werd echter gevangen genomen en naar Duitschland teruggestuurd. In Holland kon geen pas voor Clara Zetkin verkregen worden om hier de conferentie voor te bereiden.

C. Pothuis—Smit vervolgt verder haar verslag:

Op 10 Juni heb ik briefjes gezonden aan Louise Zietz en Marion Philips (Engeland), om

de laatste inlichtingen over Moederschapszorg in de betreffende landen. Uit Engeland ontving ik daarvoor als antwoord o.a. de laatste wet (Mother and Child welfare), welke ik in de brochure en inleiding over „Moederschapszorg” heb verwerkt.

Op 14 Juni zond ik, in opdracht van het Bondsbestuur, een telegram aan Clara Zetkin, om een protest te publiceeren namens de internationale socialistische vrouwen tegen den te sluiten vrede van Versailles en St. Germain. Op 17 Juni kwam een antwoord in, dat zulk een protest was geformuleerd en gepubliceerd.

Gelijktijdig schreef ik, eveneens in opdracht van het Bondsbestuur, dat er z.i. niet veel meer van de Vrouwen-Internationale is overgebleven, en of de secretares het mogelijk acht bij elkaar te blijven, waar de socialistische vrouwen tot verschillende partijen behoorend, deze op leven en dood bekampen.

Toen dit protest werd gepubliceerd, bleek, dat door een zinsnede over Hongarije en Rusland, de secretares zich geheel op communistisch standpunt stelde. Deze formulering nam het Bondsbestuur niet voor zijn rekening. (Zie „De Proletarische Vrouw”).

Op 17 en 18 Juli schreef ik in opdracht van het Bondsbestuur naar Duitsland, Oostenrijk en Engeland om te vragen of zij naar aanleiding van dit protest van meening waren dat C. Zetkin secretares kon blijven.

Alleen L. Zietz (Duitsland) antwoordde 2 Augustus, dat zij C. Zetkin wilde gehandhaafd zien.

Op 25 Juli ontving ik een brief van Clara Zetkin om in September of October 1919 de lang verwachte internationale vrouwenconferentie in Zwitserland te doen plaats hebben. In overleg met het Bondsbestuur schreef ik, dat onze Bond hiermee accoord ging.

Op 20 Augustus heb ik de beide voorstellen betreffende (Int. Vrouwenblad en opvoeding in socialistischen zin), welke op de algemeene vergadering van December 1918 zijn aangenomen, nog eens gezonden.

Op 31 Augustus, in opdracht van het Bondsbestuur aan Clara Zetkin geschreven, dat er slechts vrouwelijke afgevaardigden op de conferentie mogen komen.

Begin September 1919 werd in het Bondsbestuur een ontwerp-resolutie van C. Pothuis (geamendeerd door het B. B.) goedgekeurd. Deze resolutie bedoelde het internationaal secretariaat uit te breiden met afgevaardigden uit eenige landen en tegelijk te trachten de socialistische vrouwen bijeen te houden door de internationale geschilpunten niet te behandelen, maar zich geheel te bewegen op het terrein der bewustmaking en der socialistische scholing van de vrouw.

Op 4 September is deze ontwerp-resolutie gezonden aan C. Zetkin.

Op 23 September kreeg ik bericht, dat geen pas werd verleend voor Zwitserland aan C. Zetkin, zoodat dat land uitgesloten was. Op C. Z.'s verzoek trachtte ik nu een pas voor Nederland te krijgen voor haar, om, zoo mogelijk, de conferentie mogelijk te maken.

Van het Rijkspaspoortenbureau kreeg ik bericht, dat C. Zetkin geen pas zou krijgen.

Op mijn schrijven van 10 November aan C. Z., waar en wanneer nu de conferentie zou plaats hebben, ontving ik geen antwoord.

Daar toen kort daarop een nieuwe secretares werd benoemd, meende ik, dat mijn werk was afgelopen.

Op verzoek van L. T. heb ik daarna nog een bericht geschreven over den arbeid der vrouwelijke gemeenteraadsleden en aan C. Zetkin gezonden. Naar andere landen heb ik dit gezonden.

Op 13 Februari 1920 hadden eenigen van ons toevallig in Amsterdam een onderhoud met C. Zetkin, die onverwacht hier was, over de internationale Vrouwenconferentie, welke misschien dezen zomer zal plaats hebben.

DE SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

De „Proletarische Vrouw” komt uit in een oplage van 16000 à 17000 exemplaren. Het vorige jaarverslag vermeldde een oplage van 10.500. Deze toename van den oplage is een zeer verheugend verschijnsel. Het is het bewijs, dat het blad er in gegaan is.

Door den Bond zijn uitgegeven:

Brochures: „Het Vrouwenjaar”, in 2000 exemplaren; „Moederschapszorg”, in 2000 ex.

Vlugschriften: „Een kleine catechismus”, in 20.000 exemplaren; „Vrouwen, protesteert tegen de duarte”, in 20.000 ex.; „Voor Moeder en Kind”, in 20.000 ex.; „Wat moeten onze vrouwen met het kiesrecht doen?”, in 20.000 ex.; „De Overwinning”, in 9000 ex.; „De Vrouwen en de verkiezingen” (Politieke samenspraak tusschen twee vrouwen), in 17000 ex.

Manifesten: Het manifest met Partij en N. V. V.; Een kort manifest met den Vrouwen-dag.

Gedenkboek: In het Gedenkboek van de Partij schreef de voorzitter M. Wibaut een overzicht van de geschiedenis van den Bond.

Socialistische Vrouwenbibliotheek: Hier mogen wij tevens wijzen op de Socialistische Vrouwenbibliotheek, uitgegeven door „Ontwikkeling”, waarin drie deeltjes verschenen, de meesten van de hand van clubleden. „De gemeentehuishouding en de Vrouw”, door Liede Tilanus en S. J. Pothuis; „Van Olympe de Gouges tot Clara Zetkin”, door C. Pothuis-Smit; „Brieven over Kinderlectuur”, door J. Stoop—Snouck Hurgronje.

PERSCOMMISSIE.

Met het secretariaat van de Partij heeft een bespreking plaats gehad, om de artikeltjes voor de vrouwen in de kleine pers beter geplaatst te krijgen. Besloten werd dat E. Caderius van Veen met enkele goede medewerkers, als o.a. A. van Ogtrop, W. Mansholt—Andrea geregeld artikeltjes zou zenden. Aanvankelijk nam de kleine pers de stukjes, door de secretares aangeboden, op, later is er door een veranderingen in de provinciale bladen een wijziging gekomen en op dit oogenblik is de plaatsing zeer slecht. Nu hebben we nieuwe besprekingen gehouden en verwachten, dat het weer beter zal gaan. Het is van groot belang voor onze propaganda, dat de kleine pers speciale artikelen voor de vrouw opneemt.

We gaan een jaar van bijzondere beteekenis tegemoet. Een jaar waarin voor het eerst de vrouwen aan de verkiezingen zullen deelnemen.

Vol moed en vertrouwen kunnen we het ingaan, de vrouw is niet meer onmondig te verklaren, haar inzichten zullen hun invloed doen gelden, haar groot en sterk gemoedsleven zal niet meer binnen de vier muren van het huiselijk leven besloten blijven, het zal een rijke ontplooiing vinden in de deelname in het openbare leven, waar zij tegelijkertijd de kennis

zal verwerven zoo noodzakelijk om het gevoelsleven in evenwicht te houden. Gemakkelijk zal het haar echter niet afgaan, maar geestdrift door de vaste overtuiging van de overwinning van het socialisme gewekt zal de leidster zijn, die de sociaal-democratische vrouw op de nieuwe banen, die zij gaat betreden, de richting zal aanwijzen. Banen, die zich in de tegenwoordige omstandigheden voortdurend wijzigen. Noodzakelijk is, dat zij met kracht de propaganda gaat voeren, met de volle toewijding die zij slechts in kleineren kring tot nu toe kon uiten en met haar gansche persoonlijkheid, zoo-

dat het nieuwe recht, dat zij verkreeg, het kiesrecht, belangrijk en vruchtdragend voor de verovering van het socialisme zal blijken te zijn. De tegenstanders trachten het kiesrecht voor zich te gebruiken.

Sociaaldemocratische vrouwen, waakt en strijdt vol geestdrift, want gij behoort tot hen die de oogst van het socialisme zult moeten binnendragen!

De sekretares van den Bond,

L. TILANUS.

Financieel Verslag over 1919 van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Inkomsten :		Uitgaven :	
1. Kassaldo op 1 Jan. 1919	f 25.16	1. Propaganda	f 829.95
2. Subsidie Partij inbegrepen salaris secretaresse	3100.—	2. Salaris secretaresse	1500.—
3. Contributie Clubs over 1918	20.35	3. Kosten Hoofdbest. verg.	220.85
4. Vrijwillige bijdragen	254.50	4. „ Perscommissie	36.75
5. Reglementen	2.—	5. Persbureau	37.30
6. Manifesten	81.25	6. Masereeuw	525.92
7. Vlugschriften	95.58½	7. Abonnementen	21.30
8. Nadeelig saldo	14.61½	8. Kosten vlugschriftjes	10.—
	f 3593.46	9. Vergaderingen	72.05
		10. Lantaarnplaatjes	4.—
		11. Kruier	5.50
		12. Bureaukosten	329.84
			f 35.93.46
Nog te ontvangen :		Nog te betalen :	
Extra subsidie Partij	f 1000.—	Masereeuw	f 115.75
Voor manifesten 1918	118.75		
Totaal	f 1118.75		

BEGROOTING VOOR HET JAAR 1920 van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.

1. Propaganda	f 1000.—
2. Hoofdbestuursverg.	225.—
3. Salaris secretaresse	1500.—
4. Salaris bediende	240.—
5. Masereeuw	400.—
6. Persbureau	40.—
7. Abonnementen	30.—
8. Bureaukosten	325.—
9. Kantoor, huur, vuur en licht.	400.—
10. Telefoon	75.—
11. Onvoorziene uitgaven	165.—
	f 4400.—

Financieel Jaarverslag der 14e jaargang „Proletarische Vrouw”.

Van 1 November 1918—31 October 1919.

EXPLOITATIE.

Inkomsten		Uitgaven	
Abonnementen	f 4.908.61½	Druk- en Verzendkosten	f 10.234.62½
Colportage	„ 6.497.54½	Saldo Inningskosten	„ 54.83
Advertentiën	„ 726.65	Porti's	„ 123.42½
Kinderblaadje	„ 28.81½	Prov. Advertentiën	„ 82.52½
Nadeelig saldo	„ 1.293.74	Salaris en Gratificatie	
		Redactie	f 600.—
		Administratie	„ 750.—
		Hulp	„ 727.—
			„ 2.077.—
		Vergoeding kantoor	„ 147.—
		Medewerking	„ 8.—
		Gepl. Advertentiën	„ 129.15
		Kruier en Verhuiskosten	„ 41.55
		Onk. Administratie	„ 147.31½
		„ Redactie	„ 80.06
		„ Vergadering	„ 48.40
		„ Colportage	„ 152.28½
		„ Drukwerk	„ 129.20
	<u>f 13.455.36½</u>		<u>f 13.455.36½</u>

VERLIES- EN WINSTREKENING.

Nad. Saldo Exploitatie	f 1.293.74	Steunfonds	f 706.91½
	<u>f 1.293.74</u>	Verlies	„ 586.82½
			<u>f 1.293.74</u>

BALANS.

Kassaldo 31 Oct. 1919	f 480.97	Nog te betalen :	
Nog te ontvangen aan :		Druk- en Verzendkosten	f 2.723.50
Abonnementen	„ 630.—	Onk. Colportage	„ 65.—
Colportage	„ 1.760.—	Drukwerk	„ 12.75
Advertentiën	„ 251.55	Salaris waarn. administratrice	„ 40.—
Ons Kinderblaadje	„ 3.50	Gepl. Advertentiën	„ 22.—
Meubilair	„ 10.—	Kapitaal saldo 31 Oct. '19	f 1.254.59½
Voorraad Drukwerk	„ 35.—	Saldo 31 Oct. '19	„ 586.82½
Tegood Steunfonds 1919	„ 210.—		„ 667.77
Voorschot gratif. Red.	„ 150.—		<u>f 3.531.02</u>
	<u>f 3.531.02</u>		

Gezien en goedgekeurd :

H. J. WEGERIF, Accountant.

De Administratrice :

S. VAN GELDER.

Amsterdam, 12 April 1920.

TOELICHTING behorende bij het Financieel Jaarverslag 14de Jaargang van de „Proletarische Vrouw”.

Gegeven het feit, dat tijdens den jaargang, waarover dit verslag loopt, de administratie in andere handen was, kunnen uitteraard slechts zoodanige mededeelingen gedaan worden, als uit de verschillende cijfers te constateeren valt.

Allereerst n.l. was onze partijgenoot Mien v. d. Heeg—Beeking, die gedurende 3 jaren met zooveel ijver en toewijding hare functie als administratrice heeft waargenomen, in Juni van het vorige jaar genoodzaakt wegens huiselijke omstandigheden deze neer te leggen en nam pge. E. Caderius—v. Veen, de toenmalige secretaresse van den Bond, de administratie op zich. Reeds 3 maanden later echter moest ook deze partijgenoot wegens ziekte hare beide functies neerleggen en wel zoo plotseling, dat niet onmiddellijk eene plaatsvervangster kon gevonden worden. Het was onze bondsspanningmeesteres L. v. Kuijkhof—Koedijk, die, om den goeden gang van zaken te bevorderen, direkt maatregelen trof en de hoofdleiding tijdelijk op zich nam, terwijl onze pg. Masereeuw, tot wien zij zich wendde, zich bereid verklaarde zijn privékantoor tijdelijk belangeloos af te staan, wat inderdaad geen kleinigheid kan genoemd worden. Bovendien nam pge. Smalhout op zich, de loopende werkzaamheden voor de administratie te verrichten, waarvoor zij al haar vrijen tijd beschikbaar stelde. Aan de partijgenooten L. van Kuijkhof, Masereeuw en Smalhout past hier zeker een woord van recht hartelijken dank!

Komende tot de uitkomsten der exploitatierekening kan bij het vergelijken met die van den vorigen jaargang geconstateerd worden, dat meer werd ontvangen aan abonnementen voor ruim f1560, aan colportage voor ruim f1950, aan advertentiën voor ruim f215; totaal f3725. Doch dat daarentegen de druk- en verzendkosten stegen met f3700, waardoor de meerdere inkomsten geheel te niet gedaan werden.

Gedurende den afgelopen jaargang verschenen 25 nummers, waarvan 5 met een oplaat van 11000 exemplaren, 3 met een oplaat van 12500 exemplaren, 3 met een oplaat van 13400 exemplaren, 2 met een oplaat van 14300 exemplaren, 3 met een oplaat van 15500 exemplaren, 7 met een oplaat van 16000 exemplaren, 2 met een oplaat van 18000 exemplaren (Mei- en kiesrecht-nummer).

De gemiddelde oplaat was 14234 exemplaren deze jaargang en gemiddeld 10446 exemplaren

de vorige jaargang; alzoo een vooruitgang van gemiddeld 3788 exemplaren per nummer.

Aan het einde van den jaargang was de oplaat 16000 exemplaren, verdeeld als volgt:

Post-abonnementen 6300; verzending medewerkers 9300; gratis exemplaren, ruilnummers 100; archief, bewijsnummers 25; voor navraag 275; totaal 16000 exemplaren.

Uit de meerdere ontvangsten aan colportage-gelden blijkt wel, dat door de medewerkers over het algemeen met veel lust en toewijding is gewerkt. Betreffende den voor- of achteruitgang der geplaatste kranten in de verschillende gewesten volgens den stand op 1 Mei 1920 verwijzen wij naar het nummer 15, waarin de volledige lijst gepubliceerd werd.

A b o n n e m e n t e n . Ook hier is gestadige vooruitgang waar te nemen, zooals uit de meerdere ontvangsten duidelijk blijkt. Voor de vergelijking met het vorige jaar verwijzen wij ook hiervoor naar nr. 15 van ons blad.

De advertentiën werden zoo voordeelig mogelijk geëxploiteerd, hetgeen uit de meerdere ontvangsten van ruim f215 te constateeren valt. Echter zal in de toekomst deze rubriek geheel opgeheven moeten worden, aangezien onze redactie de ruimte noodig heeft. De stijging der druk- en verzendkosten, die voor dezen jaargang reeds zoo diep heeft ingegrepen, is nog niet tot staan gebracht en ons werd voor 1920 wederom eene verhooging van minstens 25 pCt. aangekondigd. De noodzakelijkheid dringt ons dus om over te gaan tot verhoging van den abonnementsprijs van f0.90 op f1.40 per jaar en der losse nummers van 4 op 6 cent.

Eenerzijds ontveinzen wij ons niet, dat in den aanvang de propaganda met het blad daardoor wellicht eenigszins zal worden bemoeilijkt. Wij zijn echter anderzijds overtuigd, dat het onzen ijverigen medewerkers een prikkel te meer zal zijn, om de bezwaren bij de vrouwen te overwinnen en met vernieuwde strijd lust het mooie werk verder voort te zetten.

Clubleden, wij doen hierbij een beroep op u allen! Werkt gezamenlijk er toe mede, 1e om te zorgen, dat door de prijsverhoging geen abonné's of nummerlezeressen voor ons blad verloren gaan, 2e dat er in den komende tijd met zooveel bezieling en toewijding voor het blad wordt gepropageerd, opdat wij op onze volgende jaarvergadering met trots op ons werken zullen kunnen terugzien!

De administratrice:

S. VAN GELDER.

Verslag der werkzaamheden van de Arbeiders-Jeugdcentrale.

(1 Januari—31 December 1919).

(Vereenvoudigde spelling.)

Samenstelling. In de samenstelling van de A. J. C. kwam deze verandering, dat J. Oudegeest tengevolge van zijn benoeming tot sekretaris der Vakbewegingsinternationale als voorzitter van het N. V. V. aftrad en derhalve ook als lid en voorzitter der A. J. C. Hij betoonde zich steeds een goed vriend en bevorderaar van ons jeugdwerk, dat gedurende de nog betrekkelijk korte tijd van het bestaan der A.J.C. vooral door zijn toedoen in de kringen van de vakbeweging aan belangstelling heeft gewonnen. Als opvolger werd door het N.V.V. zijn nieuwe voorzitter R. Stenhuis aangewezen, die ook als voorzitter der A. J. C. optrad. Overigens bleef de samenstelling dezelfde. Het bureau werd verplaatst naar Reguliersgracht 78.

Stand van het jeugdwerk. Het aantal jeugdkommissies steeg in het jaar 1919 van 32 tot 41. Op 31 December 1919 waren er gevestigd te Akkrum, Alkmaar, Almelo, Alphen a. d. Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Arnhem, Assen, Beverwijk, Blijham, Breda, Bussum, Delft, Dordrecht, Enschede, Glanerbrug, 's Gravenhage, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hilversum, Den Helder, Koog-Zaandijk, Krimpen a. d. IJssel, Leeuwarden, Leiden, Maastricht, Middelburg, Rhenen, Rotterdam, Scheemda, Schiedam, Sneek, Spekholzerheide, Stadskanaal, Utrecht, Watergraafmeer, Weesp, Zaandam, Zutphen en Zwolle.¹⁾

In Tiel en Gouda is het werk tijdelijk stopgezet. Roosendaal is opgeheven. Alphen a. d. Rijn, Krimpen a. d. IJssel, Rhenen, Spekholzerheide en Stadskanaal zijn nog niet met het jeugdwerk begonnen. In Amsterdam maakte de uitbreiding van het werk decentralisatie nodig. Daar zijn de leden in 8 wijkgroepen ingedeeld.

Het aantal jongelieden, die aan het jeugdwerk deelnemen, bedroeg op 31 December 1919 plm. 6000. Het steeg in het afgelopen jaar met 3000. Een groot aantal adspiranten van vakverenigingen is in het aantal begrepen. De gelegenheden voor ontwikkeling en ontspanning, die de Jeugdkommissie organiseert, worden voor hen opengesteld veelal ingevolge een overeenkomst met de betrokken vakafdelingen. Teneinde een intensiever deelname aan het jeugdwerk door de adspiranten te bevorderen, verdient een meer direkte organisatorische verbinding tussen de vakadspiranten en de jeugdkommissie aanbeveling.

„Het Jonge Volk”. De oplaag van het jeugdorgaan steeg in het afgelopen jaar van 8500 tot 12000 eksemplaren. In verband met de

stijgende drukkosten moest het omslag worden afgeschaft, toen bleek, dat de opbrengst der advertenties de kosten ervan niet kon dekken. Ook moest met ingang van 1 Julie 1919 de abonnementsprijs worden verhoogd. De administratie werd begin 1919 van „Ontwikkeling” overgenomen. Tengevolge van de genomen maatregelen waren de financiële uitkomsten van het blad gunstig.

Lichtbeeldenvertoningen. Teneinde de aandacht te vestigen op de waarde van dit middel bij het jeugdwerk liet de A. J. C. in 't begin van 1919 voor haar rekening in een aantal plaatsen lichtbeeldenvertoningen houden, welke werden voorbereid en gehouden door de heer D. v. Kreveld te Amsterdam. Ten behoeve der jeugdkommissies heeft de A. J. C. een abonnement op de lantaarnplaten der Lichtbeeldenvereniging.

Pinksterfeesten. Om de leden onzer jeugdgroepen in de gelegenheid te stellen enige aangename dagen omstreeks Pinksteren van 1919 door te brengen en tevens om de aandacht op ons werk te vestigen, nam de A. J. C. het initiatief tot het houden van enige Pinksterfeesten, die gehouden werden te Amsterdam en Zuid-Laren.

Het Amsterdamse feest werd op verzoek der A. J. C. georganiseerd door de Amsterdamse Jeugdkommissie. Ongeveer 400 jongelieden buiten Amsterdam en 6 à 800 leden der Amsterdamse Jeugdgroep namen er aan deel. De niet-Amsterdammers kampeerden op een terrein van de gemeente aan de Amstelveense weg in leger tenten. Terrein en kampeermateriaal werden ons door de betrokken autoriteiten welwillend in bruikleen verstrekt.

De jongelieden bezichtigden Zaterdags Artis en het gebouw van de Diamantbewerkersbond. Onder leiding werden de jongens en meisjes van buiten Zondagsmorgens in de gelegenheid gesteld een kijkje in enige typische gedeelten van Amsterdam te nemen. De Zondagmiddag was bestemd voor een sportuitvoering op het terrein der Amsterdamse IJsklub, door de leden van de gymnastiekkursussen der Amsterdamse jeugdgroep. 's Avonds volgde een feestavond in het Koncertgebouw, met medewerking van de zangvereniging „De Kleine Stem” onder directie van de heer D. Stolker. Pinkstermaandag was gewijd aan een boottocht naar Velsen en een gezamenlijke wandeling naar Wijk aan Zee. De maaltijden werden verzorgd door de directie der Gemeentelijke Kindervoeding.

Het feest werd door buitengewoon zomerweer begunstigd en heeft bij de deelnemers een onvergetelijke indruk achtergelaten.

¹⁾ De gespatieerde zijn in 1919 opgericht.

Het Noordelijk Pinksterfeest werd georganiseerd door de Jeugdkommissie te Leeuwarden. Op kleiner schaal opgezet, slaagde ook dit feest uitmuntend. In totaal namen er ongeveer 300 jongelieden aan deel, allen leden der Noordelijke jeugdgroepen.

De kosten dezer feesten werden voor een deel bestreden door de jongelieden zelf, die daarvoor hadden gespaard. Het ontbrekend deel der kosten werd door de A. J. C. bijgedragen.

Tentoonstelling en Kongres „Opvoeding van de Jeugd boven de leerplichtige leeftijd”. De Bond ter Bevordering van de Belangen van het Kind organiseerde in de zomer van 1919 te Den Haag een tentoonstelling en een kongres voor de belangen der rijpere jeugd. Aan beide werd door de A. J. C. deelgenomen, die zich daarvoor bij bovengenoemde bond aansloot. De sekretaris nam als lid der subkommissie voor jeugdorganisatie deel aan de voorbereiding der tentoonstelling. Door inzending van een grafiek van het abonnementental op „Het Jonge Volk”, een staat van het ledental op 1 Julie 1919, een grafiek van het ledental der Amsterdamse Jeugdgroep, foto's der Pinksterfeesten in Amsterdam en Zuid-Laren, administratiemateriaal van groepen en A.J.C., werkprogramma's, reglementen, vragenlijsten, leidraad, liederenbundels en jaarverslag, het jeugdorgaan, een transparant met lantaarnplaatjes op het jeugdwerk betrekking hebbende, werd een overzichtelijk beeld gegeven van ons werk, dat de aandacht van vele bezoekers heeft getrokken.

Op het kongres werd door de sekretaris bij verschillende gelegenheden aan het debat deelgenomen, waarbij hij aanleiding vond de leidende gedachten, die aan het werk der A. J. C. ten grondslag liggen uiteen te zetten.

Een meer uitvoerige beschouwing van doel, groei en werkwijze der A. J. C.²⁾ werd door de sekretaris 12 Augustus gegeven op een konferentie, die door de subkommissie voor jeugdorganisatie was belegd met vertegenwoordigers van verschillende jeugdwerkverenigingen.

Ook nam hij deel aan een bijeenkomst van commissies en redakties, welke zich speciaal bezig houden met de bevordering van jeugdlektuur. Er werd besloten uit de vergadering een kommissie te benoemen, die een schema voor samenwerking inzake resencies van jeugdlektuur zou ontwerpen en een plan zou opstellen voor een eventueel uit te geven jaarboek, waarin de verschenen jeugdboeken met vermelding van resencies door de verschillende richtingen, worden opgenomen. In deze kommissie nam ook de sekretaris der A. J. C. zitting.

Bioskoopvoorstellingen. Van de Pinksterfeesten te Amsterdam werd een bioskoopopname gemaakt. Deze „Pinksterfilm” werd herhaaldelijk vertoond bij gelegenheid van de tentoonstelling in Den Haag. Ook werd hij op initiatief van de jeugdkommissies in een aantal plaatsen van ons land afgedraaid. Na een bespreking met de direktie der firma Hap en Bens te Den Haag werden de jeugdkommissies attent gemaakt op de films, afkomstig van de Haagse schoolbioskoop, welke films bij genoemde firma in bepaalde programma's gerangschikt, verkrijgbaar waren gesteld.

Zodoende konden door onze kommissies in

een reeks van plaatsen goede bioskoopvoorstellingen worden georganiseerd, die zeer in de smaak vielen en die tevens aan de propaganda voor het werk der A. J. C. in het algemeen en voor een hoger peil der bioskoopvoorstellingen in het bijzonder werden dienstbaar gemaakt. In Amersfoort ging van een bioskoopvertoning de stoot uit tot het vormen van een kommissie, die zich ten doel stelde, de verkrijging van een schoolbioskoop.

Gezelschapspelen. De A. J. C. nam van het Amsterdams Komitee tot ontwikkeling en ontspaning van Werklozen een groot aantal gebruikte gezelschapspelen over, die voor geringe prijs ter beschikking der jeugdkommissie's werden gesteld. Van de geboden gelegenheid werd een ruim gebruik gemaakt, zodat zo goed als alle spelen werden geplaatst.

Insignes. Om tegemoet te komen aan verzoeken, die vooral uit de jeugd zelf tot de A. J. C. kwamen, liet deze een eenvoudig en goedkoop insigne maken, dat tegen geringe prijs door middel der jeugdkommissie's aan de leden onzer jeugdgroepen wordt verstrekt.

Toneelstukjes. Teneinde te kunnen voldoen aan herhaalde vraag om geschikte toneelstukjes gaf de A. J. C. een welomschreven opdracht aan een bevoegd persoon tot het schrijven van enkele grappige en ernstige toneelwerkjes. Wanneer deze proef slaagt, zullen ze door de A. J. C. worden uitgegeven.

Jeugdlektuur. Met het bestuur van de Centrale Vereniging van Openbare Leeszaal en Bibliotheken werd namens de A. J. C. een bespreking gehouden, waarin onzerzijds de aandacht werd gevestigd op het belang der lektuurverstreking aan jongelieden. Door het bestuur werd toegezegd, dat het een cirkulaire zou richten aan de besturen der Openbare Leeszaal om hen tot samenwerking met verenigingen als de onze en tot het stichten van jeugdafdelingen in de boekereien op te wekken.

Met de sekretaris der Amsterdamse Jeugdkommissie werd door de sekretaris der A. J. C. een bezoek gebracht aan de heer Sevensma ten behoeve van de lektuurvoorziening der Amsterdamse Jeugdgroepen.

Lichamelijke Opvoeding. Ook had een bespreking plaats met de heer Balfourt, Inspektur der lichamelijke opvoeding. Onzerzijds werden enige wensen ten aanzien ener betere regeling onder zijn aandacht gebracht. Wat de kosten van de lokaliteiten betreft, waarin de rijkskursussen worden gegeven, werd door de heer Balfourt gewezen op de mogelijkheid, dat deze onkosten door het Rijk geheel of gedeeltelijk kunnen worden gerestitueerd.

Jeugdkonferentie's. Driemaal werd in het afgelopen jaar met de afgevaardigden der jeugdkommissie's door de A. J. C. vergaderd, teneinde meer persoonlijk contact met hen te verkrijgen en te vernemen, welke wensen er in de boezem der kommissie's werden gekoesterd.

Op de bijeenkomst van 12 Januarij 1919 kwam vooral aan de dag, dat de Jeugdkommissies, behalve in sommige uitzonderingsgevallen door de plaatselijke organisatie's — S. D. A. P.-afdeling en Bestuurdersbond — nog onvoldoende finantieel en moreel

²⁾ In afdruk verkrijgbaar aan ons bureau.

werden gesteund en dat de geldmiddelen voor het plaatselijk jeugdwerk dringend versterking behoeften.

De tweede konferentie — op 1 Junie 1919 — was gewijd aan een bespreking van doel en middelen van ons jeugdwerk, welke onderwerpen door Gerhard en Voogd werden ingeleid en aanleiding gaven tot een vruchtbare gedachtenwisseling.

De bijeenkomst van 26 Oktober 1919 sprak de wenselijkheid uit, dat de leden der jeugdgroepen, die tot hun 21ste jaar lid wensten te blijven, daartoe in de gelegenheid zouden worden gesteld. De noodzakelijkheid van een grondiger financiering voor ons hele werk, zowel algemeen als plaatselijk werd uitgesproken en in principe besloten, tot het instellen van distrikskommissie's. Ook werd tot de uitgifte van steunzegels besloten ter bevordering van het plaatselijk jeugdwerk. Een aantal bestuurdersbonden en partijafdelingen zonden een tegenwoordiger naar deze konferentie's.

Staatskommissie jeugdige personen. De Staatskommissie, die een onderzoek heeft ingesteld naar de ontwikkeling der 13—18-jarigen, nodigde de A. J. C. uit tot een bespreking van een ontwerp-schets van voorstellen inzake de vorming der jeugdige personen. Breuns en Voogd woonden deze bijeenkomst bij, waar ook onzerzijds de voorstellen der Kommissie zijn besproken en enige wensen ten aanzien van het onderwijs, de „vrije jeugdvorming”, de arbeidsbescherming en de beroepskeuze werden geuit.

Op verzoek der Staatskommissie zond de A. J. C. een aanvullend rapport in omtrent haar werkzaamheden, welk rapport in het inmiddels verschenen eindverslag is opgenomen. De Staatskommissie stelt o.a. in dit verslag verplicht vervolgonderwijs tot het eind van het 16de jaar voor en vraagt tevens de instelling van een Centrale Jeugdraad, waaraan de bevordering der vrije jeugdvorming worde opgedragen.³⁾ Daar de Minister van Onderwijs zich met deze laatste wens heeft verenigd, zal bedoelde Centrale Jeugdraad waarschijnlijk binnen niet al te lange tijd met zijne werkzaamheden beginnen, waarvan we goede resultaten, ook voor ons jeugdwerk verwachten.

Nationaal Kongres voor Vakonderwijs. De A. J. C. werd lid van dit Kongres. Haar sekretaris woonde namens de A. J. C. de zittingen, die van veel belang bleken ook voor onze jongens en meisjes, bij en nam, waar nodig, aan de gedachtenwisseling deel.

Onderwijsraad. Aan de uitnodiging van de Onderwijsraad aan de A. J. C. om haar wensen en opmerkingen naar aanleiding van het ontwerp-lager-onderwijswet te zijner kennis te brengen, werd voldaan. Een schrijven werd naar de Onderwijsraad verzonden, waarin door de A. J. C. in 't bijzonder werd aangedrongen op uitbreiding van de leertijd der gewone lagere school, niet slechts met een zevende, doch ook met een achtste leerjaar en op instelling van verplicht vervolgonderwijs, voorlopig van het 14de tot het 16de jaar, aan welk vervolgonderwijs echter wat duur, beloning der leerkrachten, aard en inrichting van het onderwijs zelf veel hogere eisen dienden te worden

gesteld dan aan het tegenwoordige herhalings-onderwijs.

Werkzaamheden der Jeugdkommissie's. Een volledig overzicht kan de A. J. C. niet geven, aangezien een te groot aantal kommissie's in gebreke blijven de driemaandelijke vragenlijsten in te vullen en op te zenden.

Het werk wordt in hoge mate belemmerd doordat de meeste groepen niet de beschikking hebben over een behoorlijk jeugdtehuis of klublokaal.

Enkele groepen hebben een eigen bibliotheek. Waar een Openbare leeszaal of bibliotheek is, maken een aantal groepen daarvoor voor de lektuurvoorziening gebruik. In deze richting kan echter intensiever worden gewerkt.

Gedurende de wintermaanden worden verschillende lessen en kursussen gegeven of leesavonden. Voor de jongere leden hebben deze kursussen een ander karakter dan voor de oudere. Waar goede leerkrachten gevonden werden, werd les gegeven o.a. in rekenen, Ned. taal, handwerken, eenvoudig boekhouden, stenografie en Duits. In een aantal plaatsen kon in deze richting niets worden gedaan bij gebrek aan beschikbare leiding.

De onderwerpen voor de kursussen werden o.a. ontleend aan geschiedenis, aardrijkskunde, volkerenkunde, techniek, natuurkunde, muziek, alcoholvraagstuk, vakbeweging, staatsinrichting en staatshuishoudkunde. Ook werden voorleesavonden en boekbesprekingen gehouden. Verschillende kursussen werden geïllustreerd met lichtbeelden.

Gemeenschappelijke bezoeken aan instellingen werden in een aantal plaatsen gebracht, o.a. aan Elektrische Centrale, Gasfabriek, Vuilverbranding, Brandweer; ook aan musea, als Frans Halsmuseum, Maurits-huis en Rijksmuseum.

De lichamelijke opvoeding blijkt overal een goed bindmiddel te zijn voor de groepen. Gebrek aan speelterrein en spelmateriaal was echter nog veel te vaak een verhindering. Openluchtspel als voet- en korfbal wordt beoefend; voorts zijn er een groot aantal gesubsidieerde rijkskursussen voor lichamelijke oefening. Sommige groepen zijn op dit gebied zeer actief, andere hebben zelfs nog geen begin gemaakt met dit waardevolle hulpmiddel.

Wandel- en fietstochten alsmede **uitstapjes** waren ook dit jaar weer zeer in trek. Sommige groepen wandelden de gehele winter door en lieten zich door het weer niet afschrikken.

Gezellige en feestelijke samenkomsten werden ook vaak gehouden vooral met het oog op de propaganda. Leeuwarden voerde een jeugdtrevue op. Bizondere vermelding verdienen de jeugdfesten in de loop van 1919 te Haarlem (kampeertocht in Julie naar de Breesaap), Den Haag (turnfeest Augustus) en Rotterdam georganiseerd en waaraan ook leden van naburige jeugdgroepen deelnamen.

Klubs. Bepaalde onderdelen van het jeugdwerk werden verricht in afzonderlijke klubs, waarvoor de jongelieden veelal nog een aparte kontributie bijdroegen. Zo vindt men in onze jeugdgroepen voet- en korfbal-, gymnastiek, toneel-, muziek-, dam- en schaak- debating- en dansklubs.

³⁾ Voor de bespreking van het rapport verwijzen we naar de Socialistische Gids, Febr. 1920.

Propaganda. Op het kongres van het N. V. V. beval Oudegeest het werk der A. J. C. in de belangstelling der vakverenigingsbestuurders aan. Ook werd op de kongressen van N. V. V. en S. D. A. P. door uitdeling van jaarverslagen en „Jonge Volken” de aandacht op het jeugdwerk gevestigd.

Een meer stelselmatige verspreiding van ons jeugdorgaan pookte de A. J. C. te verkrijgen door het inroepen van de hulp der „Volk”-agenten voor het winnen van abonnees op het „Jonge Volk”, welke proef echter als mislukt beschouwd moet worden.

De jeugdkommissies en jeugdgroepen voerden de propaganda door middel van kolportage en door huisbezoek. Te Middelburg werd tijdens de Kerstdagen 1919 een tentoonstelling gehouden van door de leden zelf vervaardigde voorwerpen. De opbrengst van de verkoop dezer voorwerpen kwam ten goede aan de Weense kinderen.

Enkele kommissie's hielden onderavonden.

Voor de publikatie der werkzaamheden werd gebruik gemaakt van de westelijke partijpers of de lokale bladen, soms ook van cirkulaires.

Financiën. De uitgaven bedroegen in 1919 totaal f 20931,66½, waartegenover een bedrag aan inkomsten stond van f 20621,39. De S. D. A. P. verhoogde haar bijdrage voor 1919 met f 500.—, het N. V. V. met f 2000. Voor het eerst werd rijkssubsidie ontvangen en wel tot een bedrag van f 450. Een aantal afzonderlijke vakbonden steunden gezamenlik met f 1375, enige korporaties en bestuurdersbonden met f 192,50, enkele S. D. A. P.-afdelingen en personen met f 103,50; in totaal werd aan steun van organisaties en personen f 8621.— ontvangen, d.i. f 2995.— meer dan in 1918.

Het jeugdblad leverde over 1919 een batig saldo op; intussen moet in aanmerking genomen, dat het tekort over 1918, zijnde ongeveer f 3000 nog betaald moet worden.

Voor bijzonderheden menen we naar de balans- en de winst- en verliesrekening met toegevoegde bijlagen te moeten verwijzen.

Slotopmerkingen. Overzien we tenslotte de toestand der A. J. C. en der plaatselijke jeugdgroepen, dan moeten we een verblijdende vooruitgang constateren, zoowel wat betreft omvang en intensiteit van het jeugdwerk, als de belangstelling der volwassenen. Toch is deze laatste volstrekt niet bevredigend te noemen. Het plaatselijk werk kan veelal niet tot voldoende uitbreiding en ontwikkeling komen, doordat veel personen, die wat kunnen presteren op jeugdgebied, hun krachten niet in dienst stellen van onze arbeid. Te vaak wordt over gebrek aan leiding geklaagd of moet de functie van kommissielid worden opgedragen aan mensen, die al te zeer met werkzaamheden in de beweging zijn overladen. Het jeugdwerk legt beslag op zeer veel tijd en kracht van de leiding en eist vooral een volkomen liefde en toewijding; het verdient derhalve aanbeveling, dat men bij de keuze der kommissieleden de beschikking hebbe over een voldoende aantal personen, in staat en bereid om hun schouders krachtig onder de jeugdarbeid te zetten.

Ook op finantieel gebied zal in zeer veel gevallen een krachtiger beroep moeten worden gedaan op de plaatselijke organisaties. Waar de kontributies der jongelieden — al zijn deze ook in de laatste tijd opgevoerd — absoluut ontoereikend zijn om de kosten te bestrijden,

waar verder de A. J. C. slechts in uitzonderingsgevallen subsidieert, mede omdat zij voor haar eigen uitgaven haar inkomsten broodnodig heeft, daar hebben partijafdelingen en bestuurdersbonden de plicht om door een gelidelijke subsidie, wier grootte overeenkomstig de omvang der arbeidersbeweging ter plaatse zou dienen te worden vastgesteld, het jeugdwerk te steunen, dat voor de toekomst zulke rijke vruchten belooft.

We kunnen niet, zoals de christelijke jeugdorganisaties, tonnen gouds bijeenbrengen voor de uitbouw der jeugdbeweging uit partikuliere bijdragen van vermogende begunstigers of kapitaalkomitees vormen van vertegenwoordigers uit de handels-, scheepvaart- en bankwereld, doch wij dienen daar tegenover te stellen de kracht onzer organisaties, die door het grote getal harer leden en de geest van solidariteit de gelden moeten bijeenbrengen, die nodig zijn voor de opvoeding van het opgroeiend geslacht der arbeiders en arbeidsters.

Dat klemt te meer nu door de eerlang op te richten Centrale Jeugdraad, regeringssubsidie over de jeugdwerkorganisatie's zal worden verdeeld en deze steun waarschijnlijk afgemeten zal worden naar het bedrag, dat uit eigen kring wordt bijeengebracht.

In ons vorig jaarverslag wezen wij er reeds op, dat voor de A. J. C. de aanstelling van een propagandist-organisator nodig is geworden, die voortdurend zich in persoonlijk contact kan stellen met de plaatselijke besturen en de kommissies, teneinde de uitbreiding van het aantal jeugdkommissies te bevorderen en het jeugdwerk in die plaatsen, waar het bestaat, door zijn hulp te versterken.

Veel kommissies zijn van goeden wille, doch omtrent de wijze, waarop het werk moet worden aangepakt, verkeren zij vaak in het onzekere. Daarom is persoonlijke en schriftelijke voorlichting een noodzakelijke vereiste. Een periodiek orgaan, dat als korrespondentieblad voor besturen, kommissies en leiders zou kunnen dienen en dat waardevolle organisatorische en opvoedkundige bijdragen, benevens mededeelingen omtrent jeugdwerk van voor- en tegenstanders, uit buiten- en binnenland zou moeten bevatten, is in het stadium dat onze jeugdarbeid heeft bereikt, een onmisbaar hulpmiddel geworden.

De A. J. C. heeft zich tot de besturen van S. D. A. P. en N. V. V. gewend, ter verkrijging van een deel der hiervoor nodige middelen, terwijl voorts overwogen wordt, van de bij de groepen aangesloten leden een afdracht voor de A. J. C. te vorderen, opdat deze de financiën bekome, welke voor het nemen van bovengenoemde dringend noodzakelijke maatregelen vereist worden.

Het werk voor de rijpere jeugd vindt de laatste tijd overal meer belangstelling. Het moet ook door partij en vakbeweging worden beschouwd als een belangrijk deel van haar werkzaamheid. Dit is echter nog niet het geval. Nog altijd valt er op dit gebied een groot tekort in te halen. We verwachten, dat zowel door de plaatselijke arbeidersorganisaties, als door die voor het gehele land, in toenemende mate de daadwerkelijke hulp en medewerking zullen worden verleend, die voor de uitbreiding en de verbetering van het jeugdwerk der moderne arbeidersbeweging nodig zijn.

Namens de Arbeiders-Jeugd-Centrale

P. VOOGD, Sekretaris.

WINST- EN VERLIESREKENING OVER 1919.

Bijl. No.		
3.	Bureaubehoefden	f 300.70
4.	Porti en telegrammen	151.31
5.	Reis- en verblijfkosten	495.25
6.	Salarissen	2232.74
7.	Kantoor	515.31
8.	Meubilair	404.53
9.	Tentoonstelling en Congres te 's Gravenhage („Opvoeding van de Jeugd boven den leerplichtigen leeftijd“)	257.05
10.	Drukkerij	463.29
11.	Kampeermateriaal	400.—
13.	Subsidies	110.—
14.	Lidmaatschappen	35.—
15.	Bioscoopvertooningen	578.95
16.	Vergaderingen	255.65
18.	Pinksterfeest	3.208.26½
20.	Pinksterfilm	82.—
21.	Voordeel saldo	878.40½
	f 10.368.45	

Bijl. No.		
2.	Bijdragen	f 8.621.—
12.	Orgaan „Het Jonge Volk“	1.733.60
19.	Gezelschapsspelen	13.80
	f 10.368.45	

BALANS OP 31 DECEMBER 1919.

Activa.

Bijl. No.		
1.	Kas	f 1.033.08
2.	Bijdragen nog te ontvangen	450.—
8.	Meubilair	700.—
11.	Kampmateriaal	200.—
12.	Orgaan „Het Jonge Volk“, nog te ontvangen	4.335.41½
17.	Insignes	372.30
20.	Pinksterfilm	200.—
	f 7.290.79½	

Passiva.

Bijl. No.		
6.	Salarissen, nog te betalen	f 100.—
7.	Kantoor,	30.—
12.	Orgaan „Het Jonge Volk“, nog te betalen	7.075.45
21.	Kapitaal	85.34½
	f 7.290.79½	

BIJLAGEN TOT DE BALANS- EN WINST- EN VERLIESREKENING BETREFFENDE HET BOEKJAAR 1919.

1. KAS

Het saldo in kas op 1 Jan. 1919 bedroeg f 1.343.35½
In 1919 werd uitgegeven f 20.931.66½
en ontvangen „ 20.621.39
dus meer uitgegeven „ 310.27½
zoodat nog in kas was op 31 Dec. 1919 f 1.033.08

2. BIJDRAGEN

Ontvangen werd:

Rijkssubsidie	*f 450.—
van N.V.V.	4.000.—
van S.D.A.P.	2.500.—
	f 6.950.—

Transport f 6.950.—

VAKBONDEN

Bakkersgezellen	f 100.—
Diamantbewerkers	500.—
Gemeentewerklieden	100.—
Litochemiegrafienbond	50.—
Metaalbewerkers	250.—
Rijkswerklieden	50.—
Schildersgezellen	50.—
Stucadoors	25.—
Transportarbeiders	250.—
	„ 1.375.—

COOPERATIES EN

BESTUURDERSBONDEN

Coöperatie te Apeldoorn f	10.—
„ „ Coevorden „	5.—
„ „ Eindhoven „	25.—
„ „ Winschoten „	10.—
Bestuurdersb. Amsterdam „	100.—
„ Edam „	2.50
„ Middelburg „	2.50
„ Nijmegen „	2.50
„ O.Beijerland „	5.—
„ Roermond „	10.—
„ Sliedrecht „	5.—
„ Velsroord „	10.—
„ Zeist „	5.—
	„ 192.50

en voorts nog van:

S.D.A.P. afd. Goes	f 2.50
„ „ Sliedrecht „	2.50
„ „ Sneek „	5.—
„ „ Warga „	2.50
B. te U.	2.50
de Cl. te U.	5.—
v. D. te A.	5.—
H. te A.	5.—
L. te 's-Gr.	5.—
N. te E.	1.—
P. te L.	5.—
Mej. v. d. P. te H.	2.50
Mevr. V. te L.	10.—
W. te	50.—
	„ 103.50
	f 8621.—

3. BUREAUBEHOEFTE

Voor diverse kantoorbenodigdheden werd besteed f 300.70

4. PORTI EN TELEGRAMMEN

Voor portie, telegrammen, alsmede telefoon en andere kleine onkosten werd besteed f 151.31

5. REIS- EN VERBLIJFKOSTEN

Aan reis- en verblijfkosten werd in totaal uitgegeven f 495.25

6. SALARISSEN

Aan salarissen werd betaald. **f 2.061.74
Aan verzekeringspremie „ 171.—
f 2.232.74

7. KANTOOR

Uitgegeven werd voor:

Huishuur	f 152.50
Huish. en consumptie-art.	120.25½
Brandstoffen	20.10
Onkosten aan electricien	51.16
Kosten voor schoonhouden	91.60
Kosten v. verlichtingen en verwarming***	75.20
Kleine onkosten	4.40
	f 515.31

* Dit bedrag was op ulto 1919 nog te vorderen.

** Van dit bedrag was ulto 1919 nog te voldoen f 100.

8. MEUBILAIR

De waarde van het meubilair werd in 1918 aangenomen voor f	300.—
Voor meubilair werd besteed	797.86
Voor onderhoudskosten	6.67
	f 1.104.53
Aangenomen waarde op ulto 1919	700.—
Zoodat verlies valt te boeken	f 404.53

9. TENTOONSTELLING EN CONGRES TE 's-GRAVENHAGE, Opvoeding van de Jeugd boven den leerplichtigen leeftijd".

Uitgeven werd voor:

	f 45.25
Teekenwerk	60.—
Fotographische opnamen	118.35
Porti, telegr. en andere onkosten	33.45
	f 257.05

10. DRUKWERK

Voordiversedrukwerken werd besteed f 463.29

11. KAMP MATERIAAL

De aangenomen waarde was op ulto Dec. 1918	f 600.—
Besloten werd over 1919 af te schrijven	400.—
Zoodat als waarde op ulto 1919 genoteerd staat	f 200.—

12. ORGAAN HET JONGE VOLK

De opbrengst van abonnementen bedroeg	f 926.37
en van de aan diverse plaatselijke commissies geleverde exemplaren	10.929.93
terwijl wegens geplaatste advertenties nog werd ontvangen	121.36
	f 1.1977.86

Besteed werd voor:

Drukkosten	f 7.331.49½
Expeditekosten	1.582.03
Reis- en verblijfskosten	146.45½
Honoraria medewerkers	266.60
Porto, inkasso- en andere onkosten	288.30
Drukwerk	149.25
Salaris Bediende (23 Apr.-31 Dec. '19).	480.15
	f 10.244.26
Voordeel saldo	f 1.733.60

13. SUBSIDIES

Verstrekt werd aan:

Jeugdcommissie te 's-Gravenhage	f 15.—
" " Haarlem	40.—
" " Leiden	25.—
" " Schiedam	10.—
" " Zwolle	20.—
	f 110.—

14. LIDMAATSCHAPPEN

Contr. 1919 Centr. Ver. v. Openbare Leeszalen	f 10.—
Contr. 1919 Vereen. voor de belangen van het kind	25.—
	f 35.—

15. BIOSCOOPVERTOONINGEN

Deze werden in 1919 in diverse plaatsen gehouden, waarvoor in totaal werd uitgegeven. f 578.95

16. VERGADERINGEN

Totalen kosten der Jeugdconferentie	
12 Jan.	f 32.—
1 Juni	92.90
26 Oct.	130.75
	f 255.65

17. INSIGNES

Aangekocht werden 5040 insignes	f 478.94
Van deze voorraad werden verkocht voor	106.60
Saldo	f 372.50

18. PINKSTERFEEST

De totale kosten voor Amsterdam bedroegen	f 2.826.26½
Aan Jeugdcommissies en Jeugdgroepen werd voor dit doel afgedragen	382.—
	f 3.208.26½

19. GEZELSCHAPSPELEN

De diverse spelen brachten bij verkoop op	f 124.30
Bij aankoop werd besteed	110.45
Zoodat deze rekening een voordeel saldo aangeeft van	f 13.85

20. PINKSTERFILM

De kosten van aankoop dezer film bedroegen	f 412.—
Aan huur bracht ze op	130.—
	f 282.—
De waarde der film op ulto 1919 werd getaxeerd op	200.—
Nadeelig saldo f	82.—

21. KAPITAAL

De Verlies- en Winstrekening over 1919 geeft aan een voordeel saldo van	f 878.40½
Het deficit over 1918 bedroeg	793.06
Zoodat voor 1920 een voordeel saldo overblijft van	f 85.34½

De op de vorige Balans onder het hoofdstuk "Het Jonge Volk" voorkomende „nog te betalen” en „nog te ontvangen” bedragen, resp. f 7.075.45 en f 4.174.11½ werden om bijzondere redenen in 1919 nog niet verrekend, weshalve ze op deze Balans voor 1920 wederom vermeld staan.

*** Van dit bedrag was ulto 1919 nog te voldoen f 30.

**** Van dit bedrag was ulto 1919 nog te ontvangen f 161.30.

Verslag van de Sociaaldemocratische Kamerfractie.

Personalia.

In den loop van het verslagjaar — April 1919 tot April 1920 — legden de leden der Fractie Heijkoop en De Zeeuw het Kamerlidmaatschap neer. Zij werden vervangen door Brautigam en Van Staple.

Het bestuur der Fractie bleef in het nieuwe parlementaire jaar 1919—1920 onveranderd: Troelstra, Voorzitter; Schaper, 2e Voorzitter; Sannes, Secretaris.

In verband met de Internationale Conferentie te Washington moest de Fractie geruimen tijd Oudegeest en Suze Groeneweg uit haar midden missen; eerstgenoemde is bovendien door zijne internationale functie herhaaldelijk verplicht Kamer- en Fractievergaderingen te verzuimen.

A. W. IJzerman bleef directeur van het Bureau der Fractie en bewees door het verzamelen van materiaal, het bewerken van buitenlandsche wetgevingen en het samenstellen van rapporten over speciale onderwerpen aan de Fractie belangrijke diensten. Aangezien echter het Bureau door gebrek aan de daarvoor noodige gelden niet zóó kon worden uitgerust als noodig zou wezen om van de werkkraft van zijn Directeur het volle profijt te trekken, heeft deze besloten het hem aangeboden parlementair-redacteurschap van het te verschijnen Rotterdamsche dagblad te aanvaarden en heeft hij tegen 1 Juni a.s. ontslag als directeur van het Bureau der Fractie aangevraagd. De Fractie ziet hem met groot leedwezen gaan.

Het verslagjaar is voor de Kamer en voor de Fractie een druk jaar geweest, waarin tal van belangrijke wetsontwerpen zijn behandeld en groote vraagstukken door de Fractie zijn aangesneden. Voor een groot deel hielden de in het parlementaire jaar 1918—1919 ingediende wetsontwerpen — of hield hun spoedige behandeling en aanneming — verband met de Novembergebeurtenissen van 1918; voor een ander deel waren zij crisis-maatregelen.

Tot de eerstgenoemden moet allereerst worden gerekend het voorstel-Marchant c.s. tot wijziging der kieswet, tot invoering van

algemeen vrouwenkiesrecht.

Weliswaar was dit initiatief-ontwerp reeds in September 1918 ingediend, maar zijn spoedige en vlotte behandeling was een gevolg van de Novembergebeurtenissen. De regeering toch, die in haar Memorie van Antwoord ter zake van de Staatsbegroting voor 1919 zich haar oordeel over het ontwerp voorbehield en het woord aan de Kamer wilde laten, sprak zich in de woelige Novemberdagen uit voor een spoedige behandeling van het ontwerp en gaf duidelijk te verstaan, dat zij op aanneming ervan prijsstelde. De wensch, uit de politiek-achterlijke vrouwen hulptroepen tegen de sociaal-demokratie te kunnen recruteeren, die aan deze houding wel niet vreemd zal zijn, behoort van de zijde onzer Partij, door een krachtige propaganda onder de vrouwen, tot een vromen wensch te worden gemaakt.

De behandeling van het ontwerp gaf aan Suze

Groeneweg gelegenheid den christen-democraat A. P. Staalman, die in een reactionaire rede zich tegen het vrouwenkiesrecht uitsprak, een flinke afstraffing toe te dienen, terwijl zij voorts de vrouwen opriep om haar kiesrecht te gebruiken om met de mannen een nieuwe maatschappij op te bouwen.

Troelstra richtte zich tegen hen, die op partij-politieke gronden zich voorstanders van het vrouwenkiesrecht verklaarden, die, gelijk de heer Van Wijnbergen, er vóór waren, verwachtende, dat de katholieke vrouwen zouden medewerken tot handhaving van het gezag, en toonde het vooze eener dergelijke politiek aan, waartegenover hij de groote beteekenis van de politieke ontvoeding der vrouw voor Staat en maatschappij stelde. Het wetsontwerp werd met groote meerderheid aangenomen; bij de eerstvolgende verkiezingen zullen de vrouwen naast de mannen den politieken strijd voeren.

De Arbeidswet.

De Duitsche revolutie en de door haar hier te lande gewekte beroering brachten ons den 8-urendag, de 45-urige arbeidsweek.

Hoewel minister Aalberse niet genegen was, het ontwerp-Schaper als grondslag te aanvaarden en hij Schapers aanbod tot overleg afwees, kwam hij zelf met een ontwerp, dat in vele opzichten een afspiegeling van het sociaal-democratische voorstel was en dat inderdaad de arbeidersbescherming een grooten stap vooruit deed gaan. Naast uitbreiding van de bescherming van kinderen en jeugdige personen bracht het ontwerp betere speciale bescherming der vrouw en regelde het den arbeidsduur voor volwassenden. Voor de arbeiders in fabrieken en werkplaatsen en op kantoren schreef het den 8 uren-dag en de 45-urige arbeidsweek voor en het beperkte den nachtarbeid. Voor arbeid buiten fabrieken en werkplaatsen schonk het slechts den 10 uren arbeidsdag, met bevoegdheid om tot 8-uren te gaan.

Het geheel overziende en beseffende, dat dit ontwerp vrucht was van onzen eigen strijd, was de houding door onze Fractie als van zelf aangewezen. Aanvaarding van het goede dat het ontwerp bood; poging tot uitbreiding van bescherming, waar noodig; schrapping van onnoodige en aan het geheel afbreuk doende overgangsbepalingen, was haar taktiek, die zij, bij monde van Schaper bij de algemeene beschouwingen uiteenzette.

Het is ondoenlijk, de parlementaire behandeling van het ontwerp, op hetwelk door onze Fractie tal van amendementen werden ingediend, te schetsen. Met enkele woorden willen wij aan verschillende der onzerzijds gehouden redevoeringen en ingediende amendementen herinneren, om een beeld te geven van het optreden en streven der Fractie ten dezen.

Aan de algemeene beschouwingen namen Schaper en Oudegeest deel, — eerstgenoemde ook aan de discussies over de artikelen 1 en 2, waarbij, naast de ontwikkeling van ons algemeen standpunt, een stevige bestrijding van de door de revolutionaire Kamerclub aangenomen houding en een aantoonen van het gebrek aan kennis der wet zelve, dat uit haar amendement sprak, werd gegeven.

De Jonge vroeg, dat voor de mijnwerkers de arbeidsduur in geen geval langer dan voor de fabrieksarbeiders zou worden gesteld; Van der Waerden zag in wezen een door hem voorgesteld amendement strekkende tot het tegengaan van de aan het Taylor- en dergelijke stelsels verbonden hygiënische gevaren, overgenomen; Albarda verdedigde een amendement oëvergoende, jeugdige personen voor den halven dag aan de fabriek te onttrekken en hun dan onderwijs te doen geven; Schaper wilde den Zondagsarbeid verbieden, ook voor volwassenen, tenzij deze strikt noodzakelijk is; Rugge verdedigt een paar amendementen om den arbeid van jeugdige personen in winkels niet tusschen 's avonds 8 en 's morgens 8 maar 's avonds 6 en 's morgens 8 te verbieden en om voor jeugdige personen in hotels den 8-uren-dag voor te schrijven; Van den Tempel streed voor een amendement strekkende om de bezwaren aan het twee-ploegenstelsel verbonden zooveel mogelijk te verminderen; Suze Groeneweg trachtte den 8 uren-dag voor het vplegend personeel in de wet te doen opnemen; Oudegeest en Schaper kwamen met kracht op voor een afdoende kinderbescherming en al werd ons amendement om, met een overgangstermijn van 2 jaar, kinderarbeid beneden het 15e jaar te verbieden, verworpen, het verbod van kinderarbeid werd nu toch tot het 14e jaar uitgestrekt.

Albarda gaf een gedocumenteerde bestrijding van het amendement-Dresselhuys om de 48-urige in plaats van de 45 uren arbeidsweek verplichtend te stellen, welk amendement met groote meerderheid verworpen werd.

Van den Tempel verdedigde een amendement om ook voor arbeid buiten fabrieken of werkplaatsen enz. den 8-uren inplaats van den 10-uren-dag door te schrijven.

De Fraktie stemde verdeeld overeen communistisch amendement, houdende verbod van arbeid voor de vrouw 13 weken voor en na de bevalling, welk amendement verworpen werd.

Scherp richtte Schaper zich tegen de voorgestelde overgangsbepalingen van de artikelen 26 en 27, vooral tegen art. 27, dat 4 jaar lang tot 2 uur per dag toe langer arbeid mogelijk maakte. Onze Fraktie stemde, nadat een amendement-Schaper op artikel 26 verworpen was, tegen beide artikelen.

Dit belette intusschen niet, dat wij onze stem vóór het wetsontwerp uitbrachten. Zooveel van hetgeen waarvoor de arbeidersklasse jaren lang in land en Kamer gestreden heeft, is in deze wet — die vooraan staat onder de arbeidswetten der wereld — neergelegd, dat inderdaad de 8-uren-marsch, die wij op onze betooging zoo vaak als een strijdzang hadden doen klinken, na de aanneming van het ontwerp door ons in de Kamer als een zegezang kon worden aangeheven. Op uitwerking en toepassing der wet en bestuursmaatregelen zal intusschen van de zijde der arbeiders streng moeten worden gelet.

Invaliditeits- en Ouderdomswet.

Tot de „November“-toezeggingen der regeering behoorde ook eene wijziging der Invaliditeitswet en toekenning der ouderdomsrente ook aan niet-loonarbeiders.

Twee ontwerpen van wet, tot wijziging der Invaliditeitswet en tot regeling der vrijwillige ouderdomsverzekering, werden als inlossing der gedane toezeggingen ingediend. Het eerste bracht onder meer vrijstelling der loonarbeiders van premiebetaling; verlaging voor de verplicht-verzekerden van den leeftijd waarop de ouderdomsrente ingaat van 70 op 65 jaar; invoering eener weduwenrente; vermindering der nadeelen van

het „herunterkleben“, schrapping der korting ingeval van cumulatie van renten.

Het tweede kende een ouderdomsrente van f 3.— toe aan allen, die op 3 December 1919 65 jaar of ouder waren en niet in de vermogensbelasting of in de rijksinkomstenbelasting naar een inkomen van f 1200.— of meer waren aangeslagen; stelde de gelegenheid open voor personen van 35 tot 65 jaar om zich tegen een verminderde premie vrijwillig te verzekeren — met Staatsbijdrage derhalve — en opende verder de gelegenheid tot een algemeene vrijwillige verzekering voor uitkeeringen op 65 jarigen leeftijd van f 3.— tot f 6.— per week, benevens f 100.— bij overlijden.

Bij de algemeene beschouwingen, over beide ontwerpen tezamen gehouden, constateerde Duijs het feit, dat de kritiek die destijds onzerzijds op het ontwerp-Talma geleverd was, door de indiening van het wijzigings-ontwerp-Invaliditeitswet volkomen gerechtvaardigd werd verklaard.

Wat toen heette niet te kunnen en als obstructie werd gedoodverfd wordt nu voorgesteld: leeftijdsverlaging, weduwenrente, tempering van het herunterkleben; ja, de vrijstelling van premiebetaling, wat in 1913 zelfs voor de slechtstbetaalde arbeiders onmogelijk werd geheeten. Ook met de demagogie welke met de Talma-renten werd bedreven, zal het nu uit moeten zijn, zei Duijs. De arbeiders waren steeds gepaaid met renten van f 5 à f 6 per week, thans erkent de minister, dat men, na 30 jaar in de allerhoogste loonklasse, gemiddeld 50 volle weekpremies per jaar te hebben betaald, een rente van... f 4.82 kan krijgen. Van renten van f 6.— is geen sprake meer.

Het wijzigingsontwerp zelf moesten wij aanvaarden. Werd het verworpen, dan zou automatisch de ongewijzigde-wet Talma, worden ingevoerd, die voor de arbeiders bezwarend en minder vrijgevig was. Toch bleef Duijs het standpunt handhaven, dat wij de sociale verzekering beschouwen als een voorzorg en niet als een „verzekering“. Deed de wet dit ook, hoeveel eenvoudiger was dan de zaak te regelen! Dan was niet noodig een wet met 411, deels onleesbare artikelen; dan was een eenvoudiger regeling mogelijk op de basis van deze twee beginselen: bij tijdelijke invaliditeit vol loon, bij blijvende invaliditeit een behoorlijk bestaansminimum.

Duys verdedigde in den loop der behandeling tal van amendementen: weezenrente tot het 16e jaar; invaliditeitsrente bij verlies van de helft der arbeidsgeschiktheid inplaats van twee derde; toelag op de renten van f 100.— 's jaars door het Rijk te betalen; voorschrijven dat de minste invaliditeitsrente f 3.— moet bedragen; f 100.— toelag van het Rijk op de weduwenrente en verruiming dier rente; maatregelen ten behoeve van de bij de invoering der wet reeds invalide zijnde arbeiders; enz. enz., welke amendementen allen verworpen werden. De regeering verklaarde soms op principieele maar doorgaans op finantieele gronden het eene amendement na het andere onaannemelijk, wat tot scherpe protesten van Duys aanleiding gaf.

Sannes behandelde de Ouderdomswet. Hij bleef in staatspensionering de eenige redelijke oplossing als basis voor een ouderdomsvoorziening noemen. De vrijwillige verzekering kan alleen als complement op het staatspensioen algemeene beteekenis hebben. Dat de regeering, niettegenstaande haar principieele bedenkingen, komt met een staatspensioen voor 220000 ouden van dagen, teekent de politieke noodzakelijkheid van dit ontwerp: de regeering durft het niet aan voor deze ouden niets te doen. Voor de jongeren van 16 tot 35 jaren zal zij echter niets doen; deze moeten hun ouderdomspensioen geheel zelf betalen; en

voor hen die van 35—65 jaar zijn, doet de regeering veel te weinig. Voor een simpel pensioen voor man en vrouw van f 5.— per week zal deze groep 78 cents per week premie moeten betalen, wat velen onmogelijk is. In deze wet liggen twee goede zaken: 1e artikel 28, dat het premie-vrije pensioen voor de thans 65-jarigen en ouderen in voert, en 2e het feit, dat zij aan een oplossing in de richting van het staatspensioen niet in den weg staat. Daarom hebben wij ons tegen deze wet op zichzelf niet verzet.

Intusschen irachtte Sannes door verschillende amendementen de wet te verbeteren. Hij stelde voor kosteloze ouderdomsrente niet alleen toe te kennen aan de op 3 December 1919 65-jarigen, maar ook aan hen, die op 3 December 1919 50 jaar of ouder waren tegen den tijd waarop zij 65 jaar zouden geworden zijn, waardoor voor de eerste 15 jaar — en daarmee waarschijnlijk definitief — het stelsel van staatspensioneerings zou gelden; — hij wilde vervolgens 2/3 van de premie voor de 35-50 jarigen door den Staat doen dragen, waardoor deze voor de verzekerden van 39 op 13 cent per week zou dalen; — wilde ook aan de volgens de Invaliditeitswet verplicht-verzekerde arbeiders van 35-65 jaar, ingeval deze zich ook vrijwillig verzekeren, de volle uitkeering van f 100 bij overlijden toe kennen; stelde ten slotte voor de rente voor de thans 65-jarigen niet te doen ingaan op 3 December 1919 maar op 1 Januari 1919.

De minister verklaarde ook deze amendementen onaannemelijk: ze kwamen te duur. Sannes stelde daartegenover, dat dit geld, dat er toch komen moest, dus door de kleine luiden, die onder de verzekering zouden vallen, moest worden opgebracht. Waar de minister de terugwerkende kracht der rente tot 1 Januari 1919 had afgewezen, wijl deze „feestgave“ 30 miljoen zou kosten, protesteerde Sannes tegen deze beschouwing. Van een feestgave was geen sprake. Het was een eereschuld tegenover deze ouden, die door den politieke strijd tusschen rechts en links jaren lang onverzorgd waren gebleven, terwijl de loonarbeiders de rente volgens de artikelen 369 en 370 der Invaliditeitswet ontvingen.

Het mocht niet baten; de Kamer verwierp alle door ons voorgestelde amendementen.

Werkloosheidsverzekeringnoodwet.

Te dezer plaatse zij herinnerd aan de behandeling der werkloosheidsverzekeringnoodwet 1919 en der maatregelen in verband met de opheffing van het K. N. Steuncomité 1914, waarbij Van den Tempel, de regeling der noodwet aanvaardende, met klem op een sociale toepassing aandrong. Hij wees er op, dat eenigszins redelijke uitkeeringen zeer aanzienlijke verhooging der inkomsten van de werkloosheidskassen noodzakelijk maakte, doch dat de last hiervan niet op de organisaties mag worden gelegd; het Rijk heeft hier voor te gaan. Van den Tempel wees er verder op, dat groote groepen arbeiders door hun bijzondere bedrijfsverhoudingen nog geen werkloosheidsverzekering hebben en dat het noodzakelijk is, dat de Regeering voor hen, in geval van werkloosheid, een krediet beschikbaar stelt. Hij diende een daarop betrekking hebbend amendement in, dat na eenige formeele wijziging door den minister werd overgenomen.

Burgerwachten.

Het wetsontwerp regelende uitkeeringen ter zake van ongevallen, overkomen aan militairen of leden van burgerwachten, gaf Troelstra aanleiding tot een scherpe kritiek op het contra-revolutionaire beleid der regeering. Hij toonde met tal van

uitingen van officieele personen aan, dat zich rondom het instituut der burgerwacht een sfeer van reactie vormt.

Ook Hermans trok tegen het ontwerp van leer en zette het belachelijk gedoe van tal van plaatselijke gewichtig-doende burgerwachters in het zonnetje.

Met dit wetsontwerp ging een ander gepaard, houdende nadere voorziening op het stuk van vuurwapenen en munitie. Schaper motiveerde ons tegenstemmen met het algemeen optreden der regeering en autoriteiten, haar zenuwachtigheid en fantasie, geboren uit revolutievrees, die met een bedenkelijke politiek in deze materie een rol spelen.

Al was in November 1918 de wapenstilstand op het westelijk front gesloten en al werd in de eerste helft van 1919 het vredesverdrag door Duitschland geteekend, het is duidelijk dat het met onze crisiswetgeving nog niet gedaan was, dat de voorzieningen ter zake van schaarschte en duurte van levensmiddelen; van toeslagen aan ambtenaren en beambten; van militaire aangelegenheden; van woningnood; van belastingen enz. behoorden te worden gecontinueerd. Verschillende wetsontwerpen dienaangaande werden ingediend. Aan de voornaamste zij hier kort herinnerd:

Levensmiddelenvoorziening.

Bij de behandeling der aanvraag van 142 miljoen gulden voor beschikbaarstelling van goedkope levensmiddelen in het jaar 1919 voerde onzerzijds allereerst Sannes het woord. Hij stelde voor, dat al mochten gelukkig distributie en rantsoeneering grotendeels kunnen verdwijnen, ingrijpen op het terrein der levensmiddelenvoorziening geboden bleef en dat deze als gemeenschapszorg behoorde te worden opgevat. Stelselmatige opbouw der vredesmaatregelen, waarbij in dezen tijd van verarming iedere verspilling in de productie en distributie, die in het kapitalisme zoo overmatig groot is, behoort te worden vermeden, werd als eisch der arbeiders gesteld.

Sannes schetste voorts de nog steeds durende, ja stijgende duurte, drong aan op een breed onderzoek naar de praktijken van producenten, grossiers en winkeliers, gaf den invloed der uitvoerpolitiek op de binnenlandsche prijzen aan en bepleitte ten slotte, als noodmaatregel, het voortduren van het bijslagstelsel, dat met name ten opzichte der allereerste levensmiddelen zoodanig behoort te zijn, dat deze niet hooger in prijs worden. Hij oefende kritiek op het beleid der regeering, eischte socialisatie der groote stoomvaartlijnen en diende ten slotte met v. d. Tempel een motie in, waarin verlagings der broodprijzen en handhaving der aardappelprijzen op het peil van 1918 werden verlangd.

v. d. Tempel, zich hierbij aansluitende, gaf een treffend beeld van de prijsstijgingen en de betekenis daarvan voor de arbeidersgezinnen; constateerde dat de door vele arbeidersgroepen veroverde loonstijging door de prijsstijging ongedaan werd gemaakt en weerlegde krachtig de bewering van den minister, dat de herstelde bedrijfsvrijheid tot prijsverlaging en andere gunstige gevolgen zou leiden. In het bijzonder toonde hij aan welk een noodlottige politiek de regeering ten opzichte van de brood- en aardappelprijzen had gevoerd; hij stelde vast dat de regeering de lasten die van haar politiek het gevolg zijn, op de verbruikers legde in plaats van deze door de schatkist te doen dragen en hij waarschuwde de regeering voor de gevolgen dezer roekeloze politiek.

Het antwoord van den minister was — behoudens

tegemoetkoming op enkele ondergeschikte punten — volstrekt onbevredigend; hij kon geen enkel perspectief openen en voelde zich tegenover de duurte machteloos. Dit gaf Sannes aanleiding om in repliek vast te leggen, dat de minister in het moeras zat en dat hij er niet kan uitkomen, doch dat er een weg ter ontkoming is, die door de socialistische arbeiders wordt aangegeven: de socialisatie.

De motie-Sannes-v. d. Tempel werd ten slotte door de Kamer verworpen.

Duurtetoeslag.

Evenals voor 1918 vroeg de Regeering voor 1919 gelden aan voor toeslag op de onvoldoende salarissen van het rijksperoneel. De regeling krachtens welke deze toeslag zou worden verleend, was een zeer ingewikkelde. Logisch echter was, na de algemeene salarisherziening, die met ingang van 1919 op de volledige basis der commissie-Stork was opgetrokken, maar die tegenover de duurte onvoldoende was, de salarissen van 1919 als grondslag voor den toeslag te nemen. Ditselde J. ter Laan, als slot zijner kritiek op de ontworpen regeling, in een motie voor, waarin tevens werd uitgesproken, in overeenstemming met de eischen der organisaties, dat de toeslag voor gehuwden minstens f 300.— en voor ongehuwden minstens f 225.— behoorde te wezen. De Kamer echter verwierp deze alleszins billijke eischen.

Hugenholtz kwam op tegen de uitsluiting van toeslag aan ongehuwde militairen in wier voeding en huisvesting door het Rijk wordt voorzien. De Zeeuw nam het op voor de weduwnaars, terwijl hij ook verhooging van pensioenen en wachtgelden, met het oog op de daling der geldswaarde, bepleitte. Zijn desbetreffende motie had ten gevolge, dat de Regeering met een ontwerp tot verhooging der pensioenen kwam, dat ten slotte met eene verhooging van 40 pCt. werd aangenomen, nadat een voorstel onderzichts tot verhooging met 50 pCt. was verworpen.

Belasting en heffing ineens.

De crisis-lasten deden de regeering op belastingverhooging bedacht zijn, bij de uitwerking waarvan de Minister van Financiën van een weifelend en wisselend beleid blijf gaf. Ter zake van de behandeling van wetsontwerpen betreffende de Inkomstenbelasting, de Vermogensbelasting en de Verdedigingsbelastingen oefende Van de Tempel scherpe kritiek op de belastingplannen van genoemden minister, die ten deele in strijd waren met den eisch der R. Katholieke Staatspartij: „Geleidelijke afschaffing van indirecte belastingen op eerste levensbehoeften”. Tegenover de voorgenomen indirecte belastingen stelde Van de Tempel de noodzakelijkheid van sterke beperking der militaire uitgaven; invoering van staats erfrecht, heffing in eens en socialisatie.

Een vroeger ingediende motie van J. ter Laan, die bij deze gelegenheid tevens werd behandeld, gaf Ter Laan aanleiding het vraagstuk der heffing in eens scherp te stellen. Hij gaf allereerst een ontleding van de vermogens- en inkomencijfers in ons land, waarbij hij tot de conclusie kwam, dat in 1917 van de 1.558.000 personen van 25 jaar of ouder — zelfstandige vrouwen niet inbegrepen — slechts 75.759 aangeslagen waren in de inkomstenbelasting, het overgrootste deel waarvan slechts een inkomen had van f 650—f 1000. Daartegenover den groei der vermogens en der grootte inkomens stellende, eischte Ter Laan eene heffing van 1000 à 1100 miljoen gulden, waardoor onze finantiën op gezonder basis zouden komen en wij niet jaren achtereen door zware belastingen, die met

de draagkracht niet voldoende rekenen, zouden worden gekweld. Zijn motie werd echter door de Kamer verworpen.

Hetzelfde lot ondergingen een amendement-Van den Tempel c.s. tot brenging van progressie in de vermogensbelasting en een ander amendement-v. d. Tempel strekkende tot vrijstelling van inkomens beneden f 2000.— van betaling in verdedigingsbelasting II en tot wijziging in het tarief dier belasting.

Diverse crisiswetten.

Het wetsontwerp tot wijziging van artikel 35 der Woningwet gaf Hermans aanleiding tot het houden van een pleidooi voor een groot plan van woningbouw, waarbij de minister van Financiën niet te veel zou meespreken, terwijl hij tevens opkwam tegen de velerlei bezwaren, die menigmaal chicanes schijnen, welke tegen bouwplannen worden aangevoerd, zoodat ten slotte afwikkeling dier plannen belemmerd wordt.

K. ter Laan leverde bij de behandeling eener buitengewone kredietaanvraag voor Hoofdstuk VIII (Oorlog) kritiek op de langzame demobilisatie, die veel sneller van stapel zou kunnen en moeten loopen en kritiseerde eveneens scherp de uitvoering der vergoedingsbesluiten, waarbij velerlei willekeur en stelselloosheid bleek.

Het einde van den oorlog deed de Oorlogszee-ongevallenwet 1915 ophouden te bestaan. De regeering diende daarom, bij wijze van noodwet, eene wijziging der wet in, waardoor wel niet een alleszins behoorlijke ongevallenverzekering voor zeelieden werd ingevoerd, maar die toch aan Heijkoop aanleiding gaf tot het uitspreken zijner voldoening over de indiening, waardoor de zeelieden althans zoo spoedig mogelijk tegen bedrijfsongevallen werden verzekerd; alsook over het feit, dat in het gewijzigde wetsontwerp met de wenschen der organisatie ten deele rekening was gehouden.

Tevreden echter was Heijkoop niet. Hij drong met klem aan op het tot stand brengen eener definitieve regeling; bepleitte een ruime interpretatie van het begrip „kostwinner” en diende een amendement in — dat door de Kamer werd verworpen — tot toekenning ook van genees- en heilkundige behandeling.

Een leemte in het wetsontwerp was, dat de ongevallen, voorgevallen tusschen het sluiten van den wapenstilstand en het inwerking treden der wet, buiten dezer werking zouden vallen. Dat gaf Heijkoop aanleiding tot het indienen van een tweede amendement, waarin werd bepaald, dat de wet werd geacht terug te werken tot 11 November 1918. Op grond van een toezegging van den minister om na te gaan of voor de slachtoffers van ongevallen als hier bedoeld, iets zou kunnen worden gedaan, trok Heijkoop, om een onzuivere stemming te voorkomen — er waren leden die voor de gedachte van het amendement gevoelden, maar de regeling verkeerd achtten — zijn amendement in.

* * *

Behalve de „November”-wetten en de crisiswetten werden tal van andere, belangrijke wetten, tot stand gebracht, van welke wij enkele in herinnering willen brengen.

Het wetsontwerp tot wijziging van de wet tot regeling van het lager onderwijs — de nieuwe regeling der

onderwijzerssalarissen

gaf in de Kamer tot lange en vaak heftige discussies aanleiding. Ossendorp was hierbij de eerste woordvoerder der Fractie, waarvan verschillende leden bij de behandeling der artikelen en ver

dediging van amendementen in het vuur kwamen.

Bij de algemeene beschouwingen constateerde Ossendorp dat de voorgestelde salarissen — die door het ontwerp werden gefixeerd en voor rekening van het Rijk genomen — verre bleven beneden de gekoesterde verwachtingen. De oorzaken daarvan waren te zoeken in het feit, dat deze salarisherziening was losgemaakt van de algemeene herziening der ambtenaren salarissen en dat geen voor-ontwerp aan de vakverenigingen ter beoordeeling was toegezonden. Daarbij kwamen de aangevraagde millioenen in hoofdzaak aan het bijzonder onderwijs ten goede.

Ossendorp illustreerde met verschillende voorbeelden zijn bewering dat honderden openbare onderwijzers door deze regeling in salaris zouden achteruitgaan, wat hij toeschreef niet alleen aan de lage bedragen, maar ook aan de beginselen van het ontwerp: de classificatie der gemeenten en het daarnaar uitbetalen van de wedden; het verschil maken in salariering van gehuwden en ongehuwden en het vastleggen der salarissen in de wet, waardoor den gemeentebesturen de bevoegdheid ontnomen werd daarboven te geven. Hij stelde ten slotte een motie voor om de gemeentebesturen de bevoegdheid te doen blijven behouden hogere bedragen vast te stellen dan in de wet worden genoemd, welke motie werd verworpen.

Ossendorp werd gesteund door Van Zadelhoff, die kritiek oefende op de samenstelling van den Onderwijsraad en ook de voorstelling van den minister over de houding van den Bond van Ned. Onderwijzers inzake: onderwijs rijkszaak, rechtzette. Tegenover den minister, die had beweerd dat de Bond een voorstander van het onderwijs-rijkszaak zou wezen, stelde v. Zadelhoff de uitspraak van den Bond in 1918, waarbij deze zich verklaarde voor hooge rijksminima in de wet met bevoegdheid van de gemeentebesturen om daarboven te gaan.

Een amendement-Ossendorp om de salariering niet te doen loopen van f 1000—f 2300 (wetsontwerp) maar van f 1200—f 2800, in korter tijd te bereiken, en om het verschil in salaris tusschen gehuwden en ongehuwden te doen vervallen — Suze Groeneweg hield hierbij een krachtig pleidooi voor het beginsel van gelijk loon voor gelijken arbeid — werd verworpen, waarop onze fractie tegen het algemeen salaris-artikel stemde.

Kritiek op tal van artikelen en verdediging van tal van amendementen werden voorts door Ossendorp, Gerhard, Suze Groeneweg, Albarda, Van den Tempel geleverd. Vermeld zij hierbij één belangrijke kwestie. In aansluiting aan de stelling van Ossendorp over den achteruitgang in salaris van honderden openbare onderwijzers — onde Albarda met sprekende cijfers dezen achteruitgang voor vele Haagsche onderwijzers aan. Kamer en minister voelden dat ten deze voorziening noodig was. Weliswaar had de Minister in de Mem. v. Antw. verklaard, dat de bij het in werking treden der wet bestaande inkomsten voor de onderwijzers zouden blijven gehandhaafd zoo zij hooger waren dan de wet ze nu bepaalde, doch zulks alleen indien de gemeenteverordening vóór 1 Januari 1919 door den Raad was vastgesteld. Vasthouden nu aan deze bepaling zou in sommige gemeenten zelfs terugstorting van de reeds ontvangen salarissen meebrengen. Daarom verklaarde de minister zich bereid tot een compromis: de verordeningen vóór 1 Jan. 1919 ingediend bij den Raad door B. en W. en op of na 1 Jan. vastgesteld, zouden nog geldig verklaard worden zooals zij waren ingediend. Gerhard en Albarda trachtten deze regeling te doen gelden wanneer de verordening vóór de afkondiging der

wet bij den Raad was ingediend, maar hun desbetreffend amendement werd verworpen en het door den minister aangeboden compromis werd daarop door de Kamer aanvaard, na zoodanige aanvulling, dat niet alleen indien der verordening vóór 1 Jan. 1919 door B. en W., maar ook door een door den Raad daartoe benoemde commissie voldoende was.

Bij de eindstemming bracht de fractie haar stemmen vóór het ontwerp uit. Al hadden sommige leden ernstige bedenkingen, zij gevoelden in dezen zich ten slotte te moeten neerleggen bij de meening der groote meerderheid, welke, gezien het feit, dat het ontwerp belangrijke verbetering bracht voor alle bijzondere en voor de meeste openbare onderwijzers, tegenstemmen niet verantwoord achtte.

Diversen.

Kortelijks zij herinnerd aan het optreden van Schaper, Van Zadelhoff, v. d. Waerden en Gerhard bij de behandeling van het wetsontwerp tot keuring en aanduiding van waren, waarop onzerzijds verschillende amendementen waren ingediend ter verbetering en verscherping der voorgestelde bepalingen, met name tot het tegengaan van ontduiking door zwaardere strafbedreiging.

Het wetsontwerp tot regeling van het Nijverheidsonderwijs bracht Gerhard in het geweer. Bij de algemeene beschouwingen verklaarde hij zich met dit ontwerp ingenomen maar hij leverde op tal van punten, deels principieele kritiek, met name op de neiging tot versnippering, die niet afdoende werd tegengegaan en op de te sterke waardeering en het particulier initiatief waartegenover Gerhard het beginsel van overheidszorg op den voorgrond stelde. Voorts kwam hij op voor gelijkstelling van jongens en meisjes, wat betreft het bezoeken der scholen en achtte hij het onjuist de bijdragen van het Rijk te fixeren. In een serie amendementen over deze en andere vragen legde hij zijn denkbeelden neer.

Een wetsvoorstel tot wijziging der personeele belasting — waarbij de belasting naar den grondslag haardsteden en rijwielen werd afgeschaft — deed J. ter Laan een aantal amendementen indienen. Allereerst wilde hij een aantal van 11 inplaats van 9 klassen van gemeenten, zulks met de bedoeling over de geheele lijn, niet alleen in enkele groote steden, de som van onbelastbaarheid te verhoogen. Dit amendement, dat de schatkist op 2,7 millioen kwam te staan, werd door de Regeering practisch overgenomen, wat ook met eenige andere amendementen-Ter Laan geschiedde. Aangenomen werd voorts een amendement Ter Laan tot verhooging van de belasting voor schippers van pleziervaartuigen, terwijl een amendement tot verhooging van de belasting voor dienstboden — loopende van f 7.50 tot f 6400 — en voor paarden werden verworpen.

Als naspel van de behandeling der begroting voor 1919 had in April '19 een bespreking van den toestand van het spoor- en tramwegpersoneel plaats, waarbij Kleerekoper en Oudegeest spraken. Eerstgenoemde behandelde in het bijzonder de ontworpen nieuwe arbeidsvoorwaarden voor het spoorwegpersoneel, laakte het, dat de Kamer van het ontwerp dienstvoorwaarden niet op de hoogte was gesteld, critiseerde het feit, dat door deze herziening de rechtspositie van het personeel werd verzwakt, de erkenning der vakvereniging slechts halfslachtig plaats had en besprak uitvoerig tal van voorname vragen: het scheidsgerecht, het verlof, den arbeidsdag, waarbij hij ten opzichte van den invoering van den 8-uren-dag van den minister vorderde: doe het nú!

Oudegeest leverde scherpe kritiek op den sleur-gang bij den Raad van Toezicht, waarvan hij

krasse staaltjes meedeelde, vroeg betere arbeidsvoorwaarden voor het tramwegpersoneel, met den 8-urendag als regel, en stelde tenslotte den minister de vraag hoe deze dacht over een artikel in „De Roomsche-Katholieke Vakbeweging“ waarin handhaving van het stakingsverbod voor het spoorwegpersoneel onnoodig werd genoemd. Naar aanleiding van het antwoord van den minister diende hij een motie in waarin van de regering voorstellen tot afschaffing der stakingswetten 1903 worden gevraagd, welke motie later zou worden behandeld.

Herinnerd zij ten slotte aan de interpellatie-Wijnkoop inzake de inbeslagneming van „De Hel“ van Barbusse, bij welke gelegenheid door Kleerekoper een tintelende rede werd gehouden tot verdediging eener motie-Wijnkoop waarin deze inbeslagneming werd afgekeurd.

Indië.

De begroting voor Nederlandsch-Indië voor 1919 werd eerst in April van dat jaar behandeld. Albarda hield hierbij een groote rede waarin hij de beginselen welke onze politiek ten opzichte van Indië beheerschen, uiteenzette.

Hij stelde voorop, dat deze politiek gericht moet zijn op het zelfbestuur van Indië, wat niet zeggen wil, dat Nederland zich onmiddellijk uit Indië geheel zou moeten terugtrekken.

Integendeel, dit kan de Indische bevolking niets baten; het zou op politiek gebied verwarring en tyrannie; op economisch gebied inzinking en teruggang veroorzaken. De Indische bevolking is nog niet in staat politiek en economisch de leiding te nemen.

De vraag, waarop het aankomt is dus deze: hoe moet Nederland Indië vrij laten? Deze vrijlating nu moet wezen het proces van een tijdperk, dat zoo kort mogelijk moet duren. De maatregelen om dit te bevorderen gaf Albarda aan: hervorming van den Volksraad tot een ware volksvertegenwoordiging; krachtige verheffing van het onderwijs in overeenstemming met de behoefte; bevordering der volksgezondheid; stelselmatige exploitatie van den bodem door het gouvernement ten bate van Indië en de Indische bevolking zelve.

Albarda leverde voorts kritiek op de „exorbitante rechten“ van den gouverneur-generaal — verbanning en interneering van lastige personen —; bepleitte, in verband met den voedselnood, de inkrimping van de suikeraanplant door het Nederlandsch groot-kapitaal en toonde de noodzakelijkheid aan van het opbergen der plannen voor een groote vloot en voor uitbreiding van het leger.

Bij verschillende onderafdeelingen der begroting kwamen tal van onze sprekers aan het woord. Zoo bepleitte Van der Waerden de instelling van een departement van mijnwezen met zelfstandigheid der onderdeelen; Van Zadelhoff besprak den gezondheidstoestand der inlanders en de noodige reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst; de Zeeuw en Gerhard pleitten voor beter onderwijs; Van Zadelhoff stelde een amendement tot verhooging der salarissen van de inlandsche artsen; Albarda kwam op voor doelmatige regeling der irrigatie-werken en wilde een behoorlijke retributie van de suikerfabrieken als bijdrage in de kosten van toezicht op de waterverdeling; Hugenholtz besprak de toestanden bij de marine, met name die op de „Koningin Regentes“, waar de bemanning tot dienstweigering was geprest en leverde voorts scherpe

kritiek op de behandeling der dienstweigeraars op Onrust.

* * *

Het jaar 1919-1920.

Toen het nieuwe parlementaire jaar zou beginnen, besloot de Fractie — de openingsplechtigheid in de Vereenigde Zitting der Staten-Generaal werd ook dit jaar om de in het vorig verslag aangevoerde redenen door haar niet bijgewoond — aanstonds twee brandende vraagstukken door middel van aan te vragen interpellaties in de Kamer aan de orde te stellen: de salariering der rijks-ambtenaren en werklieden, waarbij de vraag der toepasselijkheid van regeeringsmaatregelen op onderwijzers en militairen, en de duurte.

Helsdingen vroeg een interpellatie aan, omtrent de voornemens der regeering in het algemeen betreffende

de salariering van de ambtenaren en de rijkswerklieden,

meer in het bijzonder omtrent de invoering der nieuwe salarisregeling op 1 Juli 1919, welke interpellatie hij, gesteund door Troelstra, als spoed-interpellatie wist behandeld te krijgen.

Hij schetste den nood van het rijkspersoneel, bewees het onvoldoende der duurtetoelagen en extra-uitkeeringen en drong aan op afdoender maatregelen, welke hij, na het onbevredigend antwoord der regeering, waarbij de minister van Financiën verklaarde, dat allen den plicht hadden soberder en zuiniger te leven dan vóór den oorlog, in een tweetal moties neerlegde.

Voor de ambtenaren werd in de eerste motie geëischt toekenning van twee maanden extra-salaris in plaats van één maand, zooals de regeering van plan was; voor de rijkswerklieden werd in de tweede motie uitbetaling van het tegoed door inwerkingtreding der voorloopige loonregeling met terugwerkende kracht tot 1 Juli 1918 en toekenning eener uitkeering in eens van f 200 gevraagd.

Beide moties werden door de Kamer verworpen.

Ossendorp interpelleerde over de bereidheid der regeering om de onderwijzers te doen deelen in de extra-uitkeering, welke de ambtenaren ontvingen. Hij kreeg ten opzichte van de onderwijzers bij het lager onderwijs in dienst van de gemeenten en van de bijzondere gesubsidieerde scholen een bevredigend antwoord; ook deze zullen de extra-maand-salaris ontvangen, wat het Rijk op 5 miljoen zal komen te staan.

K. ter Laan's interpellatie liep over de nadere regeling van de bezoldiging van het militaire personeel bij land- en zeemacht beneden den rang van officier, en tevens over de circulaire, door de militaire overheid uitgevaardigd, naar aanleiding van het optreden van dat personeel.

Ter Laan schetste den ellendigen toestand van onderofficieren, korporaals en vrijwilligers en stelde een aantal vragen, hierop neerkomende, of de nieuwe salarisregeling niet ingevoerd zou kunnen worden met ingang van 1 Juli 1919 in plaats van met ingang van 1 Januari 1920. Scherp kritiseerde hij daarna de geheime circulaire, uitgegaan van het Hoofdbureau van den Generalen Staf, waarin streng vertrouwelijke mededeelingen werden gevraagd over de onder-

officiëren, hun stemming, actie en grieven, en waarin gewezen werd op de wenschelijkheid hen tot het inzicht te brengen, dat „deelnemen aan demonstraties, waaraan als regel het schuim van de straat het belangrijkste aandeel heeft, in strijd is met de eer der onderofficiëren”.

Ter Laan eischte strenge maatregelen tegen de officieren, die deze spionage op touw zetten; heerscht er zulk een geestesgesteldheid in dat bureau van den generalen staf, dan moet dat heele bureau worden afgeschaft.

De minister van Oorlog erkende in zijn antwoord, dat hij dit schrijven — het was, zeide hij, geen dienstorder, maar een schrijven van een officier van den generalen staf aan kennissen en vrienden — naar vorm en inhoud moest afkeuren en dat dit aan de betrokken autoriteit was kenbaar gemaakt. Overigens was het antwoord van den minister onbevredigend, zoodat Ter Laan een motie stelde, houdende, dat aan de militairen van land- en zeemacht een uitkeering behoort te geschieden ongeveer gelijkstaande met het verschil tusschen hun ontvangsten in het tweede halfjaar 1919 en de over een halfjaar berekende jaarwedde volgens de voor 1920 te verwachten regeling.

Deze motie werd door haar mede-onderteeke-naar Hugenholtz verdedigd, voor zooveel het marine-personeel betrof. Hij deed een krachtig beroep op den minister om het personeel niet het slachtoffer te laten worden van het feit, dat de noodig geoordeelde nieuwe regeling eerst 1 Januari 1920 kon ingaan.

De motie werd echter door de Kamer verworpen.

* * *

De duurte,

de maatregelen daartegen van regeeringswege te treffen en de voornemens der regeering ten opzichte der levensmiddelenvoorziening, vormden het onderwerp van de door Sannes gehouden interpellatie.

Sannes leverde eerst kritiek op de politiek van den minister van Landbouw, die hij kenschetste als principieel niet geschikt te zijn gebleken voor dezen tijd; zijn maatregelen werkten menigmaal prijsopdrijvend; hij talmde waar hij moest ingrijpen; zwichtte voor speculanten, bevoorrechtte de rijken en verscherpte zoodoende de politieke en economische tegenstellingen.

Sannes bepleitte vervolgens voor den winter 1919/20, bij wijze van overgang, een behoorlijken bijslag om tot goedkoopere levensmiddelen te komen en besprak daarna het vraagstuk der duurte, waarbij hij opkwam tegen de voorstelling als zouden de loonsverhoogingen oorzaak der duurte wezen. Tegenover den eisch van burgerlijke zijde vernomen, om den „vieuisen cirkel” te verbreken door met loondaling te beginnen, stelde hij den eisch bewust naar prijsdaling te streven en hij staaft met een groot materiaal de mogelijkheid van prijsverlaging, waar hij de woekerwinsten in tal van bedrijven aantoonde. Hij achtte een wet tegen den woeker urgent, maar voegde hieraan toe, dat deze slechts waarde zou hebben, wanneer de regeering volledige controle over alle particuliere bedrijven, die daarvoor in aanmerking kwamen, zou krijgen. Wanneer echter de regeering overal waar verspilling en ondoelmattige productie plaats heeft, ingrijpt en orde en

regel en bezuiniging aanbrengt, dan moet zij komen tot socialisatie. Wil de regeering en de heerschende klasse zich gedragen naar den onvermijdelijken loop der maatschappelijke ontwikkeling, dan zal aanstonds met de socialisatie, die in een tijdperk van planmatigen opbouw zal moeten worden voltrokken, een aanvang kunnen gemaakt. Sannes vroeg in dit verband, of de regeering door een commissie het vraagstuk der socialisatie wilde doen onderzoeken. Wil de heerschende klasse zich echter vastklampen aan haar voorrechten — en dat zal zij vermoedelijk — dan zal de arbeidersklasse de politieke macht moeten veroveren vóór van socialisatie op behoorlijke schaal sprake zal wezen.

Het antwoord van den minister van Landbouw was onbevredigend. Wel is waar zegde hij een Woekerwet toe, maar de verdediging van zijn beleid schonk geen vertrouwen; van behoorlijke bijlagen als noodmaatregel, gelijk door de besturen van tal van groote gemeenten was gevraagd, wilde de minister niet weten en een staatscommissie tot onderzoek der socialisatie wees hij af.

Dit gaf onze Fractie aanleiding, niet te trachten bepaalde maatregelen van dezen minister door het uitlokken van een uitspraak der Kamer gedaan te krijgen. Geen economische maatregelen, geen socialisatie-commissie wilden wij van hem vragen; tegenover hem was de aangewezen politiek: opzeggen van vertrouwen, indien van een motie van afkeuring van zijn beleid. Tot een breedvoerige discussie gaf deze interpellatie, waarbij het vraagstuk der socialisatie in het centrum stond, aanleiding. Tegenover de vele aanvallen op de socialisatie gedaan, gaf Van der Waerden een gedocumenteerde verdediging van onzen eisch en hij hield de overheerschende klasse voor, dat wanneer zij blind zou zijn voor de teekenen des tijds, wij ernstige tijden tegemoet zouden gaan en wij mischien door den chaos heen zouden komen waar wij komen moeten: bij de socialisatie.

Merkwaardig was bij deze discussie de houding van den heer Marchant, die eerst de socialisatie bestreed en belachelijk maakte, na een felle repliek van Sannes, waarin deze den heer Marchant als leider der reactie schetste en diens anti-socialistische, vaak kleine politiek hekelde, plotseling met een motie voor den dag kwam waarin hij uitsprak, dat de wensch naar socialisatie diepen indruk gemaakt had in breede kringen van het volk en vroeg om een staatscommissie, om naar de verwezenlijking van dezen wensch een onpartijdig onderzoek in te stellen.

Deze motie en eene van den heer Van Ravesteijn, waarin onmiddellijke nationalisatie van den grond, door confiscatie, zonder schadeloosstelling, werd geëischt, werden behandeld bij de algemeene beschouwingen over de

[Staatsbegroting voor 1920

die in het teken der socialisatie stonden.

Onzerzijds voerde Troelstra hierover het eerst het woord. Hij schetste de tegenwoordige economische ontwikkeling en de politieke ontwikkeling bij de arbeidersklasse. Zooals de Fransche revolutie het politieke gedeelte der publieke zaak uit den kring van het private belang heeft gehaald, zoo leven wij thans in een tijd waarin de productie, die ook een publieke

zaak is, blijft overgeleverd aan de willekeur van bijzondere personen. Alles is publiek, alles staat onder controle van het volk. Maar de grootste economische vraagstukken, die over wel en wee van miljoenen beschikken, worden aan de controle van het volk onthouden.

Troelstra geeselde de houding van den anti-revolutionairen heer Schouten, die wel een fellen aanval op de socialisatie had gedaan, maar die zelf niets positiefs wist aan te geven en zich machteloos toonde tegenover de groote vragen van onzen tijd. Hij stelde ten slotte een motie waarin hij een enquête vroeg naar de werking van het particuliere bedrijfswezen en de geleidelijke vervanging daarvan door socialisatie der bedrijven.

Van der Waerden ging verder in details op de zaak in, schetste de geweldige verspilling die onder de kapitalistische productie en distributie plaats heeft, gaf een overzicht van de rapporten der Duitsche en Engelsche mijnbouw-socialisatie-commissies en zette uiteen hoe hij zich voor ons land een gesocialiseerd bedrijf, b.v. het „kolenschip" dacht.

Schaper sloeg ten slotte in een frissche rede naar rechts en naar links en waarschuwde de heeren, dat wij, trots alles, de socialisatie met kracht zouden propageeren en de arbeiders zouden opwekken tot den strijd tegen het kapitalisme, tot opbouw van de socialistische maatschappij.

Troelstra, die van meer dan één zijde fel-persoonlijk was aangevallen, gaf in repliek een uiteenzetting van zijn plaats en betekenissen in ons Parlement, die hij ontleent aan het vertrouwen der arbeiders en die de burgerlijke heeren hem niet kunnen ontnemen, al zouden zij het na November 1918 o zoo graag willen. Hij zette voorts de betekenissen der Arnheemsche eenheidsresolutie onzer Partij uiteen en verklaarde duidelijk dat de Partij niet beneden haar taak zou blijven.

De motie-Troelstra werd verworpen; die van den heer Marchant in sterk verdund graad aangenomen.

De Duurtewet.

Door indiening van een ontwerp-Duurtewet 1919 loste de regeering haar toezegging eener anti-woekerwet in. Het ligt nog versch in het geheugen, hoe fel het verzet van de conservatieve elementen, onder leiding van den heer Marchant, tegen dit wetsontwerp is geweest. Onder den vorm eener juridische bestrijding werd het ingrijpen der regeering in het bedrijfsleven afgewezen.

Onzerzijds heeft Sannes, bijgestaan door van den Tempel en Schaper, de opzet van het ontwerp verdedigd en onze woordvoerders hebben door tal van amendementen getracht het ontwerp te verbeteren. Niet verwachtende dat wetten als deze de duurte in het hart kunnen aantasten; de duurte aanwijzend als verschijnsel van het kapitalisme en de socialisatie als beste geneesmiddel ertegen, meende Sannes toch dat uitwassen, kennelijke woeker, door deze wet zouden kunnen worden tegengegaan. Zoo zou de regeering op onzen steun hebben kunnen rekenen en haar wetsontwerp hebben zien aangenomen, wanneer zij niet gehoor had gegeven aan inblazingen, om naast de prijzen ook de arbeidsloozen onder de wet te betrekken, zoodat deze door den Centralen Duurteraad, indien deze ze onredelijk hoog achtte, tot redelijker peil konden worden teruggebracht, — en doof bleef voor onze waarschuwing om dit

gevaarlijke experiment achterwege te laten. Het amendement-Sannes om de wet op de loonen niet toepasselijk te verklaren werd verworpen en daarmee was het lot van het ontwerp beslist: wij stemden tegen. De regeering echter, die bij haar optreden tegen de duurte met rechtmatige verlangens onzer Fractie geen rekening heeft willen houden en die aan haar eigen houding haar nederlaag te danken heeft, terwijl zij op meer dan één wijze tot een bevredigende oplossing had kunnen medewerken, is er zóó niet af. Wanneer het haar ernst is met maatregelen tegen onredelijke duurte, zal zij met nieuwe voorstellen moeten komen. Wij zullen haar voor die konsekwentie stellen.

De begrotingen voor 1920.

Beperking wordt eisch. Te meer waar het ondoenlijk is, zij het kort, alles te memoreeren wat door alle leden der Fractie, dezen bij dit, genen bij dat hoofdstuk der Staatsbegroting is gesproken, bepleit, becritiseerd. Wij moeten voor een overzicht der begrotingsdebatten naar de Handelingen verwijzen. Slechts zij hier één zaak besproken, waaromtrent de Fractie verdeeld stemde: de betekenissen der voorwaarden waaronder van overheidswege steun aan de dramatische kunst zou worden verleend. Kleerekoper had, ter zake van een op de begroting (Hoofdstuk V A) voorkomende memorie-subsidiepost, mede namens vertegenwoordigers van alle linksche partijen, een motie gesteld, waarin als voorwaarde voor dezen steun werd aangegeven, dat hij alleen behoort te worden afhankeijk gesteld van de kunstwaarde der tooneelstukken, niet echter van hunne richting of strekking.

Mocht deze motie worden verworpen, mochten dus richting of strekking der tooneelstukken op de subsidie van invloed zijn, dan, zei Kleerekoper, kan ik niet voor den subsidiepost stemmen. Namens eenige leden der Fractie verklaarde Schaper een ander standpunt in te nemen. Hij zou de verwerping der motie-Kleerekoper c.s. betreuren, maar meenende dat de voorgenomen censuur zeer moeilijk te handhaven zal zijn en derhalve door aanneming van den subsidiepost de weg wordt gebaad voor onvoorwaardelijken steun van staatswege aan de ernstige kunst, wilde hij den post niet in het gezelschap van de meest reactionaire elementen der Kamer verwerpen. Mocht blijken, dat de censuur zóó zou worden toegepast, dat de proefneming mislukt is, dan kan een volgend jaar onze stem worden herzien.

Mede namens eenige andere leden der Fractie verklaarde Troelstra, bij verwerping der motie-Kleerekoper tegen den memorie-subsidiepost te zullen stemmen. Deze post moet dan dienen om feitelijk een indirecte censuur op het Nederlandsch tooneel in het leven te roepen en wel door financieele middelen. Daarvoor wenschen wij een verantwoordelijkheid te dragen en wij willen met de toepassing van het beginsel van staatssteun dan liever wachten tot het oogenblik gekomen is om dezen op den grondslag der motie-Kleerekoper te verleenen.

De motie-Kleerekoper werd verworpen. Toen daarop de subsidiepost zelf in stemming kwam, stemden onzerzijds voor: De Jonge, Schaper, J. ter Laan, K. ter Laan, Huizenholtz, Van Stapele en Ossendorp; tegen: Albarda, Troelstra, Gerhard, Kleerekoper, Sannes, Van Zadelhoff, Van der Waerden en Ruzé.

De stemmen staakten: 33—33. Bij de nieuwe

stemming voegden zich onzerzijds bij de vóórstemmers Brautigam; bij de tegenstemmers Helsdingen, Duijs en Van den Tempel. Met 42 tegen 41 stemmen werd de post aangenomen.

Diverse onderwerpen.

In telegramstijl worde herinnerd aan het optreden van Albarda en K. ter Laan bij de wetsontwerpen tot wijziging en aanvulling van de wet tot regeling van het middelbaar onderwijs en der Hooger-onderwijswet; — van De Jonge bij het wetsontwerp regelende het staatstoezicht op de Volksgezondheid; — van Helsdingen bij de wetsontwerpen tot toekenning van een uitkeering ineens aan ambtenaren en beambten (motie om deze op ten minste f 200 te bepalen); van K. ter Laan bij het wetsontwerp tot tijdelijke afwijkingen van de militiewet (amendement om den duur der eerste oefening verder van 6 op 4 maanden te verkorten); — van Van den Tempel bij het ontwerp tot aangaan van een geldleening ten laste van het Rijk, tegen welk ontwerp wij stemden na verwerping van een amendement-Van den Tempel om niet 450 millioen doch slechts 225 millioen te leenen; — van Brautigam, v. Stapelo en Oudegeest bij de goedkeuring van een overeenkomst met de stoomvaart-maatschappij „Zeeland”; — van J. ter Laan bij het ontwerp tot wijziging der wet op de oorlogswinstbelasting (amendement om deze te heffen tot 1920, inplaats van tot 1919); — van Van Stapelo bij het ontwerp tot inrichting van den postcheque- en girodienst tot Staatsgirobedrijf, die zich verzette tegen het overbrengen van dezen diensttak naar „Financiën” (het wetsontwerp werd verworpen); — van Brautigam en Troelstra bij de interpellatie-Marchant omtrent de houding der regeering tegenover de havenarbeidersstaking; — van Van den Tempel bij de interpellatie-Kolthek over de gestie van het Bureau voor Vleesch en Vetten; — van

Sannes bij de behandeling van credietaanvragen voor de veevoedervoorziening (proefinstallatie-Van Calcar en contracten tot vervaardiging en levering van veevoer, waarbij op lichtzinnige wijze met 's Rijks gelden was omgesprongen); — van Schaper bij zijne interpellatie over de bewaking van den gewezen Duitschen keizer en kroonprins; — van De Jonge bij de verdediging zijner motie betreffende een maximum arbeidsdag van zeven uur voor ondergrondschen mijnarbeid; — van Helsdingen, K. ter Laan en Duijs bij het ontwerp tot verhooging van de pensioenen.

Er zou alle reden zijn om uitvoerig melding te maken van de redevoeringen door Troelstra en Oudegeest gehouden bij het wetsontwerp, houdende voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding tot het Volkenbondsverdrag en tot het weergeven van het met name door Troelstra ontwikkelde standpunt. Waar in deze hoogst belangrijke zaak de Fractie echter zich niet bevoogd op een door haar zelf alleen getrokken gedragslijn, maar haar houding bepaald werd door de door den Partijraad aangenomen motie, kan hier worden volstaan met eene herinnering aan de stem welke de Fractie vóór dit ontwerp uitbracht.

Heeft het verslagjaar gestaan in het teken van harden parlementairen arbeid, het jaar, dat nu aanvangt, zal ongetwijfeld staan in het teken van fellen strijd.

Reactie is troef.

Regeering en heerschende klasse willen een politiek van de harde hand.

Laat de Fractie in haar strijd daartegen gesteund worden door een krachtige en beleidvolle actie van gansch de moderne arbeidersbeweging!

Namens de Soc.-Dem. Kamerfractie:

G. W. SANNES, Secretaris.

Vereeniging van Soc.-Dem, Gemeenteraadsleden.

De vereeniging die in de laatste jaren weinig teekenen van leven had gegeven, is sinds en door de enorme vermeerdering van het aantal raadsleden tengevolge van de verkiezingen van 1919, tot nieuw leven geroepen.

De oorzaak van de geringe werkzaamheid der vereeniging in de laatste jaren kunnen in het kort worden geschetst. Toen omstreeks 1905/1910 het aantal soc.-dem. raadsleden in het land een 60 à 150 was, was het mogelijk elk jaar een algemeene vergadering te houden, een soort congresje, waar punten van ons gemeenteprogram werden behandeld, en richtlijnen voor het optreden in de gemeenteraden werden aangegeven. Die algemeene vergaderingen werden naar verhouding goed bezocht, en het beoogde effect kon daardoor worden bereikt.

Maar naarmate het aantal soc.-dem. raadsleden toenam, werd dit minder. Het aantal deelnemers aan de algemeene vergaderingen vermeerderde niet, althans lang niet in evenredigheid tot het grootere aantal raadsleden. Toen tijdens den oorlog de reis- en verblijfskosten stegen en het aantal raadsleden tot tegen de 400 steeg, was van een verband in dit opzicht in 't geheel geen sprake meer.

Reeds in 1919 besloot de algem. vergadering principieel goed te keuren dat er gewestelijke groepsvorming zou plaats vinden, ten einde het voorlichtende werk der vereeniging te kunnen voortzetten. Het bestuur ging niet dan schoorvoetend tot de aanvaarding van dit denkbeeld over, omdat deze soort van organisatie het gevaar in zich had, dat de eenheid in de gemeentepolitiek zou verloren gaan. Althans zoolang het bestuur moest overgelaten worden aan personen die, zelf overladen met allerhande werk, onmogelijk alles konden nagaan; zoodat ook van een homogene leiding geen sprake kon zijn.

De verkiezingen van 1919, die het aantal raadsleden van nog geen 400 tot meer dan 1200 deden stijgen en in tal van plaatsen onze partij een overwegenden invloed in gemeenteraden bezorgde, maakten de uitvoering van de gedachte van gewestelijke organisatie, urgent.

Het volgende concept-reglement bevat de nieuwe organisatievorm, ter uitvoering van art. 61 der Partijstatuten.

VEREEN. VAN SOC.-DEM. GEMEENTE- RAADSLEDEN IN NEDERLAND.

Gevestigd te Amsterdam.

Goedgekeurd bij Kon. Besluit d.d. 7 Sept. 1905, Staatsblad No. 48.

Doel en middelen.

Art. 1. De vereeniging is opgericht krachtens art. 61 der partijstatuten der Soc.-dem. Arbeiderspartij in Nederland, luidend: „De leden der Partij, gekozen tot lid van een gemeenteraad, vormen de Vereeniging van Sociaal-democratische gemeenteraadsleden. Inrichting

en bevoegheid van deze vereeniging wordt bij huishoudelijk reglement door haar zelf geregeld. Jaarlijks brengt deze vereeniging aan het congres verslag uit.”

Art. 2. De Vereeniging van Sociaaldemocratische Gemeenteraadsleden in Nederland, is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel een band te vormen tusschen de sociaaldemocratische gemeenteraadsleden in Nederland.

Zij beoogt de eenheid van optreden der sociaaldemocratische gemeenteraadsleden te bevorderen; voorts dat deze raadsleden elkander op de hoogte zullen houden van hunne handelingen in die functie, en kennis te verspreiden aangaande de eischen van de S.D.A.P. ten aanzien van bestuur en beheer in de gemeenten en de verwezenlijking dier eischen naar vermogen te bevorderen.

Art. 3. De vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

- a. het oprichten en in stand houden van een informatiebureau;
- b. het uitgeven van geschriften;
- c. verstandhouding met buitenlandsche organisaties van gelijken aard;
- d. voorbereiding en ontwerpen van voorstellen voor de congressen der S. D. A. P.;
- e. andere, voor het doel geëigende middelen.

Afdeelingen.

Art. 4. De leden der vereeniging worden ingedeeld in Provinciale of Gewestelijke afdeelingen. Provinciale afdeelingen zijn die welke een geheele Provincie omvatten. Gewestelijke afdeelingen zijn die welke een deel eener provincie omvatten.

De binnen het territorium van eene provincie of van een gewest tot raadsleden gekozen leden der S. D. A. P. zijn ambtshalve leden van de Provinciale of Gewestelijke organisatie.

Art. 5. De afdeelingen vormen den band tusschen de Soc.-dem. raadsleden in Provincie of Gewest.

Art. 6. Aan het hoofd van een afdeeling staat een bestuur, gekozen door een algemeene vergadering, waartoe alle in het gewest wonende leden een oproep ontvangen. Het bestuur houdt van deze leden een lijst.

Art. 7. Het bestuur houdt zich op de hoogte van de actie der verschillende raadsfracties. Deze zijn verplicht het bestuur op de hoogte te houden op de wijze als overeengekomen wordt.

Art. 8. Het bestuur stelt zich tot taak de eenheid in optreden van de verschillende raadsfracties te bevorderen. Het heeft de bevoegdheid vergaderingen van raadsfracties door een of meer zijner leden te doen bijwonen. Bij gewichtige aangelegenheden geeft het zijn adviezen eerst na overleg met het hoofdbestuur.

Art. 9. De afdeelsvergadering is bevoegd ter tegemoetkoming in de kosten een contributie van de leden te heffen.

Het Hoofdbestuur.

Art. 10. Het hoofdbestuur der vereeniging bestaat uit minstens 7 leden, gekozen door de algemeene vergadering.

De voorzitter wordt in functie gekozen. De door het Partijbestuur aangewezen directeur van het Informatiebureau is tevens secretaris der vereeniging.

Het bestuur treedt jaarlijks af op de algemeene vergadering, de leden zijn terstond herkiesbaar.

Art. 11. De voorzitter leidt de vergaderingen, zoowel van de vereeniging als van het bestuur.

Bij ontstentenis wijst het bestuur een plaatsvervanger uit zijn midden aan.

Art. 12. Een lid van het bestuur kan, als hij door zijn doen of laten daartoe aanleiding geeft, door het bestuur worden geschorst. Het bestuur geeft van die handeling rekenschap aan de eerstvolgende vergadering der vereeniging, die tot ontslag van den bestuurder of tot opheffing der schorsing besluit.

De Algemeene Vergadering.

Art. 13. Jaarlijks wordt een algemeene vergadering gehouden, samengesteld uit de Provinciale of gewestelijke bestuursleden.

De algem. vergadering wordt in September gehouden, tenzij het bestuur om bijzondere redenen een ander tijdstip kiest.

Art. 14. In de algemeene vergadering wordt aan de orde gesteld:

- a. het jaarverslag van den secretaris;
- b. het jaarverslag van den penningmeester;
- c. het jaarverslag van het informatiebureau;
- d. verkiezing van het bestuur;
- e. verkiezing van een of meer afgevaardigden naar het Congres der S. D. A. P.
- f. bepaling van de plaats waar de volgende jaarvergadering zal gehouden worden.

Voorstellen van de leden moeten minstens 4 weken vóór de vergadering bij den sekretaris zijn ingekomen. Zij worden met voorstellen van het bestuur en het informatie-bureau minstens 2 weken vóór de vergadering ter kennis van de leden gebracht. Amendementen, tijdig genoeg schriftelijk ingediend, worden zoo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

Art. 15. Eene buitengewone algemeene vergadering wordt belegd, wanneer het bestuur dit noodig acht, of wanneer minstens een vierde deel der leden, met gemotiveerde opgave van het te behandelen onderwerp, aan het bestuur vraagt een zoodanige vergadering te beleggen. Blijft het bestuur in gebreke om binnen 6 weken aan de aanvraag te voldoen, dan hebben de aanvragers de bevoegdheid zelve een vergadering bijeen te roepen.

Art. 16. Stemmingen over zaken geschieden mondeling, over personen schriftelijk.

Bij het staken der stemmen over zaken wordt de vergadering voor minstens een kwartier geschorst. Daarna wordt eene nieuwe stemming gehouden. Staken wederom de stemmen, dan is het voorstel verworpen.

Bij het staken der stemmen over personen beslist het lot.

Informatie-arbeid.

Art. 17. Hoofdtak der vereeniging is te zorgen voor goede informatie der leden, ten einde hun beter in staat te stellen, vruchtbaren arbeid in de gemeenteraden te verrichten.

Art. 18. Met dit doel houdt de vereeniging een Informatiebureau, gevestigd te Amsterdam.

Aan het hoofd van dit informatiebureau staat een directeur, die wordt aangewezen en bevestigd door het Partijbestuur.

Art. 19. De werking van het informatiebureau geschiedt in overleg met het hoofdbestuur.

Art. 20. De verdere informatie geschiedt door middel van provinciale of gewestelijke vergaderingen, waar inleidingen en gedachte-wisselingen worden gehouden over principiele of actuele onderwerpen. Het hoofdbestuur zorgt voor de keuze der inleiders, in overleg met het provinciaal of gewestelijk bestuur. Zoo mogelijk worden in iedere provincie of gewest twee dezer vergaderingen per jaar gehouden.

Art. 21. Het bestuur of een door het bestuur aan te wijzen lid, stelt zich beschikbaar om den leden in zijn provincie of gewest, van advies te dienen in de dagelijksche aangelegenheden. Voor aangelegenheden van gemeentepolitischen aard verwijst het bestuur de leden naar het informatiebureau.

Geldmiddelen.

Art. 22. In mindering van de bijdrage der Partijkas in de kosten van de vereeniging, poogt deze zelve de noodige middelen te vinden uit: a. contributie van de leden; b. vrijwillige contributiën van de afdeelingen der S. D. A. P.; c. vrijwillige bijdragen; d. verkoop van geschriften; f. vergoeding voor gegeven adviezen.

Art. 23. De contributie van de leden bedraagt per jaar het bedrag van eenmaal het presentiegeld voor een raadszitting. Voor leden die geen presentiegeld genieten, is de de contributie f 1 per jaar.

Art. 24. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Juli tot 30 Juni.

De vereeniging wordt aangegaan voor 29 jaren, ingaande 25 December 1901.

Bij ontbinding der vereeniging beslist de algemeene vergadering over de regeling der financiën, met inachtneming van art. 1702 Burgerlijk Wetboek.

Art. 25. De vereeniging kan niet worden opgeheven buiten voorkennis van het Partijbestuur der S. D. A. P.

Art. 26. In alle gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist de vergadering.

* * *

Aan de reorganisatie der vereeniging is een begin gemaakt door de vorming van provinciale of gewestelijke organisaties in Friesland, Groningen, Drente, Overijssel, 't Gooi, Noord-Holland, Zuid-Holland en Limburg. In de andere provincies en gewesten moet het nog gebeuren.

Aan de leden is een kwitantie voor één jaar contributie gezonden.

Het Partijbestuur deed de reorganisatie van het informatiebureau reeds in werking treden met 1 Sept. 1919, door den voorzitter der vereeniging te benoemen tot directeur van het bureau.

Het aantal adviezen, door den directeur gegeven in September en October, bedroeg 132. Toen kwam een onderbreking door een langdurig verblijf van den directeur in het buitenland, ten tijde waarvan het bestuurslid Loopuit zijn functie waarnam. In de maanden Jan.—Febr. bedroeg het aantal adviezen 80.

De bedoeling is nu om spoedig de gewestelijke organisatie te voltooien.

Het maandblad „de Gemeente” telt thans 1421 abonnees.

DE WETHOUDERSVERKIEZINGEN.

In 8 gemeenten bezetten we de meerderheid der raadszetels, n.l. in Ammerstol, Bellingwolde, Petten, Peize, Usquert, Winschoten, Wormerveer en Zaandijk. In deze gemeenten zijn de wethouderszetels ook door ons bezet, behalve in Petten, waar één der beide zetels aan een vrijzinnige is afgestaan.

Met de afdeelingen en federaties in de volgende 111 gemeenten werd over de wethoudersverkiezingen overleg gepleegd.

Aalten, Achtkarspen, Alblasserdam, Alkmaar, Almelo, Amersfoort, Amsterdam, Anna Paulowna, Appingedam, Arnhem, Assen, Assendelft, Baarderadeel, Baarn, Beerta, Beverwijk, 't Bildt, Bolswaard, Buiksloot, Callantsoog, Culemborg, Delft, Delfzijl, Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht, Dubbeldam, Emmen, Enkhuizen, Enschedé, Epe, Franeker, Franekeradeel, Giethoorn, Goor, Gouda, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Harlingen, Heerjansdam, Helder, H.-I. Ambacht, Hengelo (O.), 's Hertogenbosch, Hillegom, Hilversum, Hindeloopen, Hoogezand, Hoogkerk, Kattendijke, Krimpen a/d Lek, Krimpen a/d IJssel, Leerdam, Langendijk, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Lekkerkerk, Lemsterland, Lochem, Lonneker, Maastricht, Menaldumadeel, Meppel, Middelburg, Muntendam, Neede, Nieuwe Schans Nieuw Lekkerland, Nijmegen, Olst, Oostvoorne, Opsterland, Oude Pekela, Petten, Purmerend, Rauwerderhem, Roden, Rotterdam, Schiedam, Schoonhoven, Schoten, Schoterland, Sliedrecht, Slochteren, Smalingerland, Sneek, Spaarndam, Tiel, Utrecht, Veendam, Velp, Velsen, Voorst, Wageningen, Watergraafmeer, Wedde, Weesp, Werkendam, Weststellingwerf, Winterswijk, Woudenberg, Zaandam, Zaltbommel, Zeist, Zierikzee, Zuidbroek, Zuilen, Zwolle.

In totaal 15 gemeenten werd, in strijd met de congresresolutie, een wethouderszetel aanvaard zonder van te voren het advies van het Partijbestuur in te winnen. Dit zijn de gemeenten:

Aengwirden, Barradeel, Borger, Brouwershaven, Eenrum, Groot Schermer, Hattum, Haren, Kwadijk, Idaarderadeel, Landsmeer, Termunten, Warffum, Wildervank en Winkel.

Na ingewonnen inlichtingen is het P.B. gebleken, dat in de gemeenten Barradeel, Borger, Eenrum, Haren, Kwadijk, Wildervank en Winkel de onderhandelingen zoo kort voor de verkiezingen een aanvang namen, dat het inwinnen van het advies van het P.B. niet meer mogelijk was. Overigens is in deze gemeenten de congresresolutie nageleefd, evenals in Brouwershaven, waar door een misverstand werd nagelaten het P.B. op de hoogte te stellen.

Van de afdeelingen Aengwirden en Hattum bepaalde het overleg met het P.B. zich tot het inzenden van het program.

Ook voor de afdeeling Warffum was de tijd tot het inwinnen van P.B.-advies te kort. Uit de ontvangen mededeelingen blijkt niet, of en welke waarborgen, in den zin der Congresmotie, zijn verkregen.

Van Landsmeer werd geen bevredigende verklaring ontvangen, waarom het P.B. is

voorbijgegaan, terwijl uit de ontvangen mededeelingen blijkt, dat hier in strijd met de Congresresolutie is gehandeld.

Van Termunten en Idaarderadeel werd geen antwoord op het verzoek om inlichtingen ontvangen.

Verder dienen de volgende gevallen nog te worden genoemd:

Apeldoorn. Het advies van het P.B. werd ingewonnen, nadat de fractie zich reeds op een program had vastgelegd.

In Leiden wees de afdeeling een verzoek tot samenwerking af, met een motiveering die den indruk wekte, dat zij in dezen een politiek voerde in strijd met die, welke door het congres is vastgesteld. Uit een op een verzoek om nadere inlichtingen ontvangen schrijven blijkt echter, dat de afdeeling de motiveering bij haar afwijzend besluit alleen heeft gegeven met het oog op de bijzondere toestanden in Leiden en geen algemeene uitspraak heeft bedoeld.

In Lochem is, hoewel de andere partijen hebben geweigerd de in de Congresresolutie bedoelde waarborgen te geven, toch een zetel aanvaard, waardoor de Congresmotie overtreden is. De afdeeling heeft geen bevredigende verklaring van haar handelwijze kunnen geven.

In Spaarndam weigerden alle partijen een wethouderszetel te aanvaarden, onze fractie op grond van het feit, dat de andere partijen weigerden de gevraagde waarborgen te geven. In het belang der gemeente is later ook onzerzijds een zetel aanvaard onder verklaring, dat bij tegenwerking bij de doorvoering van het program onze partijgenoot onmiddellijk zou aftreden.

In Zuidbroek is een zetel aanvaard zonder de vereischte waarborgen; de raad bestaat aldus uit zes leden, waarvan drie partijgenooten zijn.

Over den gang van zaken in Rotterdam, Den Haag, had het Partijbestuur bedenkingen, die echter niet tot verder ingrijpen leidden.

Wethouderszetels werden aanvaard in:

Aengwirden 1, Almelo 1, Ammerstol 2, Amsterdam 2, Apeldoorn 1, Appingedam 1, Arnhem 1, Assen 1, Baarderadeel 1, Barradeel 1, Beerta 1, Bellingwolde 2, 't Bildt 1, Borger 1, Brouwershaven 1, Callantsoog 1, Eenrum 2, Emmen 2, Epe 1, Franeker 1, Franekeradeel 1, Goor 1, 's Gravenhage 2, Groot Schermer 1, Haren 1, Hattum 1, Heerjansdam 1, Helder 2, Hengelo 1, Hindeloopen 1, Idaarderadeel 1, Krimpen a/d IJssel 1, Kwadijk 1, Landsmeer 1, Leeuwarden 2, Lochem 1, Menaldumadeel 1, Meppel 1, Middelburg 1, Muntendam 1, Nieuwe Schans 1, Ooststellingwerf 1, Oostvoorne 1, Opsterland 1, Oude Pekela 1, Peize 2, Petten 1, Purmerend 1, Rauwerderhem 1, Rotterdam 2, Schiedam 1, Schoten 1, Schoterland 1, Slochteren 1, Smalingerland 1, Spaarndam 1, Termunten 1, Tiel 1, Usquert 2, Utrecht 2, Veendam 1, Velsen 1, Wageningen 1, Warffum 1, Weststellingwerf 1, Wildervank 1, Winkel 1, Winschoten 2, Wormerveer 2, Zaandam 2, Zaandijk 2, Zuidbroek 1, en Zwolle 1.

Te zamen 73 gemeenten waar door totaal 89 partijgenooten wethouderszetels zijn aanvaard.